

GMINA SOKOŁÓW PODLASKI

**STUDIUM
UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY SOKOŁÓW PODLASKI**

CZĘŚĆ I
UWARUNKOWANIA
- tekst ujednolicony -

TEKST PIERWOTNY

**ZAŁĄCZNIK NR 1 (część I)
DO UCHWAŁY NR VII/52/99
RADY GMINY W SOKOŁOWIE PODLASKIM
z dnia 27 kwietnia 1999
ZAKŁAD BADAŃ EKOLOGICZNYCH "E K O S"
SIEDLCE, 1998**

ZMIANA STUDIUM NR 1:

**ZAŁĄCZNIK NR 2
DO UCHWAŁY NR V/31/2015
RADY GMINY SOKOŁÓW PODLASKI
z dnia 10 MARCA 2015 r.
Pracownia Architektury i Urbanistyki Łukasz Marciniak
Włoszakowice, 2013**

TEKST PIERWOTNY

ZESPÓŁ AUTORSKI

Główny projektant	mgr inż. arch. Andrzej Bakiera uprawn. urbanistyczne nr 1060/90
Kierunki rozwoju obszarów osadniczych	mgr inż. arch. Andrzej Bakiera
Główne kierunki rozwoju gminy Kierunki ochrony środowiska przyrodniczego Kierunki rozwoju rolnictwa Tendencje zmian demograficznych	mgr Henryk Kot
Kierunki rozwoju leśnictwa i gospodarki łowieckiej	mgr inż. Elżbieta Kot
Kierunki rozwoju infrastruktury komunalnej	mgr inż. Dariusz Kierzkowski
Kierunki rozwoju systemu transportowego	mgr inż. Celina Tyszko
Kierunki i zasady ochrony wartości kulturowych i krajobrazowych	mgr inż. arch. Mirosław Starczewski
Prace techniczne	Dorota Pawlas Lech Pawlas

ZMIANA NR 1

ZESPÓŁ AUTORSKI

Główny projektant	mgr inż. arch. Łukasz Marciniak
	Członek ZOIU nr Z-451
Członek zespołu projektowego	inż. arch. Joanna Ławecka
Członek zespołu projektowego	inż. Katarzyna Szlafka

Oznaczenie zmian:

~~Tekst wykreślony~~
Teks wprowadzony

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI.....	5
INFORMACJE WSTĘPNE.....	9
1. PODSTAWA OPRACOWANIA STUDIUM.....	9
1A. PODSTAWA OPRACOWANIA ZMIANY "STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SOKOŁÓW PODLASKI":.....	9
2. CEL STUDIUM	10
3. ZAKRES OPRACOWANIA.....	10
4. MATERIAŁY WYJŚCIOWE	10
5. ZAWARTOŚĆ OPRACOWANIA.....	13
UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO GMINY SOKOŁÓW PODLASKI.....	14
I UWARUNKOWANIA GEOPOLITYCZNE.....	14
1. POŁOŻENIE GMINY W UKŁADZIE ADMINISTRACYJNYM	14
2. POTENCJAŁ GMINY.....	14
6. STRUKTURA UŻYTKOWANIA GRUNTÓW	16
7. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POLITYKI PAŃSTWA I WOJEWÓDZTWA.....	16
STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SOKOŁÓW PODLASKI	19
STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SOKOŁÓW PODLASKI	20
II OBSZARY I OBIEKTY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	21
1. BUDOWA GEOLOGICZNA	21
2. CHARAKTERYSTYKA FIZJOGRAFICZNA	22
3. GLEBY	22
4. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE.....	24
4.1 Wody powierzchniowe	24
4.2 Wody podziemne	24
5. KLIMAT	25
STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SOKOŁÓW PODLASKI	27
6. LASY I GOSPODARKA LEŚNA	28
6.1 Charakterystyka własnościowa lasów.....	28
6.2 Regionalizacja przyrodniczo-leśna	29
6.3 Struktura przestrzenna lasów	29
6.4 Lasy państwowe.....	29
6.5 Lasy niepaństwowe.....	33
6.6 Gospodarka leśna.....	37
7. GOSPODARKA ŁOWIECKA.....	39
8. STAN I FUNKCJONOWANIE ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	40
8.1 Ogólna charakterystyka przyrodnicza gminy	40
8.2 Struktura przestrzenna krajobrazu przyrodniczego	43
9. OBSZARY I OBIEKTY PRZYRODNICZE PRAWNIE CHRONIONE	44
9.1 Siedlecko-Węgrowski Obszar Chronionego Krajobrazu	44
9.2 Pomniki przyrody.....	45
9.2 Parki dworskie.....	47
9.3 Obszar funkcjonalny "Zielona Płuca Polski"	47
10. WALORYZACJA PRZYRODNICZA I KRAJOBRAZOWA OBSZARU GMINY.....	48
10.1 Obszary o randze regionalnej.....	48
10.2 Obszary o randze lokalnej.....	48

III. SUROWCE MINERALNE	51
IV CHARAKTERYSTYKA ROLNICTWA	52
1. UWARUNKOWANIA PRZYRODNICZO-KLIMATYCZNE	52
2. STRUKTURA UŻYTKOWANIA GRUNTÓW	54
3. CHARAKTER PRODUKCJI ROLNICZEJ	55
3.1 <i>Charakterystyka ogólna</i>	55
3.2 <i>Produkcja roślinna</i>	56
3.3 <i>Produkcja zwierzęca</i>	59
4. WYPOSAŻENIE GOSPODARSTW ROLNYCH W PODSTAWOWE ŚRODKI PRODUKCJI	59
5. WALORYZACJA ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ	60
IV INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	77
1. ZAOPATRZENIE W WODĘ	77
2. ODPROWADZANIE ŚCIEKÓW	79
3. USUWANIE ODPADÓW STAŁYCH	79
4. ZAOPATRZENIE W GAZ	80
5. ZAOPATRZENIE W CIEPŁO	80
6. SIECI ENERGETYCZNE	80
VI INFRASTRUKTURA KOMUNIKACYJNA.....	83
1. UKŁAD DROGOWY.....	83
1.1 <i>Drogi krajowe</i>	83
1.2 <i>Drogi wojewódzkie</i>	83
1.3 <i>Drogi gminne</i>	85
1.4 <i>Pozostałe drogi ogólnodostępne</i>	86
2. UKŁAD KOLEJOWY.....	86
3. KOMUNIKACJA ZBIOROWA	86
4. ZAPLECZE TECHNICZNE KOMUNIKACJI NA OBSZARZE GMINY	87
5. OCENA FUNKCJONOWANIA KOMUNIKACJI	87
5.1 <i>Układ drogowy</i>	87
5.2 <i>Komunikacja zbiorowa</i>	88
5.3 <i>Zaplecze techniczne motoryzacji</i>	88
6. WNIOSKI KOŃCOWE	89
VII CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA OBSZARÓW ZABUDOWANYCH	91
VIII CHARAKTERYSTYKA DEMOGRAFICZNA I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW	94
1. DEMOGRAFIA.....	94
1.1 <i>Liczba ludności</i>	94
1.2 <i>Rozmieszczenie ludności</i>	94
1.3 <i>Zmiany liczby ludności</i>	94
1.4 <i>Przyrost naturalny i migracje stałe</i>	95
1.5 <i>Struktura wg płci i wieku</i>	95
1.6 <i>Poziom wykształcenia</i>	96
2. RYNEK PRACY	98
3. ZASOBY I WARUNKI MIESZKANIOWE	99
4. JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW	99
IX STRUKTURA WŁASNOŚCI GRUNTÓW	103
X UWARUNKOWANIA DOTYCZĄCE OCHRONY WARTOŚCI KULTUROWYCH I KRAJOBRAZOWYCH	105
1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA KULTUROWEGO NA TERENIE GMINY SOKOŁÓW PODLASKI 105	
2. ZASOBY OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH	107
2.1 <i>Stanowiska archeologiczne</i>	107
2.2 <i>Zabytkowe zespoły dworskie, pałacowe i parkowe</i>	107
2.3 <i>Zabytkowe obiekty, zespoły sakralne i cmentarze</i>	108

2.4 Zabytkowa architektura obiektów mieszkalnych i użyteczności publicznej	108
XI ISTNIEJĄCE I POTENCJALNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA	111
1. SKAŻENIA ATMOSFERY	111
2. ZANIECZYSZCZENIA WÓD POWIERZCHNIOWYCH I PODZIEMNYCH.....	112
3. SKAŻENIA GLEBY	113
4. ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z „PRODUKCJI” ODPADÓW	114
5. ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z ROZWOJU SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	115
6. ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z OBECNOŚCI PROMIENIOWANIA NIEJONIZUJĄCEGO	115
7. ZAGROŻENIA HAŁASEM I WIBRACJAMI	116
8. ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z EKSPLOATACJI SUROWCÓW MINERALNYCH	117
XII POWIĄZANIA ZEWNĘTRZNE	119
I POWIĄZANIA PRZYRODNICZE.....	119
1. NATURALNE POWIĄZANIA PRZYRODNICZE.....	119
2. POWIĄZANIA WYNIKAJĄCE ZE STRUKTURY EKOLOGICZNEGO SYSTEMU OBSZARÓW CHRONIONYCH	119
XIII POWIĄZANIA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ.....	121
1. POWIĄZANIA W ZAKRESIE GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ	121
2. POWIĄZANIA W ZAKRESIE ZAGOSPODAROWANIA ODPADÓW	121
3. POWIĄZANIA W ZAKRESIE INFRASTRUKTURY SIECIOWEJ PRZESYŁOWEJ	121
XIV POWIĄZANIA KOMUNIKACYJNE.....	122
XV POWIĄZANIA GOSPODARCZE I SPOŁECZNE.....	123

INFORMACJE WSTĘPNE

1. PODSTAWA OPRACOWANIA STUDIUM

Podstawą prawną sporządzenia i uchwalenia "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sokołów Podlaski" są następujące akty prawne:

1. Ustawa z dnia 7.07.1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 415 z późniejszymi zmianami).
2. Uchwała Rady Gminy Sokołów Podlaski nr XXV/163/97 z dnia 28 maja 1997 roku o przystąpieniu do sporządzenia "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sokołów Podlaski".

Podstawą formalną opracowania jest umowa podpisana w dniu 22.12.1997 roku pomiędzy Urzędem Gminy w Sokołowie Podlaskim, reprezentowanym przez:

–Ryszarda Domańskiego - Wójta Gminy

– Mariana Wojewódzkiego - Członka Zarządu Gminy,

a Henrykiem Kotem, reprezentującym Zakład Badań Ekologicznych "EKOS". W paragrafie nr 2 w.w. umowy określono, że głównym projektantem Studium będzie mgr inż. arch. Andrzej Bakiera, legitymujący się uprawnieniami urbanistycznymi nr 1060/90.

1a. Podstawa opracowania zmiany "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sokołów Podlaski":

Podstawą prawną sporządzenia i uchwalenia zmiany "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sokołów Podlaski" są następujące akty prawne:

1. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t. j. Dz. U. z 2012 r. poz. 647 z późn. zm.);
2. Uchwała Nr XXXIV/199/2013 Rady Gminy w Sokołowie Podlaskim z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Sokołów Podlaski, dla części obrębu geodezyjnego Łubianki.

Prace zostały ograniczone do wprowadzenia zmian w następującym zakresie:

1. w części 1 – UWARUNKOWANIA:
  - wynikających z wniosków urzędów i instytucji właściwych do opiniowania i uzgadniania projektów studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gmin.

2. w części 2 – KIERUNKI:

- wynikających z wniosków urzędów i instytucji właściwych do opiniowania i uzgadniania projektów studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gmin
- zmiany sposobu zagospodarowania terenu w obrębie geodezyjnym Łubianki.

Przygotowano tekst ujednoczony. Wprowadzone zmiany w tekście wyszczególniono:

Tekst wprowadzony – tekst wyróżniony kolorem

Tekst wykreślony – tekst został przekreślony i wyróżniony kolorem.

Na załączniku graficznym „Kierunku zagospodarowania przestrzennego” obszar zmiany oznaczono granicą obszaru objętego zmianą. Wyszczególniono również oznaczenia użyte przy sporządzaniu zmiany w odrębnej legendzie.

2. CEL STUDIUM

Celem Studium jest określenie zasad prowadzenia polityki przestrzennej na obszarze gminy oraz wytyczenie strategii jej dalszego rozwoju. Studium jest dokumentem planistycznym, zawierającym w szczególności informacje w zakresie:

- aktualnego stanu środowiska przyrodniczego, kulturowego, gospodarczego i demograficznego;
- oceny zagrożeń występujących na obszarze gminy oraz zagrożeń zewnętrznych, ale wpływających na środowisko przyrodnicze i jakość życia mieszkańców;
- kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

3. ZAKRES OPRACOWANIA

Zakres opracowania jest zgodny z wymaganiami stawianymi Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, określonych w Ustawie o zagospodarowaniu przestrzennym z dn. 7.07.1994 roku (Dz.U. Nr 89 poz. 415 z późn. zmianami). W Studium uwzględniono aktualne i specyficzne uwarunkowania przyrodnicze, kulturowe, gospodarcze i społeczne występujące w granicach gminy Sokołów Podlaski.

4. MATERIAŁY WYJŚCIOWE

Miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego gminy Sokołów Podlaski uchwalony 28.04.1993 r. przez Radę Gminy (Uchwała nr XXVI/105/93).

Studium zagospodarowania przestrzennego woj. siedleckiego. 1998. WBPP Siedlce.

Mapa pochodna ewidencji gruntów w skali 1:10.000 obejmująca obszar gminy Sokołów Podlaski. WODGiK Sokołów Podlaski, potwierdzona za zgodność z oryginałem.

Mapa topograficzna obszaru gminy Sokołów Podlaski w skali 1:25.000. PPGK Warszawa.

Mapa topograficzna obszaru gminy Sokołów Podlaski w skali 1:50.000. PPGK Warszawa.

Zdjęcia lotnicze obszaru gminy Sokołów Podlaski w skali 1:10.000. Stan na rok 1997. CODGiK Warszawa.

Wojewódzki rejestr pomników przyrody. Wydz. Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Siedlcach.

Wojewódzki rejestr rezerwatów przyrody. Wydz. Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Siedlcach.

Programy zagospodarowania lasów położonych na terenie poszczególnych wsi, należących do indywidualnych właścicieli. Stan na lata 1978-1987. Biuro urządzania Lasu i Geodezji Leśnej, Oddz. w Warszawie, Wydział Produkcyjny w Siedlcach.

Studium zaopatrzenia lokalnego przemysłu budowlanego w surowiec ceramiczny i kruszywo naturalne woj. siedleckiego, gm. Sokołów Podlaski. 1985. Przedsiębiorstwo Geologiczne w Warszawie

Przyroda województwa siedleckiego - praca zbiorowa pod red. H. Kota. Zakład Badań Ekologicznych "EKOS", Siedlce 1995.

Studia dla potrzeb planowania regionalnego. Studium przyrodnicze. Zakład Usług Badawczo-Planistycznych "KOBRA", sp. z o.o. Siedlce, 1990.

Wykaz gruntów gm. Sokołów Podlaski wg stanu na 1.01.1998. Roczne sprawozdanie geodezyjne, dane geodezyjne wg grup rejestrowych i rodzajów użytkowania terenu.

Roczniki Statystyczne woj. siedleckiego 1976-1996. Urząd Statystyczny w Siedlcach.

Podstawowe dane statystyczne wg miast i gmin za 1991 r. WUS w Siedlcach, 1992.

Powszechna inwentaryzacja przyrodnicza. Gmina Sokołów Podlaski. 1993. Zakład Badań Ekologicznych "EKOS". Siedlce.

Powszechny Spis Rolny 1996. Użytkowanie i jakość gruntów, powierzchnia zasiewów oraz zwierzęta gospodarskie w województwie siedleckim. Urząd Statystyczny w Siedlcach, Siedlce, sierpień 1997.

Powszechny Spis Rolny 1996. Budynki, budowle, infrastruktura techniczna i środki produkcji w rolnictwie na terenie województwa siedleckiego. Urząd Statystyczny w Siedlcach, Siedlce, wrzesień 1997.

Powszechny Spis Rolny 1996. Ludność związana z rolnictwem i jej aktywność

ekonomiczna w województwie siedleckim. Urząd Statystyczny w Siedlcach, Siedlce, październik 1997.

Powszechny Spis Rolny 1996. Systematyka i charakterystyka gospodarstw rolnych w województwie siedleckim. Urząd Statystyczny w Siedlcach, Siedlce, 1998.

Powszechny Spis Rolny 1996. Wybrane elementy sytuacji ekonomicznej gospodarstw rolnych i ich działalność pozarolnicza oraz zamierzenia użytkowników gospodarstw do 2000 r. Urząd Statystyczny w Siedlcach, Siedlce, 1998.

Wykaz i mapa sieci dróg gminnych, wojewódzkich i krajowych dla gminy Sokołów Podlaski - materiały Urzędu Wojewódzkiego w Siedlcach.

Wykaz dróg utrzymywanych przez DODP Warszawa, Zarząd Dróg w Węgrowie - materiały DODP Warszawa, Zarząd Dróg w Węgrowie.

Uchwała Nr 192 Rady Ministrów z 2 grudnia 1985 r. w sprawie zaliczania dróg do kategorii dróg krajowych (MP 3/86).

Rozporządzenie Ministra Komunikacji w sprawie zaliczania dróg do kategorii dróg wojewódzkich (Dz.U. Nr 30 z 1986 r.).

Rozporządzenie Wojewody Siedleckiego Nr 38/93 z dn. 15.10.1993 r. w sprawie dróg gminnych w woj. siedleckim (Dz.Urz. Woj. Siedleckiego Nr 8, poz. 168).

Instrukcja zagospodarowania dróg. Warszawa 1997.

Wytyczne projektowania dróg I i II klasy technicznej. WDP-1 Warszawa 1995.

Wytyczne projektowania dróg III, IV i V klasy technicznej. WDP-2 Warszawa 1995.

Wytyczne projektowania dróg I i II klasy technicznej. WDP-1 Warszawa 1995.

Wytyczne projektowania dróg VI i VII klasy technicznej. WDP-3 Warszawa 1995.

Ustawa z dn. 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz.U. Nr 14 z 1985 r., poz. 60).

Rykiel B., Starzewska-Sikorska A. 1977. Aspekt ekologiczny w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Program UNCHS Habitat. Katowice.

Anusz S. 1994. Zagadnienia planowania obszarów wiejskich. Człowiek i Środowisko 18 (3), s. 387-398, IKŚ, Warszawa.

Kozłowski S. 1991. Gospodarka a środowisko przyrodnicze, PWN Warszawa.

Polityka ekologiczna państwa. 1993. Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, Warszawa.

Problemy ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego w planowaniu przestrzennym. 1986. Studia Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN, tom 91, PWE Warszawa.

5. ZAWARTOŚĆ OPRACOWANIA

Dokumentacja składa się z następujących części:

1. Tekst: "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sokołów Podlaski" zawierający mapy analityczne gminy w skali 1:100.000, regionu środkowo-wschodniego w skali 1:300.000 oraz dokumentację fotograficzną.
2. Plansza graficzna w skali 1:25.000: "Uwarunkowania rozwoju przestrzennego gminy Sokołów Podlaski".
3. Plansza graficzna w skali 1:25.000: "Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy Sokołów Podlaski".
4. Mapy w skali 1:10.000: "Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy Sokołów Podlaski - wybrane elementy".

Dokumentację "Studium ..." wykonano w 2 jednobrzmiących egzemplarzach.

Tekst zmiany przygotowano w formie ujednoliconej z wyróżnieniem fragmentów wprowadzanych oraz usuwanych z treści zgodnie z zasadami wskazanymi w pkt 1a.

UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO GMINY SOKOŁÓW PODLASKI

I UWARUNKOWANIA GEOPOLITYCZNE

1. POŁOŻENIE GMINY W UKŁADZIE ADMINISTRACYJNYM

Gmina Sokołów Podlaski położona jest w północnej części woj. mazowieckiego, w sokołowskim rejonie administracyjnym. Od zachodu graniczy z gminami Liw, Miedzna oraz miastem Węgrów, od północy z gm. Kosów Lacki, od wschodu z gm. Sabnie i Repki oraz od południa z gm. Bielany. Od 1.01.1999 roku, w związku z wejściem w życie nowego podziału administracyjnego kraju, gmina Sokołów znajdzie się w nowo utworzonym powiecie sokołowskim, należącym do woj. mazowieckiego. Położenie gminy należy uznać za korzystne. Bezpośrednie sąsiedztwo z ośrodkiem o randze powiatowej (od 1.01.1999), oraz położenie na trasie międzyregionalnej drogi krajowej o przebiegu północ-południe oraz linii kolejowej (o mniejszym znaczeniu), linii energetycznych i gazociągu wysokiego ciśnienia, stwarzają korzystne warunki dalszego rozwoju gminy.

2. POTENCJAŁ GMINY

Gmina Sokołów zajmująca 137,18 km² należy do gmin średniej wielkości. Gminę zamieszkuje 6.555 osób w 42 miejscowościach (stan na 31.12.1996). Siedziba gminy znajduje się na terenie miasta Sokołowa Podlaskiego. Wg wskaźnika syntetycznego opracowanego w Wojewódzkim Biurze Planowania Przestrzennego w Siedlcach uwzględniającego wyposażenie gminy w infrastrukturę techniczną, społeczną, poziom rolnictwa, liczbę podmiotów gospodarczych, gminę Sokołów zaliczono do gmin o średnim poziomie rozwoju.

Podstawowe wskaźniki demograficzne kształtują się na poziomie średniej dla obszarów wiejskich woj. siedleckiego, a stan zdrowia ludności można uznać za dobry. Warunki mieszkaniowe w gminie - na tle innych gmin - są dobre, a tempo budownictwa mieszkaniowego jest większe niż na innych obszarach wiejskich woj. siedleckiego.

Warunki naturalne do rozwoju produkcji rolnej są dobre. Gleby dobre i średniej jakości zajmują znaczne powierzchnie. Poziom rozwoju rolnictwa określany jest jako średni. Rozwojowi produkcji rolnej sprzyjają zlokalizowane w Sokołowie zakłady przetwórstwa rolno-spożywczego: Sokołowskie Zakłady Mięsne S.A., Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska i cukrownia.

Tabela 1.1. Podstawowe wskaźniki rozwoju gminy Sokołów na tle woj. siedleckiego w r. 1996.

L.p.	Wyszczególnienie	Gmina Sokołów Podlaski	Tereny wiejskie woj. siedleckiego
1	Ludność na 1 km ²	48	54
2	Przyrost naturalny	-2,7	1,0
3	Abonenci telefoniczni na 1000 ludności	39,5	36,5
4	Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych w m ³ /mieszkańca	1,5	6,6
5	Powierzchnia użytkowa mieszkań w m ² /osobę	22,6	18,8
6	Liczba osób przypadających na 1 izbę	0,90	1,09
7	Liczba mieszkań oddanych do użytku średniorocznie w latach 1992-1995 na 1000 ludności	3,6	2,5
8	Wartość rolniczej przestrzeni produkcyjnej w skali IUNG	69,6	59,7
9	Lasy i grunty leśne w % ogólnej pow. gminy	17,9	22,6
10	Udział subwencji w dochodach budżetowych gminy	43,0	44,9
11	Udział inwestycji w wydatkach budżetowych gminy	22,2	22,9
12	Dochód budżetowy gminy na 1 mieszkańca w zł	543	631
13	Podmioty gospodarcze na 1000 ludności	34,8	31,6

Źródło: Rocznik statystyczny woj. siedleckiego 1997. Urząd Statystyczny, Siedlce, Wyliczenia WBPP w Siedlcach.

Przez teren gminy przebiega międzyregionalna droga krajowa nr 63 relacji Siedlce-Ostrów Maz. oraz krajowe drogi regionalne: nr 637 Warszawa-Węgrów-Sokołów -Drohiczyn i droga nr 680 Sokołów-Ceranów-Łomża. Dostępną jest sieć dróg wojewódzkich i gminnych. Przez teren gminy przechodzi jednotorowa linia kolejowa Siedlce-Małkinia, po której odbywa się przewóz towarów. Z przyczyn ekonomicznych zlikwidowano przewozy pasażerskie.

Przez południową część gminy przebiegają ropociąg tranzytowy z Rosji do Niemiec (w kierunku wschód-zachód) oraz gazociąg wysokiego ciśnienia doprowadzający gaz do Sokołowa. W perspektywie przewiduje się jego przedłużenie do Kosowa Lackiego.

Przez teren gminy przebiega jednotorowa linia energetyczna wysokiego napięcia 110 kV relacji Siedlce-Sokołów-Węgrów-Małkinia zasilająca stację 110/15 kV położoną na terenie miasta Sokołowa. Wiele linii energetycznych średniego napięcia (15 kV) i niskiego napięcia (380/220 V) wymaga rozbudowy i modernizacji.

Wzdłuż dróg krajowych nr 63 i 680 przebiega magistralna telekomunikacyjna linia światłowodowa relacji Łomża-Sokołów-Siedlce-Lublin z odgałęzieniem do Węgrowa, która łączy woj. siedleckie i gminę Sokołów w nowoczesny system łączności.

6. STRUKTURA UŻYTKOWANIA GRUNTÓW

Strukturę użytkowania gruntów w poszczególnych obrębach geodezyjnych gminy Sokołów Podlaski przedstawiono w tabeli 1.2. Wyróżnione kategorie gruntów są zgodne z geodezyjnym wykazem gruntów dla gminy Sokołów wg stanu na 1.01.1998 r. Gmina podzielona jest na 39 obrębów, z których największą powierzchnię zajmują Budy Kupientyńskie (1023,83 ha), a najmniejszą Dziegietnia (118,31 ha). Jak wynika z podanego niżej zestawienia, gmina posiada typowo rolniczy charakter, co wyraża się m.in. wysokim udziałem użytków rolnych w ogólnej powierzchni gruntów. Użytki rolne zajmują 10.328 ha, co stanowi 75,3% powierzchni gminy, z czego na grunty orne przypada 8.600 ha (62,7%), łąki trwałe 719 ha (5,2%), pastwiska trwałe 859 ha (6,3%), sady 150 ha (1,1%).

Lasy i grunty zalesione zajmują 2.543 ha, co stanowi 18,5% pow. gminy. Bardzo mała jest powierzchnia wód - zajmują one łącznie 55 ha (0,4%), z czego większość przypada na rowy melioracyjne. Powierzchnia dróg wynosi 299 ha (2,2%) a tereny administrowane przez PKP i inne tereny komunikacyjne zajmują 77 ha (0,5%). Powierzchnia terenów osiedlowych wynosi 297 ha (2,1%), terenów zieleni w granicach osiedli 1,75 ha, nieużytków 48 ha a pozostałych terenów różnych około 1 ha.

7. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POLITYKI PAŃSTWA I WOJEWÓDZTWA

Do podstawowych prognozowanych zamierzeń inwestycyjnych na terenie gminy Sokołów wynikających z polityki państwa i województwa należy wymienić:

1. Budowa obwodnicy miasta Sokołowa, która będzie przebiegać na obszarze miasta, ale wpłynie na funkcjonowanie systemu komunikacyjnego gminy.
2. Modernizacja międzyregionalnej drogi krajowej nr 63 na odcinku od Sokołowa do Ostrowi Mazowieckiej oraz niektórych dróg wojewódzkich.
3. Budowa gazociągu wysokiego ciśnienia od Sokołowa w kierunku Kosowa Lackiego.
4. Przekształcenie części Siedlecko-Węgrowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu w Park Krajobrazowy Doliny Liwca.
5. Utworzenie 3 rezerwatów przyrody.

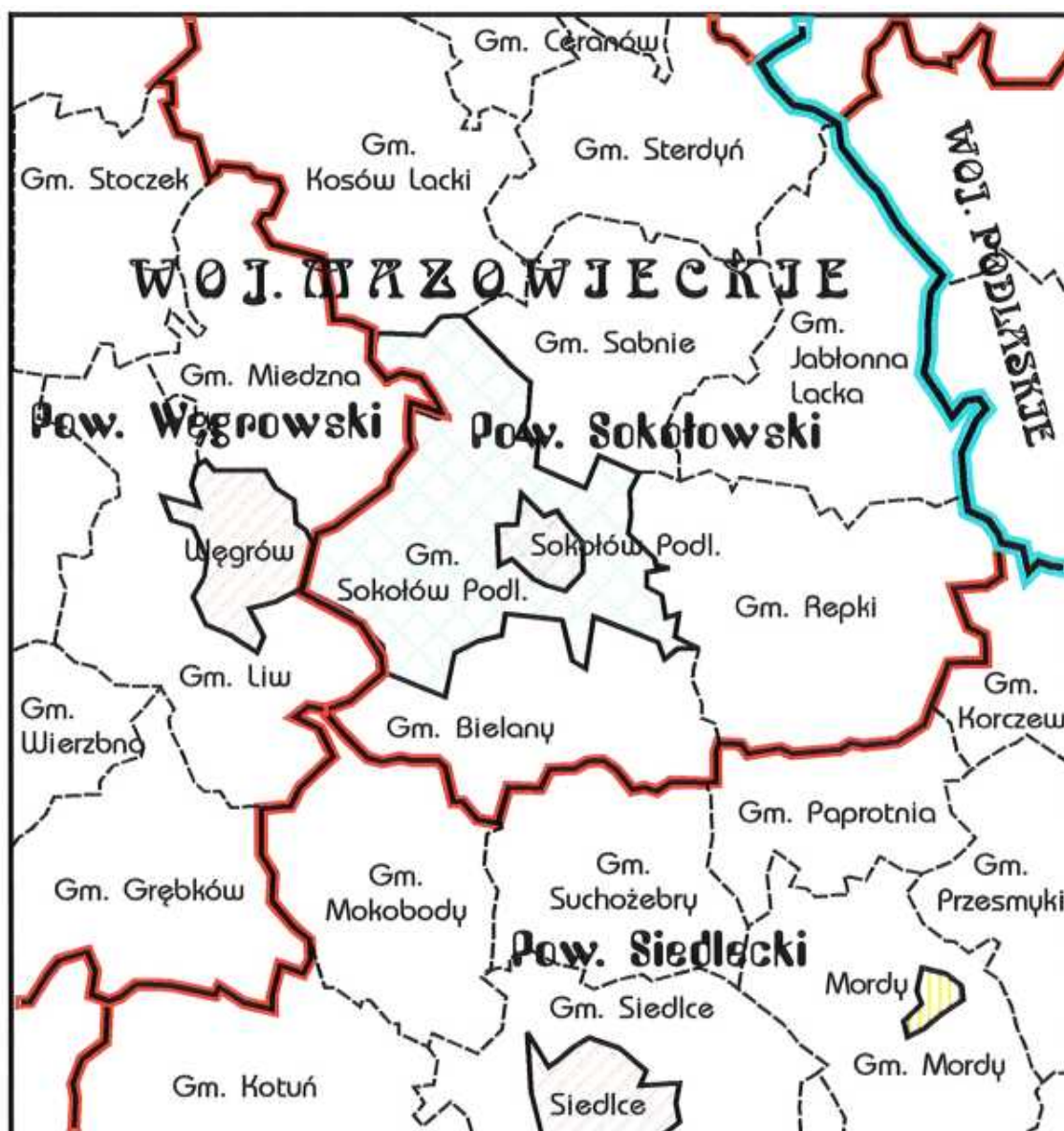
Tabela 1.2. Struktura użytkowania gruntów w gminie Sokołów Podlaski wg stanu na 1.01.1998. Źródło: Roczne sprawozdanie Geod-02 - wykaz gruntów. Urząd Rejonowy w Sokołowie Podl. Powierzchnię podano w hektarach.

L.p.	Nazwa obrębu	Po w. ogólna gminy	Użytki rolne					Grunty pod lasami		Grunty pod wodami			Tereny komunikacyjne		Tereny osiedlowe			Tereny różne	Nie użytki
			Grunty orne	Sady	Łąki trwałe	Past wiska- trwałe	Razem	Lasy i grunty leśne	Grunty zadrz. i zakrzew	Wody istojące	Wody pły- nące	Rowy	Drogi	Kolej, i inne ter. komun.	Zabu- dowane	Nie zabudo- wane	Zieleni		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	Bachorza	336,53	221,16	3,23		31,58	255,96	57,43	0,58			1,62	8,94		11,19				0,79
2	Bartosz	263,04	171,23	3,45	28,37	23,28	226,33	20,93	0,10			1,10	4,71	6,42	2,37				1,08
3	Brzozów	205,29	156,33	3,43	24,57	3,87	188,20	4,60				0,50	5,96		5,20				0,83
4	Brzozów-Kolonia	343,84	285,65	4,28	5,50	16,12	311,55	14,68	0,44			4,09	5,53		6,97				0,58
5	Budy Kupientyńskie	1023,83	134,31	3,13	12,42	31,47	181,33	782,03			0,84	1,97	8,64	31,75	9,75			0,06	7,46
6	Chmielew	292,77	225,49	2,22	9,77	15,60	253,08	19,80			0,02	1,64	8,89		8,66				0,68
7	Czerwonka	192,06	135,52	5,19	3,51	18,51	162,73	16,72			0,81	0,47	4,25		5,75			0,72	0,61
8	Dąbrowa	291,75	211,88	0,94	8,63	20,10	241,55	37,45			0,47	0,29	6,71		4,62			0,18	0,48
9	Dolne Pole	265,74	160,90	2,48	4,59	13,54	181,51	71,78				1,06	5,44		5,73				0,22
10	Dziegietnia	118,31	88,29	1,07	5,39	12,42	107,17	2,86				0,71	3,53		3,55				0,49
11	Dziegietnia Kolonia	229,07	151,20	0,65	4,30	22,90	179,05	39,60				0,33	5,87		3,65			0,07	0,50
12	Emilianów	297,66	168,26	6,76	3,07	29,22	207,31	65,50	0,06			1,74	6,32	10,48	4,85				1,40
13	Grochów Szlachecki	496,72	307,94	7,71		34,54	350,19	113,32			1,81	2,99	11,26		14,12				3,03
14	Grochów Włościański	308,58	226,95	2,96	11,58	19,15	260,64	28,91	0,13			2,21	8,50		8,13				0,06
15	Justynów	352,91	246,33	9,73	1,94	16,01	274,01	63,06				1,65	6,14		7,42				0,63
16	Karlusin	353,43	284,87	1,16	11,31	22,31	319,65	10,68	1,49			1,64	6,34		13,37				0,24
17	Karolew	369,70	239,34	5,36	11,44	21,89	278,03	77,36				0,40	4,60		9,23				0,08

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20 I
18	Kosierady Wielkie	267,36	138,29	2,11	33,72	14,56	188,68	64,11	0,32			0,09	8,03		5,39				0,74
19	Kostki	727,16	401,24	2,14	107,33	33,54	544,25	125,22	2,05		2,28	1,95	18,57	17,18	13,85				1,81
20	Krasnodęby-Kasmy	246,43	192,03	2,68	16,86	17,27	228,84	4,90	0,24			0,37	7,01		4,75				0,32
21	Krasnodęby-Rafały	203,38	146,04	1,50	2,11	32,56	182,21	13,12				0,09	3,37		4,14				0,45
22	Krasnodęby-Sypytki	230,31	139,35	0,27	12,66	7,53	159,81	59,03				8,08	4,96		4,94				1,49
23	Krasów	220,49	132,36	3,92	15,89	10,30	162,47	43,55	0,09			0,71	0,08		4,44				1,15
24	Łubianki	268,56	177,23	1,56	7,32	51,16	237,27	21,00			1,48	0,73	3,16		4,87				0,05
25	Nowa Wieś	535,06	385,09	4,59	47,23	59,03	495,94	4,62				2,33	12,88	0,20	18,09				1,00
26	Podkupientyn	304,98	206,10	2,57	3,66	27,50	239,83	54,56				0,84	6,73		2,43				0,59
27	Podrogów	584,83	324,25	8,26	39,55	46,90	418,96	145,38				0,63	13,77		5,22				0,87
28	Pogorzel	531,01	339,61	2,16	40,70	28,06	410,53	92,75				0,46	11,13		11,22				4,92
29	Przeździatka Kolonia	257,38	229,14	5,33	1,21	7,72	243,40	0,29	0,07			1,06	4,79		5,19				2,58
30	Przywózki	773,64	471,33	4,18	73,13	38,36	586,99	146,74	3,65			1,85	15,85		16,28				2,28
31	Skibniew-Podawce	200,05	120,63		39,69	8,94	169,27	13,57	0,90			1,52	5,94	3,07	13,69		1,75		0,35
32	Skibniew-Kurcze	174,65	109,02	0,66	23,37	16,78	149,83	7,10	0,51			1,07	5,15	6,41	3,38				1,20
33	Walerów	207,17	162,30	2,95	2,75	14,01	182,01	15,80	0,14			0,15	3,97		4,58				0,52
34	Węże	472,83	306,11	1,13	45,62	12,88	365,74	77,39	0,11		0,36	0,62	14,97		11,34				2,30
35	Wólka Miedzyńska	324,55	240,89	2,61	44,02	9,32	296,84	8,54		0,13		1,48	6,93		9,44				1,19
36	Wyrąb	295,08	139,15	8,48	3,20	13,83	164,66	113,76				1,43	7,29	1,19	6,47				0,28
37	Ząbków	158,79	114,26	0,32	11,21	10,85	136,64	9,71				0,22	5,43		5,58				1,21
38	Ząbków-Kolonia	678,48	490,57	10,71	3,42	41,45	546,15	103,43				4,21	9,18	0,27	11,88				3,36
39	Żanecin	256,72	212,91	17,94		5,98	236,83	2,37			0,01	1,12	8,19		7,67				0,53
	Razem	13718	8600	150	719	859	10328	2543	11	+	8	47	299	77	297	0	2	1	48
	%	100,0	62,7	1,1	5,2	6,3	75,3	18,5	0,1	+	0,1	0,3	2,2	0,6	2,1	0	+	+	0,3

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SOKOŁÓW PODLASKI

Położenie gminy na tle podziału administracyjnego obowiązującego od 01.1999 r. Skala 1:300.000

OZNACZENIA

- - granice województw
- - granice powiatów
- - granice gmin
- - miasta powiatowe
- - miasta nie będące siedzibami powiatów

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SOKOŁÓW PODLASKI

Podział administracyjny gminy Sokółów Podlaski
SKALA 1:100,000

II OBSZARY I OBIEKTY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

1. BUDOWA GEOLOGICZNA¹

Gmina Sokołów Podlaski położona jest w obrębie Obniżenia Podlaskiego należącego do Platformy Wschodnioeuropejskiej. Na osadach proterozoicznych zalegają tu morskie osady ery paleozoicznej i mezozoicznej oraz lądowe utwory trzeciorzędu. Powyżej utworów trzeciorzędowych zalegają osady najmłodszej ery w historii Ziemi - czwartorzędu - osiągające miąższości około 100 m. Obszar leżący w granicach gminy Sokołów Podlaski pozostawał w zasięgu 3 zlodowaceń: podlaskiego, południowopolskiego i środkowopolskiego. Cały obszar gminy znalazł się w zasięgu stadiału Warty najmłodszego zlodowacenia środkowopolskiego. Z tego okresu pochodzi glina zwałowa pokrywająca dużą część gminy. Na glinie zwałowej zalegają utwory czołowomorenowe, zbudowane z piasków ze żwirami i głazikami. Występują one w formie niewielkich wzgórz i pagórów w rejonie wsi: Budy Kupientyńskie, Kolonia Brzozów, Danusin, Czerwonka, Dolne Pole, Kostki, Kosierady i Węże.

Lodowiec stadiału Wkry zlodowacenia środkowopolskiego nie objął zasięgiem obszaru gminy, który znajdował się jednak pod wpływem działalności wód fluwioglacjalnych płynących doliną marginalną przed czołem lądolodu. W okresie zlodowacenia bałtyckiego gmina znajdowała się w strefie peryglacjalnej, gdzie następowała silna denudacja wysoczyzny morenowej powodująca obniżanie wzniesień, łagodzenie stoków, wypełnianie obniżeń. U schyłku zlodowacenia powstały pola piasków i wydmy.

W przypowierzchniowej warstwie gruntów (t.j. do głębokości 4,5 m) występują utwory plejstoceny (gliny, piaski, żwiry morenowe, piaski wodnolodowcowe i fluwioglacjalne) oraz utwory holoceny (muły, mułki i namuły organiczne). Na przeważającym obszarze gminy występują osady morenowe. Są to piaski gliniaste i gliny zwałowe, miejscami z przewarstwieniami piasków i żwirów. Znaczne powierzchnie (głównie w zachodniej części gminy) pokrywają wodnolodowcowe piaski, piaski ze żwirem i żwiry. Miejscami są to piaski gliniaste. Występujący na wschód od Emilianowa sandr zbudowany jest z piasków, piasków ze żwirami oraz piasków z przewarstwieniami mułków. W rejonie wsi Kostki, Budy Kupientyńskie, Czerwonka, Danusin, Kolonia Brzozów, Dolne Pole, Węże Górne, Kosierady, Kolonia Bachorza występują piaski, żwiry oraz lokalne gliny. Są to osady akumulacji czołowomorenowej: muły, mułki i namułki organiczne.

---

¹ Charakterystykę rozdziałów nr 1-5 opracowano na podstawie dokumentacji "Powszechna inwentaryzacja przyrodnicza gminy Sokołów Podlaski" - rozdział "Charakterystyka elementów przyrody nieożywionej", który został opracowany przez M. Rogowiec.

2. CHARAKTERYSTYKA FIZJOGRAFICZNA

Rzeźba terenu gminy Sokołów Podlaski jest słabo zróżnicowana. Wysokości bezwzględne wahają się od 139 m n.p.m. w dolinie Czerwonki, w zachodniej części gminy, do 188 m n.p.m. na południowym wschodzie.

Morfologicznie obszar gminy położony jest w obrębie wysoczyzny polodowcowej. Charakteryzuje się ona powierzchnią płaską, miejscami falistą o wysokościach względnych około 5 m i spadkach terenu do 5%. Rzeźbę terenu urozmaicają formy dolinne oraz wzgórza i pagóry moreny czołowej występujące w rejonie wsi: Kostki, Budy Kupientyńskie, Danusin, Kolonia Brzozów, Czerwonka, Dolne Pole, Węże Górne, Kosierady, Kolonia Bachorza. Są to wzniesienia o wysokościach względnych dochodzących do 30 m i nachyleniach stoków od 5 do 10%, miejscami ponad 10%. Pagóry moreny czołowej występujące we wsiach Kostki i Budy Kupientyńskie wchodzi w skład ciągu moren czołowych Kostki - Suchodół. Na przedpolu tego ciągu moren czołowych - na wschód od Emilianowa - zalega duży sandr wysoczyznowy. Charakteryzuje się on powierzchnią prawie płaską, nieznacznie nachyloną, o spadku mniejszym niż 5% i niewielkich nachyleniach zboczy.

Powierzchnia wysoczyzny poprzecinana jest dolinkami niewielkich rzek: Cetyni, Czerwonki, Miedzanki i Buczynki oraz ich dopływów a także dolinkami erozyjno - denudacyjnymi tworzącymi sieci drobniejszych form związanych z dolinami rzek i obniżeń terenu. Na wschód od wsi Wólka Miedzyńska występują doliny wód roztopowych. Są to formy dolinne powstałe w wyniku procesów fluwioglacjalnych. Charakteryzują się wydłużonym kształtem, dość wyrównanym dnem i zboczami o spadku do 5%. Zagłębienia bezodpływowe są formami o kształcie mis i niecek o zróżnicowanej wielkości, głębokości do 2 m i łagodnych zboczach. Największe występują w okolicach wsi Kostki i Budy Kupientyńskie.

3. GLEBY

Skałą macierzystą gleb gminy Sokołów Podlaski są utwory lodowcowe i wodnolodowcowe oraz utwory współczesne. Pod względem typologicznym gleby te są mało zróżnicowane. Przeważają gleby bielico we i brunatne, wytworzone z piasków gliniastych lekkich lub piasków słabo gliniastych. Na znacznych powierzchniach występują czarne ziemie wytworzone z glin lekkich lub piasków gliniastych lekkich. W dolinach i obniżeniach terenu występują czarne ziemie wytworzone z piasków słabo gliniastych i piasków gliniastych lekkich oraz gleby mułowo-torfowe. Wśród gruntów ornych dominują gleby dwóch kompleksów rolniczej przydatności: żytniego bardzo dobrego i pszennego dobrego. Gleby

kompleksu żytniego bardzo dobrego występują we wszystkich wsiach gminy. Większe zwarte kontury gleb kompleksu pszennego dobrego występują we wsiach: Bartosz, Nowa Wieś, Podrogów, Przeździatka, Przywózki, Ząbków, Żanecin.

We wszystkich wsiach gminy występują rozdrobnione kontury gleb należących do kompleksów: żytniego dobrego i żytniego słabego. Pierwsze z nich - gleby kompleksu żytniego bardzo słabego występują w postaci pojedynczych konturów we wsiach: Bartosz, Budy Kupientyńskie, Karlusin, Łubianki, Nowa Wieś, Podrogów, Kol. Przeździatka, Przywózki, Wólka Miedzyńska, Wyrąb, Ząbków.

Gleby kompleksu zbożowo-pastewnego mocnego występują we wsiach: Bartosz, Budy Kupientyńskie, Nowa Wieś, Przeździatka, Przywózki, Ząbków, Żanecin. Pojedyncze kontury gleb kompleksu zbożowo-pastewnego słabego występują we wsiach: Bartosz, Budy Kupientyńskie, Karlusin, Przeździatka, Przywózki, Wólka Miedzyńska. Gleby kompleksu pszennego bardzo dobrego występują na terenie 3 wsi: Nowa Wieś, Przeździatka i Karlusin.

Przeważająca część trwałych użytków zielonych gminy zaliczona została do kompleksu średniego. Użytki tego kompleksu występują w postaci pojedynczych konturów we wszystkich wsiach gminy. Gleby kompleksu użytków zielonych słabych występują w postaci drobnych konturów prawie we wszystkich wsiach, z wyjątkiem wsi: Kol. Przeździatka, Wesoła, Wólka Miedzyńska, Wyrąb i Żanecin.

Kompleks użytków zielonych dobrych występuje we wsiach: Bartosz, Brzozów, Dziegietnia, Kol. Dziegietnia, Emilianów, Justynów, Krasnodęby Kasmę, Krasnodęby Sypytki, Krasnodęby Rafały, Krasów, Nowa Wieś, Podrogów, Podkupientyn, Pogorzel, Kol. Przeździatka, Skibniew Podawce, Wólka Miedzyńska, Ząbków, Kol. Ząbków, Żanecin.

Najsłabsze gleby występują we wsiach: Budy Kupientyńskie, Chmielew, Czerwonka, Karlusin, Kostki, Skibniew Kurcze, Walerów, Węże, Ząbków.

4. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE

4.1 Wody powierzchniowe

Gmina Sokołów Podlaski położona jest w dorzeczu Bugu. Teren gminy odwadniany jest przez następujące rzeki: Cetynia, Czerwonka, Miedzanka i Buczynka. Cetynia jest lewobrzeżnym dopływem Bugu i przepływa przez centralną część gminy. Jej źródła znajdują się na południowy wschód od Sokołowa Podlaskiego, w rejonie Żanecina i Karlusina. W granicach gminy Sokołów przepływa na krótkim odcinku i ma charakter rowu melioracyjnego. Poza granicami gminy jest rzeką nieuregulowaną, tworzącą wiele zakoli. Poniżej Sokołowa Cetynia jest silnie zanieczyszczona, prowadzi wody nie odpowiadające normatywom.

Buczynka jest również lewobrzeżnym dopływem Bugu uchodzącym na terenie gm. Ceranów. Jej źródła znajdują się w północnej części uroczyska Przeździatka. Na krótkim odcinku rzeka ta jest granicą gminy Sokołów Podlaski.

Czerwonka jest prawobrzeżnym dopływem Liwca i przepływa przez południowo-zachodnie tereny gminy. Wypływa z terenów leśnych położonych pomiędzy wsiami Węże i Dolne Pole.

Miedzanka jest także prawobrzeżnym dopływem Liwca i wypływa z zatorfionego zagłębienia znajdującego się na południe od wsi Wólka Miedzyńska i płynie sztucznym, bardzo głębokim korytem. Na terenie gminy znajduje się jedynie odcinek źródłowy rzeki. Stanowi ona fragment zachodniej granicy gminy.

Na terenie gminy Sokołów Podlaski nie występują większe naturalne zbiorniki wód stojących. Nielicznie występują śródbagiennie "oczka wodne" o zmiennym poziomie lustra wody zależnym od pory roku i ilości opadów atmosferycznych oraz wypełnione wodą (głównie po roztopach i obfitych deszczach) dna zagłębień bezodpływowych, stanowiących pozostałości po istniejących niegdyś jeziorkach polodowcowych. Antropogenicznymi zbiornikami wód stojących są nieliczne torfianki, zbiorniki powstałe w miejscach eksploatacji kruszywa mineralnego, zbiorniki przeciwpożarowe oraz rowy melioracyjne. Większe "oczka wodne" występują we wsiach: Pogorzelski, Ząbków Kolonia i Węże.

4.2 Wody podziemne

Pod względem hydrogeologicznym gmina Sokołów Podlaski leży w obrębie Niecki Mazowieckiej zbudowanej z utworów okresu kredowego, trzeciorzędowego i czwartorzędowego. Główny poziom wodonośny związany jest z piętnem trzeciorzędowym.

Utwory trzeciorzędowe zalegają na dużych głębokościach, a wody tej warstwy charakteryzują się zwiększoną zawartością związków żelaza i manganu, w związku z czym mogą być wykorzystane do celów pitnych po uzdatnieniu. Na terenie gminy Sokołów Podlaski brak jest studni ujmujących wody trzeciorzędowe.

Ludność gminy zaopatruje się w wodę głównie z pierwszego poziomu wodonośnego, pochodzącego z piaszczystych utworów czwartorzędowych. Głębokość zalegania pierwszego poziomu wodonośnego uzależniona jest od budowy geologicznej, przepuszczalności gruntów i rzeźby terenu. Na większości obszaru gminy poziom ten występuje głębiej niż 2 m pod powierzchnią terenu. Najpłycej (0-1 m ppt) poziom ten występuje w dolinach i obniżeniach terenu. Charakteryzuje się on zwierciadłem swobodnym powiązany z poziomem lustra wody w rzekach. Wahania zwierciadła tej warstwy wodonośnej uzależnione są od poziomu wody w rzekach oraz intensywności zasilania wodami opadowymi i roztopowymi. Pierwszy poziom wodonośny zasilany jest przez wody opadowe, z wyjątkiem tych miejsc, gdzie na powierzchni znajdują się utwory nieprzepuszczalne. Na terenie wsi Kolonia Bartosz i Żanecin, pierwszy poziom wodonośny nie jest izolowany. We wsiach: Czerwonka, Grochów Szlachecki, Dolne Pole, Justynów, Krasów, Kosierady Wielkie oraz Krasnodęby Rafały, poziom ten jest średnio izolowany. Na pozostałym obszarze jest dobrze izolowany. Występujący na znacznej części terenu gminy brak trudno przepuszczalnej warstwy izolującej wody pierwszego poziomu wodonośnego przed zanieczyszczeniami z zewnątrz sprawia, że wody te są zanieczyszczone chemicznie i bakteriologicznie. Wody głębszych warstw wodonośnych charakteryzują się zwiększonymi wskaźnikami zawartości żelaza i manganu, w związku z czym dla celów pitnych wymagają uzdatnień. Wody te nie budzą zastrzeżeń pod względem bakteriologicznym.

5. KLIMAT

Gmina Sokołów Podlaski położona jest w środkowo-wschodniej części regionu zwanego Mazowiecko-Podlaskim. Region ten charakteryzuje się wpływami ostrego klimatu kontynentalnego, wyrażającego się dużymi rocznymi amplitudami temperatury powietrza, krótką wiosną, stosunkowo długim i ciepłym latem oraz długą i chłodną zimą. Średnia temperatura lipca wynosi w tej krainie 18,2° C, średnia temperatura stycznia -3,2° C, okres trwania zimy przeciętnie 97 dni, a lata 98 dni. Liczba dni z pokrywą śnieżną wynosi 74.

Średnia roczna temperatura powietrza na obszarze gminy wynosi około 7,2°C. Najcieplejszy jest lipiec, ze średnią temperaturą 17,6-18,2°C, najzimniejszy styczeń, którego średnia temperatura wynosi od -4,3 do - 4,9°C. Ujemne są także średnie wieloletnie temperatury listopada oraz marca. Powoduje to, że zima jest długa i dosyć ostra. W ciągu roku

występuje średnio 131 dni z przymrozkami, które sporadycznie mogą występować także w maju i we wrześniu. Dni mroźnych (o temperaturze maksymalnej poniżej 0°C) jest średnio 53, a dni bardzo mroźnych (temperatura minimalnej poniżej -10°C) jest 33. Okres bez przymrozkowy trwa 160 dni, a okres wegetacyjny 210 dni. Okres zalegania pokrywy śnieżnej trwa około 110 dni, a jej ustąpienie przypada zazwyczaj na koniec marca.

Średnia względna roczna wilgotność powietrza wynosi 82%. Największa wilgotność występuje w zimie (od listopada do marca) z maksimum przypadającym na grudzień,

kiedy wynosi 89%. Najniższa jest wiosną i latem - w maju osiąga wartość 73%. Średnia roczna wartość zachmurzenia dla tego obszaru jest nieco niższa niż przeciętna w kraju i wynosi 6,5 stopnia pokrycia nieba. Największe zachmurzenie przypada na okres zimowy - w listopadzie wynosi 8,4, a najmniejsze w czerwcu i wrześniu (5,6).

Średnia roczna wielkość opadów atmosferycznych na terenie gminy jest niska i wynosi 560 mm. Najniższe opady notuje się w okresie od stycznia do kwietnia, kiedy wynoszą one około 30 mm miesięcznie. Maksimum opadów przypada na lipiec, kiedy średnia miesięczna wynosi 80 mm.

Na obszarze gminy Sokołów Podlaski przeważają wiatry zachodnie. Około 15% wiatrów pochodzi z tego kierunku. Częste są także wiatry południowo-zachodnie i północno-zachodnie. Najrzadziej notowane są wiatry z kierunku północno-wschodniego. Średnia roczna prędkość wiatru wynosi 3,0 m/sek. Wiatry silne i bardzo silne występują rzadko i pochodzą z kierunku zachodniego.

6. LASY I GOSPODARKA LEŚNA

Ogólna powierzchnia lasów w gminie Sokołów Podlaski wynosi 2.543 ha (zgodnie z "Wykazem gruntów wg stanu na 1.01.98r." z Urzędu Rejonowego w Sokołowie Podlaskim). Lasy zajmują więc 18,5% ogólnej powierzchni gminy, przy średniej lesistości woj. siedleckiego 22,2%.

6.1 Charakterystyka własnościowa lasów

Lasy i grunty leśne należące do Skarbu Państwa zgodnie z w/w wykazem gruntów zajmują powierzchnię 1059 ha, co stanowi 8% ogólnej powierzchni gminy oraz 41% ogólnej powierzchni lasów. Znaczna część, t.j. 1014 ha to obszar lasów państwowych, podlegających Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Warszawie, wchodzący w całości w skład Nadleśnictwa Sokołów, przez które jest administrowane i nadzorowane. Siedziba nadleśnictwa znajduje się w Sokołowie Podlaskim w odległości ok. 1 km od Urzędu Gminy. Pozostałą powierzchnię stanowią lasy m.in. Funduszu Ziemi oraz inne państwowe i społeczne grunty leśne.

Lasy niepaństwowe o powierzchni 1527 ha, to lasy będące własnością indywidualnych posiadaczy. Stanowią one 11% całkowitej powierzchni gminy oraz 59% ogólnej powierzchni lasów.

6.2 Regionalizacja przyrodniczo-leśna

W podziale Polski na krainy i dzielnice przyrodniczo-leśne, lasy gminy Sokołów Podlaski położone są w IV Krainie Mazowiecko-Podlaskiej, w Dzielnicy 5 - Niziny Podlaskiej i Wysoczyzny Siedleckiej.

6.3 Struktura przestrzenna lasów

Na obszarze gminy Sokołów Podlaski rozdrobnienie powierzchni leśnej jest znaczne. Największy kompleks leśny występuje w północnej części gminy. Jest to uroczysko Przeździatka należące do lasów państwowych, które łącznie z przylegającymi fragmentami lasów chłopskich zajmuje około 1000 ha. W tej części gminy znajduje się jeszcze jeden zwarty kompleks na półd-wsch. od wsi Pogorzelski zajmujący pow. ok. 100 ha (lasy niepaństwowe). W części środkowej gminy położone jest ur. Ząbki, które wraz z przylegającymi działkami lasów prywatnych zajmuje około 90 ha. W części zachodniej występują w dużym rozproszeniu spore kompleksy lasów chłopskich, otaczające niewielkie, jednooddziałowe, pojedynczo usytuowane uroczyska lasów państwowych takie jak: ur. Brzozów, Karolew i Węże. W tej części gminy znajduje się jedno większe uroczysko lasów państwowych - ur. Grochów Szlachecki, które łącznie z przylegającymi lasami prywatnymi zajmuje ok. 120 ha. W części wschodniej znajduje się drugi co do wielkości, kompleks leśny złożony w większej części z lasów niepaństwowych, które z przylegającym uroczyskiem Kupientyn zajmuje około 250 ha. Na południe od w/w dominują bardzo małe bądź małe fragmenty lasów chłopskich o charakterystycznym nieregularnym kształcie. Na pozostałej powierzchni gminy występują rozproszone niewielkie kompleksy lasów prywatnych, wśród których znajdują się małe powierzchnie gruntów aneksowych takie jak: ur. Podrogów (6,14 ha), ur. Bachorza (0,76 ha) i ur. Łubianki (5,55 ha).

6.4 Lasy państwowe

Materiałem wyjściowym do charakterystyki lasów państwowych były opisy taksacyjne w trakcie sporządzania przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Warszawie (wg stanu na 1.01.1996r.), udostępnione przez Nadleśnictwo Sokołów. Lasy państwowe na terenie gminy Sokołów Podlaski wchodzi w skład trzech leśnictw: Bielany, Przeździatka i Sokołów, a szczegółowy podział podany jest w poniższej tabeli.

Tabela II.1. Podział lasów państwowych znajdujących się w granicach gminy Sokołów Podlaski na leśnictwa i oddziały.

L.p.	Leśnictwo	Numery oddziałów	Powierzchnia w ha
1	Bielany	301, 302	1,57
2	Przeździatka	175-198, 199cz, 200-206, 226-230, 231-233, 280A, 293, 294,	991,85
3	Sokołów	230A, 277A, 279A, 281, 306-308	22,43
	Razem		1015,85

Grunty lasów państwowych w zależności od rodzaju użytkowania dzielą się na:

- a) grunty leśne - 978,71 ha;
- b) grunty związane z gospodarką leśną - 22,89 ha;
- c) grunty nieleśne - 14,25 ha.

Powierzchnię leśną stanowią:

- a) grunty zalesione - 971,39 ha;
- b) grunty niezalesione, w tym:
  - halizny - 0,40 ha;
  - płazowiny - 0,10 ha;
  - poletka łowieckie - 0,12 ha;
  - zręby zaległe - 6,70 ha.

Do powierzchni związanej z gospodarką leśną zalicza się:

- a) drogi - 15,38 ha;
- b) linie oddz. - 5,33 ha;
- c) linie energetyczne - 0,05 ha;
- d) rowy - 0,12 ha;
- e) osada leśna - 0,64 ha;
- f) inne zabudowania - 0,17 ha;
- g) składnica drewna - 0,06 ha;
- h) plac - 0,60 ha;
- i) zbiornik wody - 0,54 ha.

Grunty nieleśne to:

- a) użytki rolne:
  - role - 3,63 ha (RIYa - 0,98 ha, RIVb - 2,32 ha, RV - 0,33 ha);
  - łąki do zalesienia - 1,37 ha (ŁV - 0,18 ha, ŁVI - 1,19 ha);

- pastwiska - 0,72 ha (PsIV - 0,42 ha, PsV - 0,30 ha);
- poletka łowieckie - 1,62 ha (na R VI kl.);
- b) parking - 0,06 ha;
- c) nieużytki, w tym:
  - bagna - 6,21 ha;
  - nieużytki pokopalniane - 0,64 ha.

W gminie Sokołów Podlaski (na terenie lasów państwowych) występują grunty nieleśne przeznaczone do zalesienia na powierzchni 1,37 ha (łąki).

Lasy ochronne

Na terenie lasów państwowych gminy Sokołów Podlaski występują lasy wodochronne w następujących oddziałach: 175, 178, 182, 188, 198, 200, 201, 205, 231 o łącznej powierzchni 236,02 ha. Stanowi to 23% pow. lasów państwowych. Zadaniem ich jest utrzymanie zdolności retencyjnej gleb leśnych.

Pozostałe to lasy gospodarcze, których podstawowym celem jest produkcja surowca drzewnego.

Charakterystyka siedliskowa, drzewostanowa i wiekowa lasów państwowych

W lasach państwowych na terenie gminy Sokołów Podlaski występuje 9 typów siedliskowych lasu. Przeważają siedliska borowe, których łączny udział wynosi 52,1% powierzchni leśnej. Dominuje bór mieszany świeży BMśw na pow. 343,44 ha, co stanowi 35,1% pow. leśnej. Natomiast mniejszy jest udział boru mieszanego wilgotnego BMw, którego pow. wynosi 126,86 ha (13%). Z siedlisk borowych najmniejszą powierzchnię zajmuje bór świeży Bśw 39,45 ha (4%). W gminie Sokołów Podlaski siedliska żyzne mają stosunkowo duży udział - łącznie 47,9% pow. leśnej. Największą powierzchnię zajmują: las mieszany świeży LMśw (194,04 ha; 19,8%) oraz las świeży Lśw (113,56 ha; 11,6%). Znaczny udział mają również siedliska: lasu mieszanego wilgotnego LMw - 77,97 ha (8%) i lasu wilgotnego Lw - 41,61 ha (4,3%). Pozostałe typy siedliskowe takie jak ols 01 - 26,92 ha (2,7%) oraz ols jesionowy 01J - 14,86 ha (1,5%) występują na niewielkich powierzchniach.

Tabela II.2. Zróżnicowanie siedliskowe lasów państwowych w gm. Sokołów Podlaski.
Powierzchnia w ha.

Leśnictwo	Typy siedliskowe lasu								
	Bśw	BMśw	BMw	LMśw	LMw	Lśw	Lw	01	01J
Bielany	-	-	1,09	-	0,48	-	-	-	-
Przeździatka	28,02	343,44	125,46	187,90	77,49	111,22	41,61	26,92	14,86
Sokołów	11,43	-	0,31	6,14	-	2,34	-	-	-
Razem	39,45	343,44	126,86	194,04	77,97	113,56	41,61	26,92	14,86
%	4,0	35,1	13,0	19,8	8,0	11,6	4,3	2,7	1,5

Na terenie gminy Sokołów Podlaski, podobnie jak na całym obszarze niżowej części Polski, dominują drzewostany sosnowe, które występują na pow. 398,25 ha (41% pow. leśnej). Znaczny jest też udział drzewostanów brzozowych 221,9 ha (22,8%). Drzewostany dębowe zajmują 18,4% (178,48 ha) natomiast olszowe 11% (107,27 ha). Udział pozostałych gatunków jest niewielki i mieści się w granicach od 0,1% do 3,1%.

W drzewostanach występują domieszkowo takie gatunki jak: dąb czerwony i akacja. W podroście spotyka się: dąb, świerk i jesion. Do podsadzeń produkcyjnych należą: buk, jodła, modrzew, dagleżja, świerk i dąb. W warstwie podszytu występują: leszczyna, kruszyna, jałowiec, grab, czeremcha, brzoza i trzmielina. Świadczy to o bogactwie gatunkowym tych lasów.

Tabela II. 3. Zestawienie powierzchni lasów państwowych (w ha) wg gatunków panujących w gm. Sokołów Podlaski.

Leśnictwo	Gatunek drzewa									
	Sosna	Świerk	Dąb	Brzoza	Olcha	Grab	Lipa	Jesion	Osika	Topola
Bielany	-	-	-	-	0,15	-	-	-	-	-
Przeździatka	383,97	17,01	174,67	220,48	107,12	29,49	1,26	12,54	0,29	2,87
Sokołów	14,28	-	3,81	1,42	-	0,76	-	-	1,27	-
Razem	398,25	17,01	178,48	221,90	107,27	30,25	1,26	12,54	1,56	2,87
%	41,0	1,8	18,4	22,8	11,0	3,1	0,1	1,3	0,2	0,3

W strukturze wiekowej dominują zdecydowanie drzewostany starszych klas wieku (III, IV, V, VI) stanowiąc łącznie ponad 70% pow. leśnej. Pozostałe to drzewostany młodszych klas wieku - I i II. Struktura wiekowa jest korzystna i ma pozytywny wpływ na funkcjonowanie środowisk jako systemów przyrodniczych.

Tabela II. 4. Struktura wiekowa drzewostanów w lasach państwowych w gm. Sokołów Podlaski. Powierzchnia w ha.

Leśnictwo	Klasy wieku (w nawiasach podano zakres wieku klasy w latach)					
	I (1-20)	II (21-40)	III (41-60)	IV (61-80)	V (81-100)	VI (101-120)
Bielany	-	-	1,57	-	-	-
Przeździatka	127,72	141,29	245,11	165,10	255,12	15,36
Sokołów	3,19	7,17	2,79	6,97	-	-
Razem	130,91	148,46	249,47	172,07	255,12	15,36
%	13,5	15,3	25,7	17,7	26,3	1,5

Drzewostany charakteryzują się na ogół dobrą bonitacją oraz dobrą jakością techniczną. Przeważa zwarcie umiarkowane i przerywane oraz zadrzewienie 07-09. Przeciętna zasobność wynosi 197 m³/ha.

6.5 Lasy niepaństwowe

Charakterystykę lasów niepaństwowych opracowano w oparciu o programy zagospodarowania lasów należących do indywidualnych właścicieli z obszaru 24 wsi gminy Sokołów Podlaski. W chwili obecnej większość lasów niepaństwowych ma nieaktualne programy zagospodarowania, z tego względu analiza ich struktury drzewostanowej i wiekowej jest jedynie przybliżona.

W lasach niepaństwowych na terenie gminy Sokołów Podlaski - podobnie jak w lasach państwowych - jest duże zróżnicowanie siedliskowe. Występuje tu 11 typów siedliskowych lasu, przeważają również siedliska borowe. Zajmują one łącznie 61% powierzchni leśnej, z tego dominuje: bór świeży Bśw (39,4%) i bór mieszany świeży BMśw (14,7%). Udział pozostałych siedlisk borowych mieści się w granicach 0,1- 3,8%. Siedliska żyzne zajmują 39% pow. leśnej, a spośród nich największą powierzchnię zajmują: las świeży Lśw (15,6%), las mieszany LM (14,3%) oraz ols 01 (7,0%). Natomiast udział lasu wilgotnego Lw i olsu jesionowego OIJ jest niewielki i wynosi odpowiednio 2,0% i 0,2% (tab. II.5).

L.p.	Nazwa wsi	Typy siedliskowe lasu											Razem
		Bs	Bb	Bw	Bśw	BMśw	BMw	LM	Lw	OIJ	OI	Lśw	
1	Bachorza			1,44		2,24	4,45				3,51	42,56	54,20
2	Bartosz-Kolonia						1,60	4,24	8,39	1,03	0,75	8,10	24,11
3	Brzozów-Kolonia			2,54	4,13		1,43	1,35			5,06		14,51
4	Budy Kupientyńskie					0,96	4,08	25,87			4,07	1,03	36,01
5	Chmielew			1,13	15,85	0,36					1,26		18,60
6	Czerwonka	1,07				14,34			0,47		0,78		16,66
7	Dąbrowa				35,13						1,05		36,18
8	Dolne Pole				55,94	16,99							72,93
9	Grochów Szlachecki	0,48		1,40	77,85		0,51				3,66		83,90
10	Grochów Włościański	3,44		3,52	20,42						0,70		28,08
11	Justynów				5,17	10,83	17,73	27,61			2,16		63,50
12	Karolew			3,78	64,67	0,22	1,71	2,36			5,24		77,98
13	Kostki		1,31	1,40	98,07	0,96		0,31		1,22	21,80		125,07
14	Kosierady Wielkie					31,80		8,48			24,08		64,36
15	Krasów					37,10		6,09					43,19
16	Krasnodęby Spytki			7,51	19,85	22,88	4,07		1,64			2,74	58,69
17	Łubianki			1,70	13,63	1,31					3,30		19,94
18	Podrogów							15,14	10,81			112,27	138,22
19	Podkupientyn			1,00	0,16		0,73	47,42				6,53	55,84
20	Przywózki				37,92	38,99	11,69	38,54	4,73		12,66		144,53
21	Walerów			4,92	5,87	2,41		2,27					15,47
22	Węże	1,03			58,76	9,06	1,68	0,37			0,88		71,78
23	Wyrań				1,47	1,67		8,16					11,30
24	Ząbków -Kolonia			2,59	2,32	0,35	0,45				0,78	31,42	37,91
Razem		6,02	1,31	32,93	517,21	192,47	50,13	188,21	26,04	2,25	91,74	204,65	1312,96
%		0,4	0,1	2,5	39,4	14,7	3,8	14,3	2,0	0,2	7,0	15,6	100,0

L.p.	Nazwa wsi	Gatunki panujące									Razem
		Sosna	Brzoza	Osika	Olcha	Topola	Grab	Dąb	Modrzew	Świerk	
1	Bachorza	1,13	15,96	6,23	6,82		22,31	1,75			54,20
2	Bartosz - Kolonia	0,28	3,22	3,63	12,71			4,27			24,11
3	Brzozów - Kolonia	5,39	2,53		6,41	0,18					14,51
4	Budy Kupientyńskie	24,08	5,22		5,21		1,50				36,01
5	Chmielew	9,93	5,92	0,36	2,39						18,60
6	Czerwonka	15,06		0,24	1,36						16,66
7	Dąbrowa	30,34	4,79		1,05						36,18
8	Dolne Pole	72,93									72,93
9	Grochów Szlachecki	77,02	0,92		5,96						83,90
10	Grochów Włościański	24,04	3,01		1,03						28,08
11	Justynów	58,85	0,80		3,85						63,50
12	Karolew	64,89	3,86		8,88			0,35			77,98
13	Kostki	96,57	5,17		23,02		0,11	0,20			125,07
14	Kosierady Wielkie	36,65	3,06	0,17	24,48						64,36
15	Krasów	41,28	0,48		1,43						43,19
16	Krasnodęby Sypytki	42,19			7,63	1,58		4,16		3,13	58,69
17	Łubianki	3,54	8,49	3,67	4,24						19,94
18	Podrogów	13,14	14,86	0,12	0,11			109,99			138,22
19	Podkupientyn	7,78	7,25	1,05	0,29		6,53	32,94			55,84
20	Przywózki	96,95	11,28		35,43			0,47	0,40		144,53
21	Walerów	5,66	4,20	0,38	4,92	0,31					15,47
22	Węże	67,31	3,11		1,36						71,78
23	Wyrań	1,13	1,70	0,31			8,16				11,30
24	Ząbków -Kolonia	0,41	5,36		1,23	0,35		30,56			37,91
Razem		796,55	111,19	16,16	159,81	2,42	38,61	184,69	0,40	3,13	1312,96
%		60,7	8,5	1,2	12,2	0,2	2,8	14,1	0,1	0,2	100,0

Tabela II.7. Zestawienie powierzchni lasów należących do indywidualnych właścicieli wg klas wieku.

L.p.	Nazwa wsi	Pow. niezalesiona	Klasy wieku					Razem pow. zalesiona	Ogółem
			I	II	III	IV	V i wyżej		
1	Bachorza	4,53	23,91	18,03	6,36	0,57	0,80	49,67	54,20
2	Bartoszkolonia	9,03	0,55	6,39	2,28	5,86		15,08	24,11
3	Brzozów-Kolonia	2,69	0,77	6,92	1,1	3,03		11,82	14,51
4	Budy Kupieckie	3,28	7,10	22,72	0,92	1,99	-	32,73	36,01
5	Chmielew	1,53	4,64	12,13	0,30			17,07	18,60
6	Czerwonka		0,42	3,17	13,07			16,66	16,66
7	Dąbrowa	0,34	7,18	10,41	14,99	3,26		35,84	36,18
8	Dolne Pole			4,12	66,61	1,11	1,09	72,93	72,93
9	Grochów Szlachecki	3,27	30,47	31,85	16,70		1,61	80,63	83,90
10	Grochów Włoszczyński	1,63	13,02	12,58	0,85	-	-	26,45	28,08
11	Justynów	0,17	0,52	3,36	46,16	13,29		63,33	63,50
12	Karolew	1,45	2,36	33,49	40,68	-	-	76,53	77,98
13	Kostki	8,58	17,31	69,15	30,03			116,49	125,07
14	Kosierady Wielkie	1,37	0,17	10,02	22,84	29,96		62,99	64,36
15	Krasów	0,33	0,51	8,89	31,49	1,97		42,86	43,19
16	Krasnodęby Sypytki	9,14	27,49	22,06				49,55	58,69
17	Łubianki	0,35	0,82	14,23	2,93		1,61	19,59	19,94
18	Podrogów	3,73	6,03	106,11	22,35			134,49	138,22
19	Podkupientyn	1,96	4,16	7,36	38,66	3,70		53,88	55,84
20	Przywózki	7,62	19,07	52,64	65,20			136,91	144,53
21	Walerów	0,24	2,10	12,58	0,55			15,23	15,47
22	Węże	2,23	1,05	21,36	27,77	19,37		69,55	71,78
23	Wyrań	-	0,31	10,99	-	-	-	11,30	11,30
24	Ząbków-Kolonia	0,35	1,75	31,96	2,90	0,95		37,56	37,91
Razem		63,82	171,71	532,52	454,74	85,06	5,11	1249,14	1312,96
%		4,8	13,1	40,6	34,6	6,5	0,4	95,2	100,0

Skład gatunkowy drzewostanów w lasach prywatnych jest zbliżony do składu gatunkowego w lasach państwowych. Sosna jest tu również gatunkiem dominującym zajmującym 60,7% powierzchni lasów, w dalszej kolejności jest dąb (14,1%), olsza (12,2%) oraz brzoza (8,5%). Pozostałe gatunki takie jak: grab, osika, świerk, topola, modrzew mają niewielkie udziały w granicach 0,1-2,8% (tab. II.6).

W strukturze wiekowej przeważają młodsze klasy wieku, co jest spowodowane zbyt

intensywną eksploatacją tych lasów. Największą powierzchnię zajmują drzewostany II i III klasy wieku (odpowiednio 40,6% i 34,6%). Struktura wiekowa lasów niepaństwowych w porównaniu z państwowymi jest znacznie gorsza (tab. II.7).

6.6 Gospodarka leśna

W celu wytworzenia pożądaných typów gospodarczych na poszczególnych siedliskach oraz zapewnienia najkorzystniejszych warunków wzrostu i rozwoju realizowanych odnowień, w lasach państwowych stosowane są następujące rodzaje rębni:

- zupełne jako zasadnicze na siedliskach: Bs, Bśw, Bw, BMśw, BMw i 01;
- częściowe i gniazdowe jako zasadnicze w drzewostanach na siedliskach: LMśw, LMw, Lśw, Lw i 01J.

Zakres użytkowania przedrębego obejmuje, w zależności od wieku i stanu drzewostanów, czyszczenia późne oraz trzebieże wczesne i późne. Rozmiar tych zabiegów określa się orientacyjnie jako sumę potrzeb hodowlanych, a o kolejności zabiegu winien decydować każdorazowo aktualny stan drzewostanów.

Z uwagi na brak aktualnych planów cięć użytków rębnych i przedrębnych (które są w trakcie sporządzania przez pracowników BUL iGL), nie podano planowanej na 10-lecie masy pozyskania tych użytków oraz powierzchni zrębów.

Zakres prac hodowlanych obejmuje zabiegi mające na celu odnowienie i pielęgnowanie lasu. Dotyczy to halizn, płazowin, zrębów z poprzednich lat, zrębów bieżących i zalesienia gruntów nieleśnych (zalesienia otwarte) oraz powierzchni pod osłoną w drzewostanach użytkowanych rębiami częściowymi. W bieżącym okresie gospodarczym (1996-2005) w lasach państwowych planuje się wykonanie odnowień następujących powierzchni:

- halizny - 0,40 ha;
- płazowiny - 0,10 ha;
- zręby zaległe - 6,70 ha;
- zręby bieżące zgodnie z planem cięć;
- grunty nieleśne do zalesienia - 1,37 ha (łąki do zalesienia).

Bardzo ważnym elementem hodowli lasu jest właściwe i terminowe pielęgnowanie upraw i młodników, gdyż w tym okresie następuje kształtowanie się składu gatunkowego. Pielęgnowanie upraw i młodników obejmuje zabiegi czyszczeń wczesnych i późnych. Czyszczenia wczesne wykonuje się w uprawach usuwając zbędne domieszki. Czyszczenia późne prowadzi się w młodnikach posiadających duże zwarcie w zależności od potrzeb pielęgnacyjnych. Ponadto eliminuje się drzewa wadliwe lub stwarzające niekorzystne warunki

wzrostu i rozwoju drzew lepszej jakości. Czyszczenia wczesne będą wykonane na powierzchni 45,35 ha natomiast czyszczenia późne na 43,70 ha.

Ogólny stan zdrowotny lasów na terenie gminy Sokołów Podlaski można uznać za stosunkowo dobry. Niemniej w ubiegłych okresach gospodarczych występowały tu szkody powodowane przez czynniki biotyczne i abiotyczne.

Najpoważniejsze szkody spowodowała gradacja borecznika sosnowca, która wystąpiła w latach 1993-94. Zwalczanie tego szkodnika przeprowadzono stosując opryski z samolotów preparatem Demilin.

Nadleśnictwo systematycznie prowadzi jesienne poszukiwania szkodników sosny na wytypowanych, stałych powierzchniach kontrolnych w drzewostanach w wieku powyżej 20 lat. Zwalczanie szkodników wtórnych prowadzi poprzez wykładanie drzew pułapkowych, intensywne usuwanie zasiedlonego posuszu, szybkie usuwanie złomów i wywrotów oraz terminowe wywożenie niekorowanego drewna z lasu.

Szkody wywołane przez zwierzynę uwidaczniają się szczególnie w uprawach, młodnikach, podroście i nalocie, w postaci wydeptywania, zgryzania i spalowania drzewek. Celem zmniejszenia tych szkód wykonuje się gradzenie bardziej zagrożonych upraw, palikowanie sadzonek oraz zabezpieczenia chemiczne środkami zapachowo-odstraszającymi.

Szkody powodowane przez grzyby pasożytnicze (szczególnie huba korzeniowa) nie powodują dużych strat, ich występowanie jest widoczne głównie na działkach aneksowych (porolnych).

Dodatkowym czynnikiem osłabiającym drzewostany są silne wiatry i huragany, które nawiedziły te tereny w ubiegłych latach. Wymuszone zjawiskami kłęskowymi cięcia sanitarne i przygodne wykonywano w pierwszej kolejności. Systematyczna wyróbka powalonych drzew - kosztem wykonania nowych zrębów - uchroniła lasy przed nowym zagrożeniem.

Ochrona przeciwpożarowa odbywa się poprzez dyżury przy telefonie w nadleśnictwie, wyorywanie pasów przeciwpożarowych i usuwanie posuszu na bieżąco. Na terenie gminy brak jest takich powierzchni w produkcji pomocniczej jak szkółki leśne i zadrzewieniowe itp. Znajduje się jedna osada leśna i składnica drewna.

7. GOSPODARKA ŁOWIECKA

Gospodarka łowiecka prowadzona jest w obwodach łowieckich poprzez dzierżawców lub zarządców. W granicach gminy Sokołów Podlaski jest 9 obwodów łowieckich, dzierżawionych przez następujące koła łowieckie:

1. obwód nr 15 - K.Ł. Wilk w Warszawie
2. obwód nr 16, 37, 38 - K.Ł. Sokół w Sokołowie Podl.
3. obwód nr 25, 39 - K.Ł. Olszynka w Warszawie
4. obwód nr 26 - RDLP w Warszawie
5. obwód nr 35 - K.Ł. Lira w Warszawie

Głównymi gatunkami zwierzyny łownej są: jeleń, sarna, dzik, lis, jenot, zając, bażant, kuropatwa, kaczka. Stan pogłowia zwierzyny w poszczególnych obwodach łowieckich podano w tabeli II.7. Ponieważ granice obwodów łowieckich nie pokrywają się z granicami gmin, suma liczebności z wymienionych w tabeli obwodach nie jest równa liczebności danego gatunku na obszarze gminy. Z dostępnych zestawień nie można podać takich danych, dlatego poniższe liczby tylko w przybliżeniu określają zasobność gminy w zwierzynę łowną.

Tabela II. 8. Liczebność zwierzyny łownej w obwodach łowieckich wchodzących w granice gminy Sokołów Podlaski. Stan na 1.01.1998 r.

Gatunek	Numery obwodów łowieckich i liczebność zwierzyny w obwodach								
	15	16	25	26	27	35	37	38	39
jeleń	-	-	-	-	-	11	-	-	-
sarna	45	15	25	110	35	50	35	20	25
dzik	-	10	4	15	1	5	7	6	1
lis	10	10	6	10	12	10	8	10	10
jenot	-	-	4	-	-	-	-	-	-
zając	250	100	160	70	150	400	90	80	80
bażant	80	20	20	35	50	70	30	20	20
kuropatwa	200	60	35	60	90	100	40	70	70
kaczka	30	30	30	-	-	-	-	-	-

8. STAN I FUNKCJONOWANIE ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

8.1 Ogólna charakterystyka przyrodnicza gminy

Gmina Sokołów położona jest w obrębie wysoczyzny polodowcowej, zajmując północną część mezoregionu Wysoczyzna Siedlecka. Rzeźba terenu jest słabo zróżnicowana. Wysokości bezwzględne wahają się od 139 m n.p.m. w dolinie Czerwonki, w zachodniej części gminy, do 188 m n.p.m. na południowym wschodzie. Dominują powierzchnie płaskie, lekko faliste. Równinny krajobraz urozmaicony jest nielicznym występowaniem wzgórz morenowych w północnej i zachodniej części gminy. Na terenie gminy nie występują duże formy dolinne. Niewielkie ciekі przepływające przez gminę (Cetynia, Czerwonka, Buczynka, Miedzanka) wykształciły wąskie dolinki.

Dominującym typem krajobrazu w gminie Sokołów jest krajobraz rolniczy, w którym podstawowym środowiskiem są pola uprawne. Pomimo prostej struktury i niewielkiej bioróżnorodności tego środowiska, krajobraz rolniczy jest obszarem wyłącznego występowania wielu gatunków roślin i zwierząt. Podstawową funkcją tego krajobrazu jest produkcja rolna, ale jest to także środowisko ważne z przyrodniczego punktu widzenia. Tylko w tym środowisku występują gatunki typowo polne lub charakterystyczne dla półotwartego krajobrazu rolniczego. Cechą charakterystyczną tego środowiska - nie tylko w gminie Sokołów, ale na dużych obszarach wschodniej Polski - jest silne rozdrobnienie pól oraz duża liczba zadrzewień, pojedynczych drzew lub kęp siedzących na miedzach, dróg dojazdowych do pól i łąk, często ze szpalerami drzew, rozproszona zabudowa wiejska. Cechy to powodują, że krajobraz rolniczy południowego Podlasia jest bardzo zróżnicowany, pozbawiony monotonii wielkoobszarowych pól. Sprzyja to występowaniu wielu gatunków roślin i zwierząt, szczególnie środowisk półotwartych i ekotonalnych. Wyjątkowo zróżnicowany krajobraz rolniczy występuje przede wszystkim we wschodniej części gminy między wsiami Budy Kupientyńskie i Podrogów, w części zachodniej między Ząbkowem, Chmielewem a Dąbrową oraz koło wsi Węże.

Na terenie gminy Sokołów występuje jeden duży kompleks leśny (uroczysko Przeździatka) położony w północno-wschodniej części gminy, zajmujący około 1400 ha powierzchni oraz kilka mniejszych kompleksów liczących po około 30-300 ha rozmieszczonych w rejonie Pogorzeli, Wyrębu, Przeździatki, Dąbrowy, Dolnego Pola, Węży Górnych. Niewielkie lasy i zadrzewienia występują bardzo licznie w krajobrazie rolniczym i w dolinkach rzek na całym obszarze gminy.

Do południowo-zachodniej granicy gminy przylega duży kompleks leśny (uroczysko Ruchna) w którym dominują w większości dobrze zachowane liściaste drzewostany grądowe.

Jest to bardzo interesujący i bogaty pod względem florystycznym i faunistycznym kompleks leśny, którego bezpośrednie sąsiedztwo oddziałuje pozytywnie na wzrost bioróżnorodności gminy Sokołów Podlaski.

Użytki zielone występują głównie w dolinkach niewielkich, w.w. rzek i lokalnych obniżeniach terenu. Udział łąk i pastwisk w ogólnej strukturze gruntów gminy jest bardzo mały i wynosi tylko 4,5%. Jest to trzykrotnie mniej od średniej dla woj. siedleckiego, która wynosi 15,2%. Duże kompleksy łąk na terenie gminy nie występują.

Do najważniejszych roślinnych zbiorowisk naturalnych i półnaturalnych należą niektóre zbiorowiska leśne, np. bory mieszane występujące w uroczysku Przeździatka, w lesie koło wsi Wyrąb oraz między Brzozowem a Ząbkowem. Część z nich zajmuje siedliska dąbrów świetlistych, natomiast fragmenty dąbrowy zachowały się w uroczysku Przeździatka w pobliżu granicy z gm. Sabnie, koło wsi Wyrąb i na północ od Brzozowa. Grądy i lasy łąkowe występują na znacznych powierzchniach w obniżeniach uroczyska Przeździatka a także koło wsi Wyrąb i Brzozów. Uległy one częściowemu przekształceniu z powodu nasadzeń świerka i sosny. Łęgi wiązowo-jesionowe i jesionowo-olszowe zachowały się fragmentarycznie w dolinach strumieni, zwłaszcza nad Czerwonką.

Z grupy zbiorowisk naturalnych spotykane są na terenie gminy zbiorowiska zaroślowe, występujące na niewielkich powierzchniach w dolinkach rzecznych, obniżeniach terenu, wzdłuż niektórych dróg i na obrzeżach lasów. Najczęściej spotykane są łożowiska i zbiorowiska okrajkowe, m.in. z głógiem prostokieliszkowym.

Zbiorowiska wodne - z braku większych zbiorników - praktycznie nie występują na terenie gminy, natomiast zbiorowiska nadwodne i szuwarowe zachowały się fragmentarycznie wzdłuż rowów melioracyjnych, na brzegach rzek i nielicznych oczek wodnych. Są to zazwyczaj ubogie zbiorowiska trzciny, pałki szerokolistnej, mozgi trzcinowatej, turzyc i sitów.

Zbiorowiska murawo we reprezentowane są przez murawy piaskolubne, występujące na suchych, piaszczystych siedliskach, np. na obrzeżach borów koło wsi Węże i Budy Kupientyńskie. W zbiorowiskach tych występują takie gatunki jak macierzanka piaskowa, zawciąg pospolity, kocanki piaskowe, pięciornik piaskowy, drakiew żółta, chaber nadreński. Niektóre z tych gatunków zaliczane są do rzadkich.

Ze względu na niewielką powierzchnię łąk, trawiaste zbiorowiska roślinne także zajmują niewielkie powierzchnie. Dominują łąki wilgotne z ostrożeniem łąkowym i rdemstem wężownikiem. Miejsca wyżej położone, mniej wilgotne, zajmują łąki świeże i murawy.

Flora roślin naczyniowych gminy Sokołów Podlaski liczy co najmniej 548 gatunków, z których 14 podlega ochronie ścisłej, a 8 ochronie częściowej. Około 20 gatunków można

zaliczyć do rzadkich. Do gatunków podlegających ochronie ścisłej należą: widłak jałowcowaty i goździsty, pełnik europejski, wawrzynek wilczelyko, bluszcz pospolity, pomocnik baldaszkowaty, naparstnica zwyczajna, lilia złotogłów, kukułka szerokolistna, podkolan dwulistny, kruszczyk szerokolistny, listera jajowata i gnieźnik leśny. Ochronie częściowej podlegają: kopytnik pospolity, porzeczka czarna, kruszyna pospolita, pierwiosnka lekarska, kalina koralowa, konwalia majowa, turówka leśna oraz porost płucnica lekarska. Z licznej grupy gatunków rzadkich na szczególną uwagę zasługują następujące: miodunka miękkowłosa, występująca obficie w dąbrowie świetlistej koło wsi Wyrąb (jedynie stanowisko tego gatunku na terenie woj. siedleckiego), czarcikęsik Kluka (stnowisko poza zwartym zasięgiem tego gatunku) oraz lnica kreskowana. Z innych gatunków do tej grupy należą m.in.: skrzyp zimowy, łoboda polska, czerniec gronkowiec, kokorycz pełna, bodziszek leśny, jarzmianka większa, gorysz siny, dzwonek szczeciniasty, złoć żółta i łąkowa oraz turzyca orzęsiona.

Fauna gminy Sokółów reprezentowana jest przede wszystkim przez gatunki leśne, polne, łąkowe i zurbanizowane, charakterystyczne dla osiedli ludzkich. Ze względu na nieliczne występowanie zbiorników wodnych, zwierzęta wodne spotykane są zazwyczaj lokalnie i rzadko. Są to głównie gatunki zasiedlające niewielkie ciek i małe zbiorniki, takie jak np. owady, ślimaki, małże, skorupiaki i inne.

Ssaki reprezentowane są przez co najmniej 27 gatunków. Z grupy dużych ssaków kopytnych występują: łoś, dzik i sarna. Ssaki drapieżne reprezentują: kuna leśna, lis, borsuk, łasica łąska. Dostyć liczna jest grupa ssaków owadożernych i gryzoni oraz nietoperzy. Z tych ostatnich stwierdzono karlika malutkiego, mroczka późnego, borowca wielkiego i gacka wielkoucha.

Z grupy kręgowców najliczniej reprezentowane są ptaki - stwierdzono na terenie gminy ponad 100 gatunków. Na szczególne podkreślenie zasługują rzadkie gatunki zagrożone wyginięciem. Są to: błotniak łąkowy, krogulec, przepiórka, żuraw, brodziec samotny, trzemielojad, kobuz, turkawka, muchołówka mała, srokosz. Szczególnie licznie występują niektóre gatunki leśne w uroczysku Przeździatka, takie jak np. dzięcioł czarny, myszołów zwyczajny, jarzębatka, gil, kruk, dzięciołek, sikora czarnogłowa, pełzacz leśny i inne. W krajobrazie rolniczym dostyć licznie spotykane są: potrzyszcz, ortolan, gawron oraz gatunki dominujące w tym środowisku - skowronek polny i pliszka żółta. W dolinkach rzecznych spotykane są: czajka, pokląskwa oraz nielicznie potrzos. Ptaki wodne występują na terenie gminy bardzo nielicznie.

Rozpoznanie fauny gadów i płazów jest niewielkie. Dotychczas zarejestrowano na terenie gminy tylko jaszczurkę zwinkę, chociaż prawdopodobnie występują także takie gatunki gadów

jak zaskroniec, padalec, jaszczurka żyworodna, zmija zygzakowata. Gady są reprezentowane przez co najmniej 8 gatunków: kumak nizinny, ropucha szara i zielona, rzekotka drzewna oraz żaby - wodna, jeziorkowa, trawna i moczarowa.

8.2 Struktura przestrzenna krajobrazu przyrodniczego

Struktura przestrzenna lasów i zadrzewień na terenie gminy Sokołów jest - z przyrodniczego punktu widzenia - dosyć korzystna. Duży kompleks leśny położony w północno-wschodniej części gminy, ze względu na rozległość i zróżnicowanie siedliskowe, stwarza bardzo dogodne warunki egzystencji zwierzętom dużym, takim jak ssaki kopytne i ptaki drapieżne. Duże rozdrobienie lasów i ich równomierne rozmieszczenie na pozostałym obszarze gminy są korzystne dla wielu gatunków zarówno leśnych jak ekotonalnych. Większość kompleksów leśnych jest w większym lub mniejszym stopniu połączonych korytarzami ekologicznymi, takimi jak zadrzewienia, aleje, szpalery drzew, dolinki rzeczne, co ułatwia lokalne migracje zwierząt i roślin leśnych. Poważnymi barierami dla wielu zwierząt są drogi krajowe o dużym nasileniu ruchu przecinające gminę w kierunku północ- południe i wschód -zachód. Na niektórych ruch pojazdów jest duży, co powoduje znaczną śmiertelność wielu gatunków zwierząt, zwłaszcza płazów w okresie wiosennej migracji. Znacznie mniejsze zagrożenia stwarza linia kolejowa Siedlce-Małkinia.

Rzeki i ich doliny pełnią w krajobrazie rolę korytarzy ekologicznych, które ułatwiają migrację roślin i zwierząt, szczególnie wodnych i związanych ze środowiskami występującymi w dolinach rzecznych. Zwiększa to bioróżnorodność krajobrazu i umożliwia swobodny przepływ genów w sąsiadujących ze sobą populacjach. Ma to duże znaczenie dla przetrwania wielu gatunków, szczególnie w dobie występowania bardzo wielu barier ekologicznych, niestety coraz bardziej skutecznych, szczególnie dla zwierząt.

Migracje zwierząt wodnych na terenie gminy Sokołów mogą odbywać się w różnych kierunkach, zgodnie z rozkładem cieków wodnych. Jednak ich rola, ze względu na niewielkie przepływy i małe rozmiary dolin rzecznych jest ograniczona. Gatunki zasiedlające większe rzeki lub zbiorniki, nie mogą na terenie gminy egzystować, a istniejąca sieć wód płynących nie stwarza odpowiednich warunków dla ich migracji. Tym większego znaczenia nabierają niewielkie i nieliczne "oczka wodne", które na znacznych obszarach gminy są jedynymi refugiami zwierząt i roślin wodnych.

9. OBSZARY I OBIEKTY PRZYRODNICZE PRAWNIE CHRONIONE

Na terenie gminy Sokołów Podlaski występuje niewiele obszarów i obiektów przyrodniczych prawem chronionych. Dotychczas utworzono Siedlecko-Węgrowski Obszar Chronionego Krajobrazu oraz 12 pomników przyrody.

9.1 Siedlecko-Węgrowski Obszar Chronionego Krajobrazu

Obszary Chronionego Krajobrazu w granicach woj. siedleckiego zostały powołane uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej w Siedlcach Nr XVII/99/86 z dnia 28.10.1986r. Utworzono wówczas 7 obszarów, z których jeden - Siedlecko-Węgrowski Obszar Chronionego Krajobrazu - znajduje się częściowo w granicach gm. Sokołów.

Celem utworzenia Siedlecko-Węgrowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu było zachowanie w możliwie nieskażonej formie pięknych, nie zniszczonych fragmentów województwa i gminy, które mogą służyć m.in. dla celów rekreacyjnych. Zasady zagospodarowania Obszaru podano w Dz. Urz. Woj. Siedleckiego z 1986 roku, poz. 130.

Siedlecko-Węgrowski Obszar Chronionego Krajobrazu położony jest w środkowej części województwa. Obejmuje dolinę środkowego Liwca, fragmenty dolin Kostrzynia, Muchawki, Czerwonki, Myrchy i Sosenki oraz tereny przyległe. Zajmuje powierzchnię 35.840 ha, z czego na terenie gminy Sokołów znajduje się 2050 ha, co stanowi 5,8% powierzchni całego obszaru oraz 14,9% powierzchni gminy. Obejmuje on południowo-zachodnią część gminy, w tym dolinę rzeki Czerwonki, niewielkie kompleksy leśne oraz inne grunty położone w granicach wsi Dąbrowa, Karolew, Grochów, Czerwonka, Justynów, Krasów, Dolne Pole, Kosierady Wielkie i Węże. Znajduje się tu - w miejscowości Grochów - interesujący pomnik przyrody, tzw. Lipa Rawicza. Na terenie obszaru występują również zabytki budownictwa i architektury.

Dla Obszarów Chronionego Krajobrazu powołanych w roku 1986, obowiązują następujące zakazy i nakazy wymienione w uchwale WRN w Siedlcach z dnia 28.10.1986 r.

Nakazy:

- uzgadnianie z Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody w Siedlcach planów zagospodarowania przestrzennego i programów rozwoju gospodarki rolnej, rybackiej, łowieckiej, zagospodarowania turystycznego oraz decyzji ustalających lokalizację inwestycji przemysłowych, melioracyjnych i związanych z wielkotowarową gospodarką rolną;
- stosowanie w budownictwie form architektonicznych nawiązujących do tradycji regionalnej, nie powodujących dysharmonii z cechami estetycznymi danego obszaru;
- prowadzenie wzmożonego nadzoru budowlanego w zakresie ładu przestrzennego i

dyscypliny budowlanej (skuteczne zwalczanie i likwidacja samowoli budowlanej w granicach obszarów chronionych);

- prowadzenie prac nawadniających i odwadniających teren (melioracje) oraz innych przedsięwzięć, w tym zakresie w sposób zapewniający zachowanie równowagi biologicznej na obszarach chronionych;
- prowadzenie wzmożonego nadzoru nad gospodarką wodno-ściekową;
- wprowadzenie stref ciszy na określonych obszarach, zwłaszcza leśnych, łąkowych i wodnych.

Zakazy:

- zakaz lokalizacji obiektów przemysłowych, powodujących zanieczyszczenie wód i powietrza atmosferycznego ponad dopuszczalne normatywy; zakaz pozyskiwania kopalin poza miejscami wyznaczonymi;
- zakaz urządzania pól namiotowych i parkingów w miejscach nie przeznaczonych na ten cel;
- zakaz niszczenia gleby, zakrzewień, zadrzewień śródpolnych i przydrożnych na obszarach chronionych.

9.2 Pomniki przyrody

Na terenie gminy Sokołów Podlaski uznano dotychczas 12 pomników przyrody, w tym dwa związane z Powstaniem Styczniowym w 1863 roku - Dąb Powstańców w lesie Przeździatka i Lipa Rawicza obok jego dworku w Grochowiu. Pomniki usytuowane są głównie w lesie (6), obok dworku (1) i w parku (5). Są to trzy grupy drzew i 9 drzew pojedynczych. Łącznie ochroną objęto 36 drzew z 6 gatunków. Pomniki zostały zatwierdzone w latach 1972-1992.

Zgodnie z ustaleniami "Miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Sokołów", ustala się konieczność zachowania 15 m strefy ochronnej wokół pomników przyrody wykluczającej wszelkie zainwestowanie.

Tabela II.8. Wykaz zatwierdzonych pomników przyrody w gminie Sokołów Podlaski. Stan na 31.12.1997.

L.p.	Nr rejestru wojew.	Miejscowość N-ctwo, Leśnictwo, oddz.	Położenie	Gatunek drzewa	Liczba okazów	Obwód pnia w cm na wys.1,3 m	Wysokość w m	Rok uznania	Uwagi
1	45	N-ctwo Sokołów, L-ctwo Przeździatka oddz. 191g (wieś Emilianów)	w lesie	dąb szypułkowy	1	415	25	1972	Dąb Powstańców 1863 r.
2	47	Grochów	obok dworku	lipa drobnolistna	2	320,338	18	1972	grupa "Lipy Rawicza"
3	348	N-ctwo Sokołów, oddz. 229a (wieś Wyrąb)	w lesie	lipa drobnolistna	1	270	23	1985	
4	349	N-ctwo Sokołów, oddz. 228 a (ur. Kupientyn)	obok linii oddziałowej	lipa drobnolistna	1	280	30	1985	aleja
5	350	N-ctwo Sokołów, oddz. 228b (ur. Kupientyn)	około 60 m od pola	lipa drobnolistna	1	435	31	1985	
6	479	N-ctwo Sokołów, L-ctwo Przeździatka oddz. 190g, (wieś Emilianów)	w lesie, przy drodze	dąb szypułkowy	1	370	31	1992	
7	480	N-ctwo Sokołów, L-ctwo Przeździatka oddz. 195a, (wieś Emilianów)	przy linii oddz. 195/196	modrzew europejski	5	130-230	33-36	1992	grupa
8	481	Ząbków Kolonia	park wiejski - cz. środk.-zach.	lipa drobnolistna	1	235	20	1992	
9	482	Ząbków Kolonia	park wiejski - cz. zach.	sosna czarna	1	215	23	1992	
10	483	Ząbków Kolonia	park wiejski - cz. pn.-zach.	sosna czarna sosna wejmutka	1 2	235 183,203	19 15,20	1992	grupa
11	484	Ząbków Kolonia	park wiejski - cz. pd.-wsch.	żywotnik zachodni jałowiec wirginijski	5 13	53-85 53-75	8-10 10-12	1992	grupa
12	485	Ząbków Kolonia	park wiejski - cz. pn.-wsch.	dąb szypułkowy	1	313	19	1992	

9.2 Parki dworskie

Na terenie gminy Sokołów zachowały się dwa parki dworskie - park w Bachorzy uznany za zabytkowy oraz park w Ząbkowie, nie wpisany do rejestru zabytków, traktowany jako park wiejski.

Zabytkowy park w Bachorzy

Park krajobrazowy zajmujący około 3 ha powierzchni, ze stawem o pow. 0,4 ha (położonym poza obszarem zadrzewionym parku) oraz aleją dojazdową z końca XIX w. Zachował się dwór piętrowy, murowany z około 1850 r. Drzewostan parkowy tworzą lipy drobnolistne, jesiony wyniosłe, klony zwyczajne, kasztanowce białe i inne gatunki. W domieszce występuje topola biała, dąb szypułkowy, sosna czarna i sosna wejmutka. Wewnątrz parku występują także aleje - grabowa i świerkowa. Okazały dąb szypułkowy o obwodzie pnia 377 cm jest projektowany do objęcia ochroną pomnikową.

Park wiejski w Ząbkowie

Park krajobrazowy z połowy XIX wieku o powierzchni 1,68 ha, z oficyną murowaną w stylu eklektycznym z końca XIX w, położony na gruntach wsi Kolonia Ząbków, przy drodze Sokołów-Ząbków. Drzewostan tworzą: lipy, dęby, klony, sosna wejmutka, sosna czarna, brzozy i inne. Na terenie parku znajduje się 5 pomników przyrody. Ochroną objęto takie gatunki drzew i krzewów jak: lipa drobnolistna, dąb szypułkowy, sosna czarna, sosna wejmutka, żywotnik zachodni i jałowiec wirginijski.

9.3 Obszar funkcjonalny "Zielona Płuca Polski"

W roku 1988 województwa położone w północo-wschodniej części kraju (białostockie, łomżyńskie, suwalskie, olsztyńskie, ostrołęckie i suwalskie) podpisały porozumienie na mocy którego utworzono tzw. region funkcjonalny "Zielone Płuca Polski", którego celem było propagowanie idei ekorozwoju tej części kraju. W styczniu 1993 r. północna część województwa siedleckiego (21 gmin o łącznej powierzchni 2.509 km², w tym także gmina Sokołów Podlaski) została włączona w granice "Zielonych Płuc Polski". Obszar ten nie jest terenem chronionym w myśl ustawy o ochronie przyrody z roku 1993, ale jest obszarem na którym - zgodnie z wolą porozumiewających się stron - problemy ochrony przyrody i

środowiska powinny być traktowane w sposób priorytetowy.

10. WALORYZACJA PRZYRODNICZA I KRAJOBRAZOWA OBSZARU GMINY

Obszar gminy Sokołów jest zróżnicowany pod względem rzeźby terenu, szaty roślinnej, struktury użytkowania gruntów, rozbudowy infrastruktury gospodarczej, a tym samym jest niejednorodny pod względem wartości przyrodniczych poszczególnych fragmentów. W trakcie waloryzacji uwzględniano różne kryteria pozwalające na ocenę wartości przyrodniczej tego obszaru, takie jak naturalność występujących tu biocenoz (ogólne bogactwo gatunków i zespołów, liczba gatunków rzadkich i zagrożonych), reprezentatywność i unikalność w większej skali (ponadlokalnej), wielkość powierzchni, zróżnicowanie rzeźby terenu i inne.

Na terenie gminy wyróżniono obszary przyrodnicze o randze regionalnej i lokalnej. Ich rozmieszczenie i zasięgi przedstawiono na mapie w skali 1:25.000 stanowiącej załącznik do niniejszej dokumentacji.

10.1 Obszary o randze regionalnej

Na terenie gminy Sokołów wyróżniono dwa obszary o randze regionalnej.

Największy na tym obszarze kompleks leśny Przeździatka, położony częściowo w granicach sąsiedniej gminy Sabnie, o bogatej faunie i florze. W granicach tego kompleksu zaprojektowano utworzenie 2 rezerwatów przyrody.

Niewielki powierzchniowo, ale bardzo bogaty, szczególnie pod względem florystycznym kompleks leśny położony na południe i zachód od wsi Wyrąb. W części północnej występują tu lasy państwowe, w części południowej lasy prywatnej własności. Ze względu m.in. na liczne występowanie rzadkiego gatunku - miodunki miękkowłosej - zaprojektowano objęcie części tego kompleksu ochroną rezerwatową.

10.2 Obszary o randze lokalnej

W granicach gminy wyznaczono 8 terenów spełniających kryteria obszarów o randze lokalnej. Są to:

- A.** Kompleks leśny położony na południowy-zachód od wsi Pogorzelski, tuż przy granicy gminy, o powierzchni około 90 ha.
- B.** Zróżnicowany krajobraz rolniczy położony między doliną Cetyni, linią kolejową,

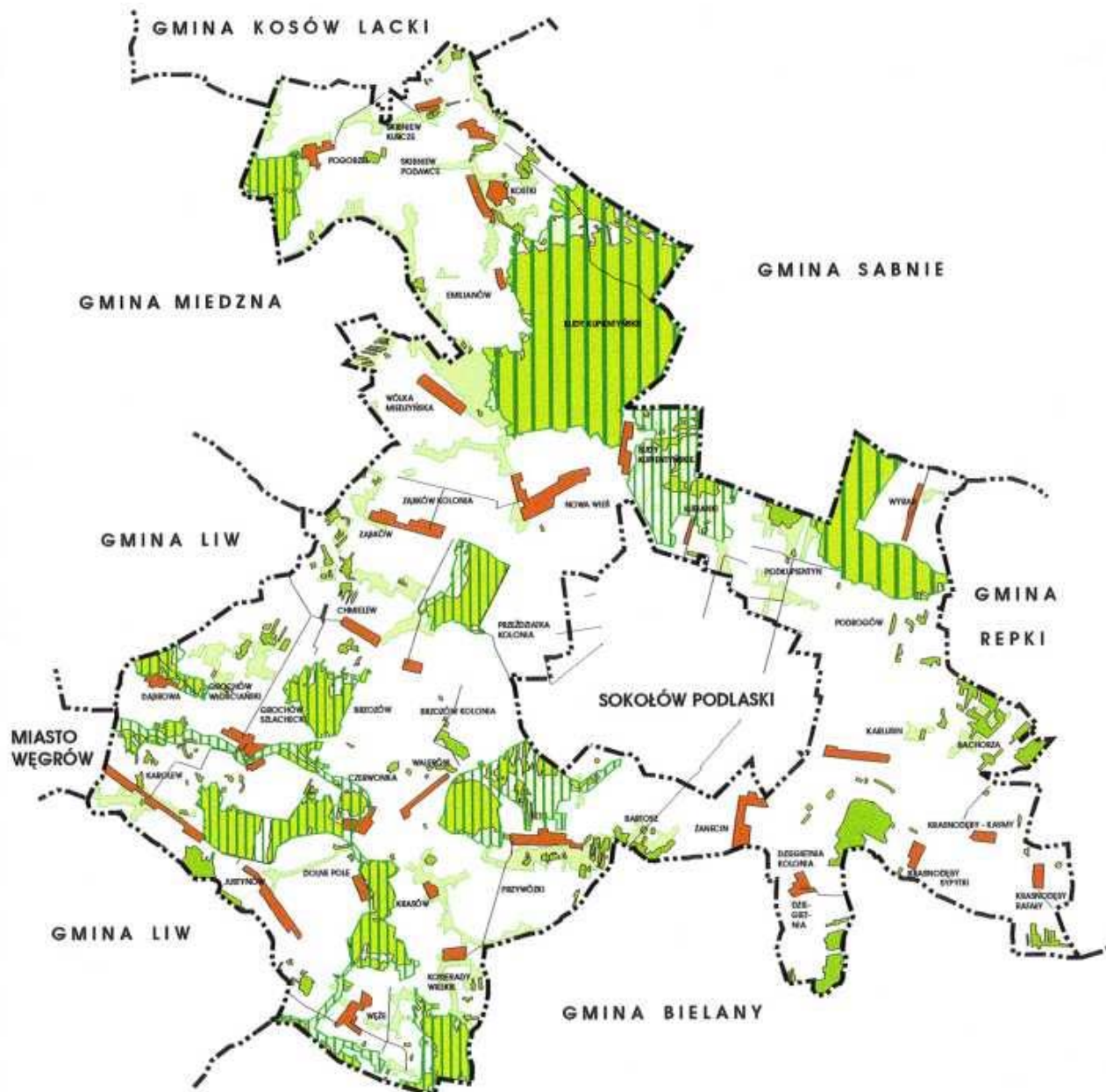

- zabudową wsi Budy Kupientyńskie a granicą gminy, zajmujący około 280 ha, z licznymi zadrzewieniami, zakrzewieniami i niewielkimi kompleksami łąk i pastwisk.
- C.** Niewielki fragment dużego kompleksu leśnego, położony w sąsiedniej gminie Miedzna, na północ od wsi Dąbrowa. W granicach gm. Sokołów zajmuje on około 50 ha powierzchni.
- D.** Uroczysko lasów państwowych Ząbków z przylegającymi od południa lasami prywatnymi, a od północnego-zachodu parkiem wiejskim z licznymi pomnikami przyrody. Powierzchnia tego obszaru wynosi 130 ha.
- E.** Kompleks lasów prywatnych położony między Grochowem a Chmielewem, o powierzchni około 110 ha.
- F.** Dolina Czerwonki łącznie z przylegającymi do niej kompleksami leśnymi, zróżnicowana krajobrazowo, o bogatej faunie i florze. Łączna powierzchnia wynosi około 400 ha. Teren ten znajduje się w granicach Siedlecko-Węgrowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.
- G.** Kompleks leśny z licznymi śródleśnymi łąkami, położony na północ od wsi Przywózki, o powierzchni 270 ha.
- H.** Niewielki kompleks lasów prywatnych położony na wschód od wsi Węże Górne, łącznie z okazałym wzniesieniem morenowym, o powierzchni około 100 ha.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SOKOŁÓW PODLASKI

Waloryzacja przyrodniczo-krajobrazowa

SKALA 1:100.000

 - obszary o randze regionalnej

 - obszary o randze lokalnej

III. SUROWCE MINERALNE

Prace poszukiwawcze surowców mineralnych przeprowadzono na terenie gminy Sokołów Podlaski w roku 1985. Wyniki tych prac zestawiono w dokumentacji "Studium zaopatrzenia lokalnego przemysłu budowlanego w surowiec ceramiczny i kruszywo naturalne woj. siedleckiego, gm. Sokołów Podlaski". W dokumentacji uwzględniono także wyniki prac przeprowadzonych w latach wcześniejszych. W latach 1953-1976 prace takie były prowadzone przez Przedsiębiorstwo Geologiczne "Geoprojekt" z Warszawy i Instytut Geologiczny.

Celem prac prowadzonych w roku 1985 było poszukiwanie złóż piasków do produkcji cegły wapienno-piaskowej, kruszywa naturalnego grubego dla celów budowlanych oraz ilów i glin do produkcji ceramiki budowlanej. Pracami poszukiwawczymi objęto przede wszystkim formy morenowe

Na terenie gminy Sokołów Podlaski nie stwierdzono występowania surowców ilastych ceramiki budowlanej. Eksploatowane jest kruszywo naturalne - piaski i piaski ze żwirami. Istniejące odkrywki, to obiekty niewielkie, mające znaczenie lokalne, eksploatowane dorywczo i chaotycznie dla potrzeb budownictwa indywidualnego i drogownictwa.

Na nieco większą skalę odbywa się eksploatacja surowców we wsiach: Czerwonka i Węże Górne. W Czerwonce ze wzgórza morenowego wydobywane są: piasek drobnoziarnisty kwarcowy, piasek różnoziarnisty skaleniowo-kwarcowy ze żwirem oraz żwir. Przydatne są one w budownictwie indywidualnym oraz drogowym.

W Wężach Górnych ze wzgórza morenowego wydobywane są: piasek różnoziarnisty skaleniowo-kwarcowy ze żwirem drobnym i średnim oraz piasek drobnoziarnisty kwarcowy. Eksploatacja prowadzona jest na potrzeby budownictwa indywidualnego i drogownictwa.

Przeprowadzone przez Przedsiębiorstwo Geologiczne w Warszawie prace geologiczno-poszukiwawcze wykazały brak perspektyw znalezienia na terenie gminy złóż surowców ilastych ceramiki budowlanej o znaczeniu przemysłowym i lokalnym oraz kruszywa naturalnego grubego o znaczeniu przemysłowym. Stwierdzono występowanie złóż kruszywa naturalnego dla potrzeb lokalnych:

- w rejonie wsi Kosierady - piasek ze żwirem o zasobach szacunkowych 25 tys. m³;
- w rejonie wsi Węże Górne - piasek i piasek z przewarstwieniami żwiru - zasoby szacunkowe 400 tys. m³.

Oba złoża leżą w granicach Siedlecko-Węgrowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

IV CHARAKTERYSTYKA ROLNICTWA

1. UWARUNKOWANIA PRZYRODNICZO-KLIMATYCZNE

Gmina Sokołów Podlaski zaliczana jest do makroregionu stołecznego, charakteryzującego się przewagą klimatu kontynentalnego. Klimat ten cechują ostre zimy i gorące lata. Zima trwa średnio 90-100 dni, przy średnich temperaturach stycznia $-1,7^{\circ}\text{C}$, natomiast lato 90-100 dni, przy średnich temperaturach lipca $+20^{\circ}\text{C}$.

Okres wegetacji trwa średnio 200-220 dni, zaczyna się 1-4 kwietnia, a kończy 30-31 października. Pierwsze przymrozki występują od 13 października, zaś ostatnie 28-30 kwietnia. Średnie roczne opady mieszczą się w granicach 500-650 mm, co prowadzi do deficytu wody (głównie latem). W ciągu roku przeważają wiatry zachodnie i południowo-zachodnie.

Tabela IV. 1. Struktura bonitacyjna użytków rolnych w gminie Sokołów Podlaski.

Klasa gleby	Powierzchnia UR [ha]	Struktura [%]
IIa	361	3,5
III b	1710	16,6
IV a	2558	24,7
IV b	2492	24,0
V	1722	16,6
VI	1255	12,1
VI z	262	2,5
Razem	10360	100,0

W gminie nie występują użytki rolne najlepsze i bardzo dobre. W strukturze bonitacyjnej użytków dominują gleby klas IVa i IVb, które łącznie zajmują 48,7% powierzchni użytków rolnych. W porównaniu z wieloma innymi gminami woj. siedleckiego, w gm. Sokołów Podlaski znaczny jest udział gleb należących do klasy IIa i IIIb. Zajmują one ogółem ponad 20% powierzchni użytków rolnych. Znaczny jest także udział gleb słabych. Gleby należące do klasy V zajmują 16,6% powierzchni, a gleby klasy VI 12,1%. Gleby najsłabsze (klasy VIz) występują na pow. 262 ha, co stanowi 2,5% powierzchni użytków rolnych (tab. IV. 1). Gleby klas III i IV występują w przybliżeniu równomiernie na całym obszarze gminy.

Tabela IV.2. Kompleksy przydatności rolniczej gleb.

Kompleks	Powierzchnia [ha]	% gruntów ornych
grunty orne		
Pszenny b. dobry	54	0,6
Pszenny dobry	2028	20,8
Żytni b. dobry	3435	35,2
Żytni dobry	1502	15,4
Żytni słaby	1431	14,7
Żytni b. słaby	736	7,5
Zbożowo-pastewny mocny	168	1,7
Zbożowo-pastewny słaby	395	4,1
użytki zielone		
B. dobre i dobre	3	0,2
Średnie	1006	72,9
Słabe i b. słabe	371	26,9

Gleby występujące na terenie gminy Sokołów należą do 8 kompleksów rolniczej przydatności gleb. Ich nazwy oraz powierzchnię i udziały procentowe zestawiono w tab. IV.2. Największą powierzchnię zajmują gleby kompleksu żytniego bardzo dobrego (35,2% pow. gruntów ornych) oraz pszenneego dobrego (20,8%). Znaczny jest też udział gleb należących do kompleksu żytniego dobrego, które zajmują 15,4% powierzchni. Gleby kompleksu pszenneego bardzo dobrego występują na powierzchni tylko 54 ha (0,6%). Gleby kompleksu żytniego słabego zajmują 14,7% powierzchni, a żytniego bardzo słabego 7,5%. Powierzchnie gleb należących do pozostałych kompleksów glebowych są niewielkie. Gleby kompleksu zbożowo-pastewnego mocnego występują na pow. 168 ha (1,7%), a zbożowo-pastewnego słabego na pow. 395 ha (4,1%).

Kompleksy trwałych użytków zielonych występują na powierzchni ponad 1.370 ha, z czego kompleks średni zajmuje 72,9% powierzchni, a kompleks słaby i bardzo słaby 26,9%. Użytki zielone dobre występują w śladowych ilościach.

Wg danych IUNG w Puławach, około 2.200 ha (22%) gruntów ornych oraz 131 ha (9,2%) użytków zielonych wymaga melioracji. Potrzeby wapnowania użytków rolnych są znaczne. Na około 34% pow. użytków rolnych potrzeby wapnowania określane są jako konieczne, na 35% wskazane, a na 31% ograniczone. Zawartość fosforu w glebie jest zróżnicowana: 32% wykazuje niską zawartość tego pierwiastka, 35% gleb średnią i 33% wysoką. Inaczej rozkłada się zawartość potasu. Gleby z niską zawartością potasu zajmują aż 59% ogólnej powierzchni gleb, z zawartością średnią 26%, a z zawartością wysoką tylko 15%. Bardzo podobnie wygląda zawartość magnezu. Wartości te wynoszą odpowiednio 52, 32 i 16%.

2. STRUKTURA UŻYTKOWANIA GRUNTÓW

Z ogólnej powierzchni gminy 13.385 ha - 85.17,86 ha tj. 63,6% stanowią użytki rolne. Struktura użytków rolnych przedstawia się następująco:

grunty orne	8.600	ha	83,3%
sady	150	ha	1,4%
łąki	719	ha	7,0%
pastwiska	859	ha	8,3%

Dominującą formą własności ziemi w gminie są gospodarstwa indywidualne, których w 1996 r., wg danych z Powszechnego Spisu Rolnego było 1496. Ich strukturę obszarową podano w tab. IV.3.

Tabela IV.3. Struktura obszarowa indywidualnych gospodarstw rolnych.

Powierzchnia gospodarstwa	ha	liczba gospodarstw	Udział % (w liczbie gosp.)	Średnia pow. 1 gosp. rolnego
do 1 ha	124	225	15,04	0,55
1-2	310	172	11,50	1,80
2-3	533	172	11,50	3,10
3-5	1163	246	16,44	4,73
5-7	1613	228	15,24	5,10
7-10	2080	210	14,04	9,90
10-15	2400	173	11,56	13,87
15-20	910	44	2,94	20,68
20-30	471	17	1,14	27,71
30-50	252	6	0,40	42,00
50-100	270	3	0,20	90,00
Ogółem	10126	1496	100,0	6,47

Z podanego wyżej zestawienia wynika, że w gminie Sokołów przeważają pod względem liczby i ogólnego areалу powierzchni gospodarstwa małe, liczące od 3 do 10 ha. Łącznie w grupie tej znajdują się 684 gospodarstwa, co stanowi ponad 45% wszystkich gospodarstw. Zajmują one 4.400 ha, co stanowi ponad 45% areálu gruntów uprawnych. Dużo jest też gospodarstw bardzo małych, o areale do 3 ha. Ich liczba wynosi 569. Jest to 38% wszystkich gospodarstw w gminie. Zajmują one jednak tylko 967 ha (10% pow. gruntów rolnych). Gospodarstw średniej wielkości (jak na warunki wschodniej Polski), liczących od 10 do 30 ha powierzchni, jest łącznie 234 (15,6% wszystkich gospodarstw). Zajmują one 39% areálu użytków rolnych. W grupie tej zdecydowanie przeważają gospodarstwa o powierzchni 10-15 ha. Gospodarstwa duże, liczące od 30 do 100 ha są nieliczne. Takich gospodarstw jest zaledwie 9 i zajmują one 522 ha.

Średnia wielkość powierzchni gospodarstwa rolnego w gminie Sokołów Podlaski wynosi 6,47 ha, co jest o 0,77 ha więcej niż średnia krajowa.

3. CHARAKTER PRODUKCJI ROLNICZEJ

3.1 Charakterystyka ogólna

Spośród 1496 gospodarstw indywidualnych prowadzących działalność rolniczą, 1250 określiło kierunek produkcji, z czego 41,4% to produkcja mieszana, 40,6% produkcja roślinna i 17,4% produkcja zwierzęca. Natomiast 6 gospodarstw rolnych t.j. 0,5% nie prowadziło żadnej produkcji (tab. IV.4).

Tabela IV.4. Charakterystyka indywidualnych gospodarstw rolnych wg charakteru produkcji.

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw	% gospodarstw
Produkcja roślinna	508	40,6
Produkcja zwierzęca	218	17,4
Produkcja mieszana	518	41,4
Nie prowadzące produkcji	6	0,5
Ogółem	1250	100,0

W grupie 1271 użytkowników indywidualnych gospodarstw rolnych, 56,6% prowadzi produkcję rolniczą na rynek, a 36,1% prowadzi działalność rolniczą na własne potrzeby. Niewielka liczba gospodarstw prowadzi działalność pozarolniczą na potrzeby własne lub na rynek (tab. IV.5).

Tabela IV.5. Charakterystyka indywidualnych gospodarstw rolnych wg rodzaju prowadzonej działalności.

Rodzaj działalności	Liczba gospodarstw	% gospodarstw
Gospodarstwa o nieustalonej wartości produkcji	6	0,5
Prowadzące działalność rolniczą na własne potrzeby	459	36,1
Prowadzące działalność rolniczą na rynek	720	56,6
Prowadzące pozarolniczą działalność na własne potrzeby	27	2,1
Prowadzące pozarolniczą działalność na rynek	59	4,6
Ogółem	1271	100,0

3.2 Produkcja roślinna

Strukturę zasiewów w gminie Sokołów Podlaski w roku 1996 przedstawiono w tabeli

6. Wynika z niej, że pod względem powierzchni dominowały zboża, których areał wynosił 4.951 ha, co stanowi 72,3% ogólnej powierzchni zasiewów. Z tego na mieszanki zbożowe przypadało 27,3% powierzchni, na żyto 16,6%, na pszenicę jarą i ozimą łącznie 16,6%, pszenżyto i owies po 4,4-4,6%. Jęczmień i kukurydzę uprawiano na niewielkiej powierzchni - zajmowały one odpowiednio 2,1 i 0,7% pow. zasiewów.

Tabela IV.6. Struktura zasiewów w gminie Sokołów Podlaski w roku 1996.

Wyszczególnienie	Powierzchnia [ha]	% udział zasiewów
Ogółem	6840	100,0
Zboża, w tym:	4951	72,3
- pszenica ozima	395	5,8
- pszenica jara	737	10,8
- żyto	1138	16,6
- jęczmień	147	2,1
- owies	318	4,6
- pszenżyto	300	4,4
- mieszanki zbożowe	1865	27,3
- kukurydza	50	0,7
Ziemniaki	1179	17,3
Buraki cukrowe	315	4,6
Pozostałe uprawy	395	5,8

Z roślin okopowych uprawiane są przede wszystkim ziemniaki, których areał zajmował

17,3% pow. oraz buraki cukrowe - 4,6% powierzchni. Pozostałe uprawy zajmowały 5,8% powierzchni gruntów uprawianych.

Z podanego niżej zestawienia wynika, że w gminie Sokołów Podlaski uprawia się głównie żyto, pszenicę, ziemniaki i mieszanki zbożowe. Stanowią one łącznie 77,8% powierzchni upraw.

Biorąc pod uwagę powierzchnię zasiewów podstawowych zbóż w zależności od wielkości obszarowej powierzchni upraw należy stwierdzić, że pszenica była uprawiana niemal we wszystkich grupach obszarowych - od najmniejszych do największych. Pozostałe gatunki zbóż były uprawiane przede wszystkim na małych powierzchniach (tab. IV.7).

Tabela IV.7. Powierzchnia upraw zbóż w ha wg grup obszarowych powierzchni upraw.

Powierzchnia	Pszenica	Żyto	Jęczmień	Owies	Pszenżyto
poniżej 1 ha	202	132	52	112	106
1-2 ha	294	395	46	94	92
2-5 ha	425	542	8	49	40
5-10 ha	142	55	2	2	3
10-15 ha	24	23	1	0	0
15-20 ha	15	0	0	0	0
20-30 ha	0	0	1	0	0
30-50 ha	34	0	0	0	0
Razem	1087	1147	109	257	241
%	38,3	40,4	3,8	9,0	8,5

Tabela IV.8. Liczba gospodarstw zajmujących się uprawą zbóż wg grup obszarowych.

Wyszczególnienie	Poniżej 1 ha	1-2 ha	2-5 ha	5-10 ha	10-15 ha	15-20 ha	20-30 ha	30-50 ha	Ogółem	%
Pszenica	393	238	154	23	2	1	0	1	812	38,1
Żyto	233	322	203	9	2	0	0	0	769	36,1
Jęczmień	52	46	8	2	1	0	1	0	52	2,4
Owies	112	94	49	2	0	0	0	0	257	12,1
Pszenżyto	106	92	40	3	0	0	0	0	241	11,3
Razem	896	792	454	39	5	1	1	1	2131	100,0

We wszystkich grupach obszarowych powierzchni upraw dominują gospodarstwa zajmujące się uprawą pszenicy (38,1%) oraz żyta (36,1)%. Około 11-12% gospodarstw zajmowało się uprawą owsa i pszenżyta, a tylko 2,4% uprawą jęczmienia (tab. IV.8).

Tabela IV.9. Liczba gospodarstw i powierzchnia upraw warzyw.

Powierzchnia	Liczba gospodarstw	Powierzchnia upraw w ha
--------------	--------------------	-------------------------

	ogółem	gospodarstwa indywidualne	ogółem	gospodarstwa indywidualne
poniżej 0,1 ha	519	418	16	13
0,1-0,5 ha	131	96	21	15
0,5-1 ha	5	4	3	3
1,0-2,0 ha	5	5	5	5
2,0-5 ha	4	4	15	15
Ogółem	664	527	60	51

Spośród 527 gospodarstw indywidualnych zajmujących się uprawą warzyw 418 (79%) posiada powierzchnię uprawy do 0,1 ha. Z łącznej powierzchni 51 ha upraw warzyw, najwięcej gospodarstw należy do grup obszarowych do 0,1 ha (13 ha) oraz 0,1-0,5 ha (15 ha), stanowi to 84,4% całkowitej powierzchni upraw warzyw.

Tabela IV. 10. Plony niektórych roślin uprawnych w gminie Sokołów Podlaski w gospodarstwach indywidualnych w roku 1996.

Wyszczególnienie	plony z 1 ha w dt/q	
	gmina Sokołów Podlaski	woj. siedleckie
Zboża ogółem, w tym:	25,0	24,7
- pszenica	25,2	27,7
- żyto	22,0	22,6
- jęczmień	25,1	26,5
- owies	23,0	24,2
- pszenżyto	26,3	27,2
Ziemniaki	200	208

Plony zbóż i ziemniaków w roku 1996 w gminie Sokołów Podlaski kształtowały się na poziomie nieco poniżej średniej dla woj. siedleckiego (tab. IV. 10).

3.3 Produkcja zwierzęca

Wg danych Powszechnego Spisu Rolnego z roku 1996, na terenie gminy Sokołów dominowała hodowla trzody chlewnej i bydła. Liczba bydła ogółem wynosiła 4.362 sztuki, w tym krów 2.286 sztuk, cieląt poniżej 6 miesięcy 719 sztuk, jałówek i byczków do 1 roku 657 sztuk, jałówek 1 rocznych i starszych 459 sztuk a buhajów, bukatów i innych 241. Średnio przypadało w gminie 51,9 sztuk/100 ha UR. Najwięcej bydła hodowano w Ząbkowie (296), Kostkach (281), Pogorzeli (274), Przywózkach (272) i Wólce Miedzyńskiej (216). Obsada bydła wynosiła w poszczególnych wsiach od 85-88 we wsiach Bartosz, Wyrąb i Podkupientyn do 14 sztuk/100 ha UR w Żanecinie.

Pogłowie trzody chlewnej wynosiło 8.291 sztuk, w tym było 1.846 tuczników i bekonów, 758 loch 6-miesięcznych i starszych, 2.658 warchlaków w wieku 3-6 miesięcy oraz 2.989 prosiąt poniżej 3 miesięcy. Największą liczbę świń (910) hodowano w Grochowie Szlacheckim oraz w Przywózkach (562) i Pogorzeli (526), najmniejszą w Budach Kupientyńskich, Bartoszu, Emilianowie, Wyrębie i Żanecinie (po około 50-70 sztuk). Obsada trzody chlewnej wynosiła średnio 95,3 sztuki/100 ha UR. Największa była w Grochowie Szlacheckim (194,7 sztuki/100 ha UR), Krasnodębach-Rafałach (192,6) oraz Bachorzy (156,8) i Pogorzeli (148,7 sztuki na 100 ha UR).

Inne zwierzęta gospodarskie były hodowane w znacznie mniejszych ilościach. Pogłowie koni wynosiło 195 sztuk, w tym duża część (113) była wykorzystywana jako siła pociągowa. Pogłowie owiec było niskie - tylko 85 sztuk. Hodowano także 90 kóz, 184 samice królików i 86 samic zwierząt futerkowych.

4. WYPOSAŻENIE GOSPODARSTW ROLNYCH W PODSTAWOWE ŚRODKI PRODUKCJI

Wyposażenie w podstawowe maszyny do produkcji rolnej znajduje się - jak na warunki woj. siedleckiego - na średnim poziomie. Biorąc pod uwagę podstawowy fakt, że gospodarstwa rolne są rozdrobnione, wyposażanie niewielkich gospodarstw w różnorodny sprzęt rolniczy jest nieekonomiczne, dlatego też wielu rolników korzysta z usług innych jednostek przy wykonywaniu niektórych prac polowych (np. żniw). Wyposażenie gospodarstw rolnych w podstawowy sprzęt wykorzystywany w produkcji zestawiono w tabelach IV. 11.

Tabela IV. 11. Liczba gospodarstw i działek rolnych posiadających podstawowy sprzęt rolniczy.

Rodzaj sprzętu	Sztuki
Ciągniki rolnicze	924
Przyczepy	464
- w tym przyczepy starsze niż 10 lat	342
Przyczepy o ładowności powyżej 6 ton	58
- w tym starsze niż 10 lat	38
Samochody ciężarowe powyżej 2 ton	34
- w tym starsze niż 10 lat	25
Samochody ciężarowo-osobowe i ciężarowe do 2 ton	47
- w tym starsze niż 10 lat	30
Samochody osobowe razem	791
- w tym starsze niż 10 lat	367
Kombajny zbożowe	59
Kombajny ziemniaczane	132
Kombajny buraczane	19
Silosokombajny	7
Rozsiewacze nawozów	440
Rozrzutniki obornika	494
Kosiarki ciągnikowe	385
Ładowacze chwytakowe	98
Kopaczki do ziemniaków	351
Sadzarki do ziemniaków	382
Przyczepy zbierające	140
Prasy zbierające	84
Opryskiwacze ciągnikowe polowe	328
Opryskiwacze ciągnikowe sadownicze	8
Dojarki bankowe	290
Dojarki rurociągowo	3
Schładzarki do mleka konwiove	123
Schładzarki do mleka zbiornikowe	33
Sortowniki	39
Agregaty uprawowe	28

5. WALORYZACJA ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

Ocena rolniczej przestrzeni produkcyjnej w gminie Sokołów Podlaski, na tle woj. siedleckiego, wygląda dobrze. Powszechnie stosowane wskaźniki do oceny wartości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, takie jak agroklimat, rzeźba terenu, warunki wodne, osiągają wartości na poziomie średnich dla woj. siedleckiego lub wyższych. Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej jest aż o 10 punktów wyższy od średniej dla województwa. Stawia to

gminę Sokołów pod tym względem na czołowym (6) miejscu w woj. siedleckim.

Tabela IV. 12. Podstawowe wskaźniki oceny rolniczej przestrzeni produkcyjnej w gminie Sokołów Podlaski i woj. siedleckim.

Wskaźnik	Gmina Sokołów Podl.	Średnia dla województwa siedleckiego
Agroklimatu	9,0	9,2
Rzeźby terenu	4,1	3,9
Warunków wodnych	3,9	3,0
Jakości i przydatności rolniczej	52,6	43,6
Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej	69,6	59,7

Ogólna ocena gleb gminy Sokołów na tle woj. siedleckiego wypada także bardzo korzystnie. Bonitacja użytków zielonych jest nieco wyższa od średniej dla województwa, natomiast bonitacja gruntów ornych zdecydowanie przewyższa średnią. Podobnie wygląda wskaźnik rolniczej przydatności gleb oraz syntetyczny wskaźnik jakości gleb użytkowanych rolniczo. Podane wartości wyraźnie wskazują, że ogólne warunki do produkcji rolnej są w gminie Sokołów dobre.

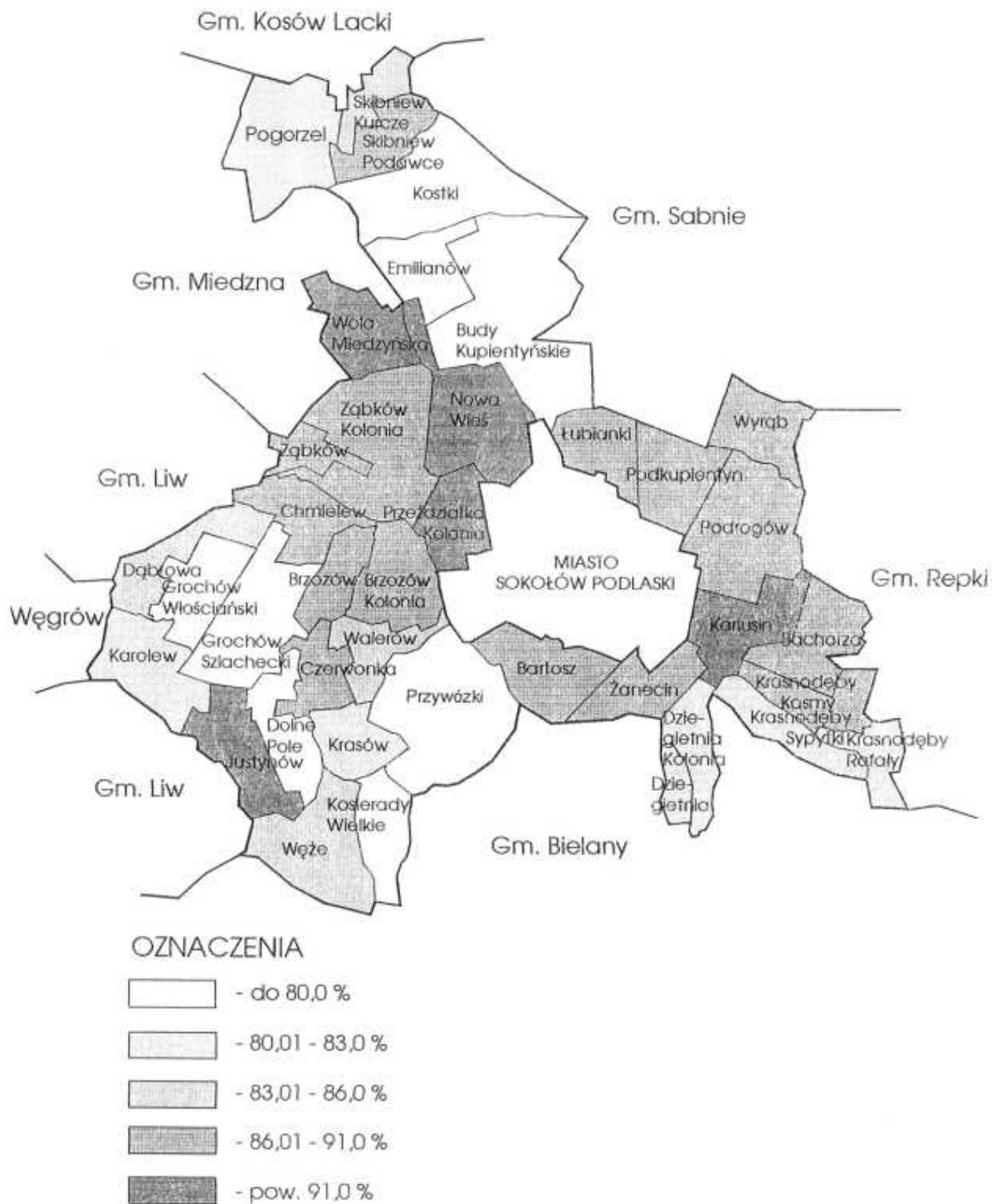
Tabela IV. 13. Ogólna ocena gleb (w punktach) w gminie Sokołów na tle woj. siedleckiego.

Obszar	Bonitacja		Przydatność rolnicza		Wskaźnik syntetyczny jakości gleb	
	Grunty orne	Użytki zielone	Grunty orne	Użytki zielone	Grunty orne	Użytki zielone
Gmina Sokołów	51,0	37,6	58,0	42,0	54,6	39,6
Średnia dla województwa siedleckiego	43,5	35,0	46,7	41,0	45,1	37,9

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SOKOŁÓW

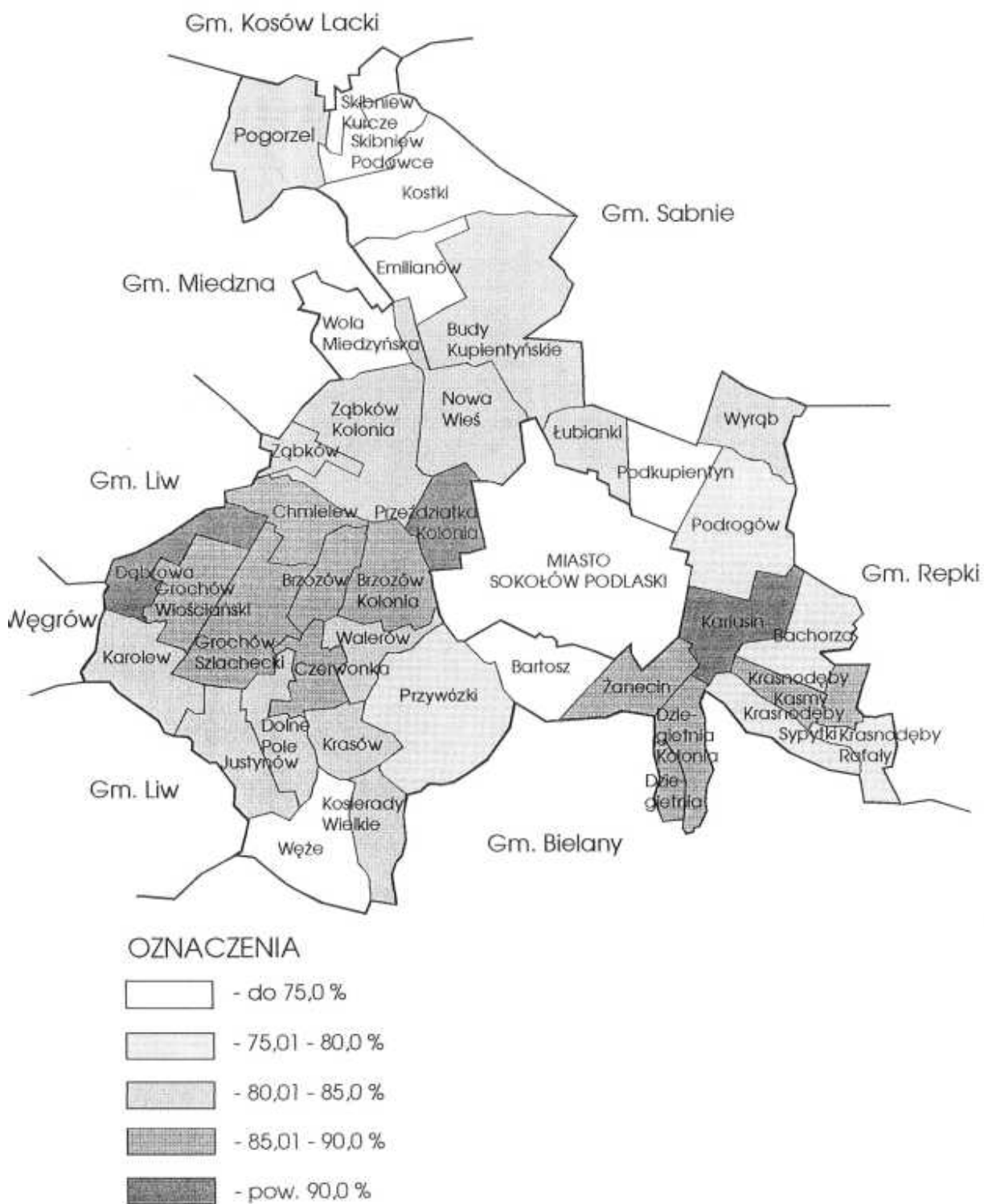
Procentowy udział użytków rolnych w ogólnej powierzchni wsi.

SKALA 1:100.000

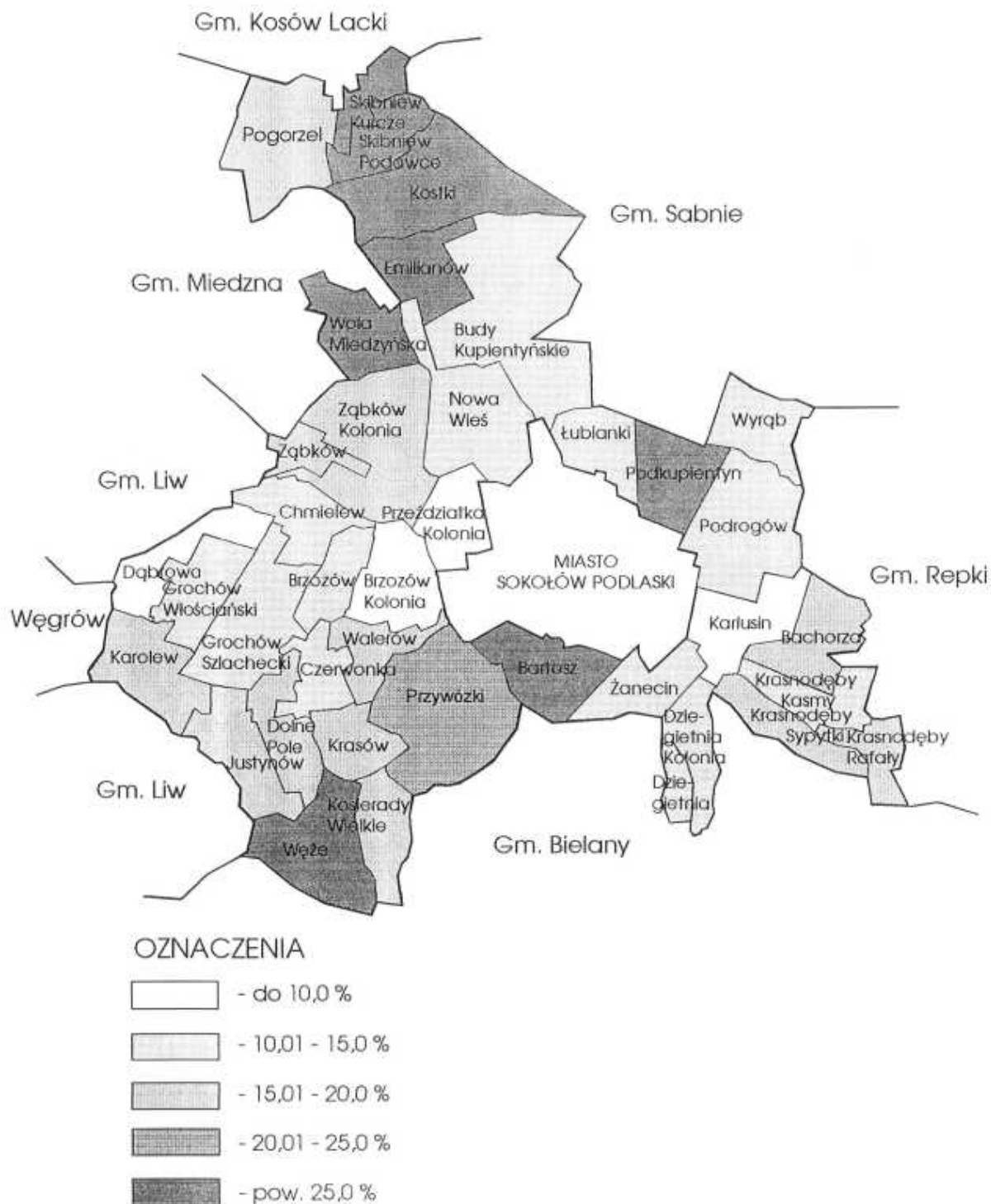
STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SOKOŁÓW

Procentowy udział gruntów ornych w ogólnej powierzchni użytków rolnych,
SKALA 1:100.000

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SOKOŁÓW

Procentowy udział łąki pastwisk w ogólnej powierzchni użytków rolnych
SKALA 1:100.000

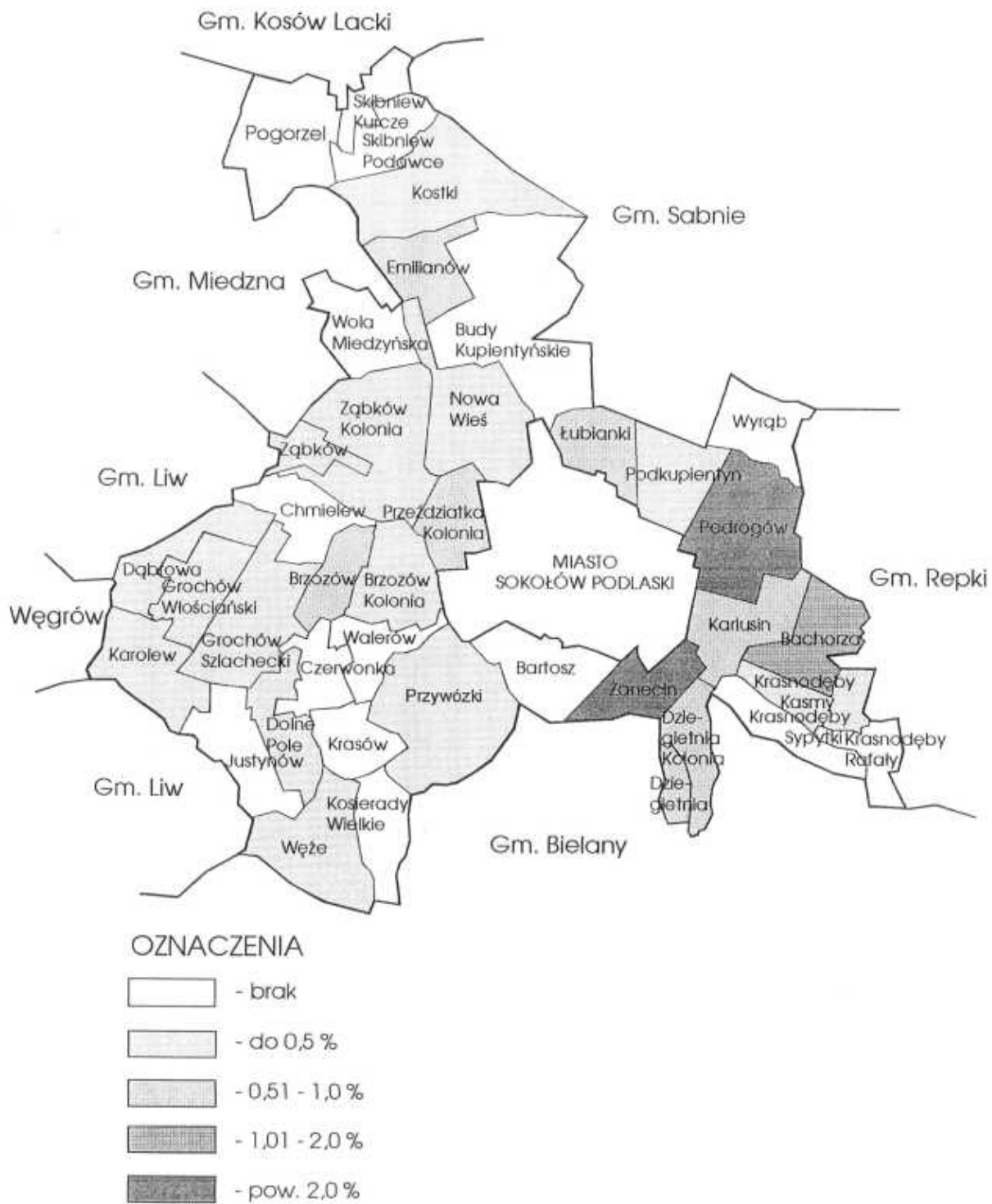

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SOKOŁÓW

Procentowy udział sadów w ogólnej powierzchni gruntów ornych.

SKALA 1:100.000

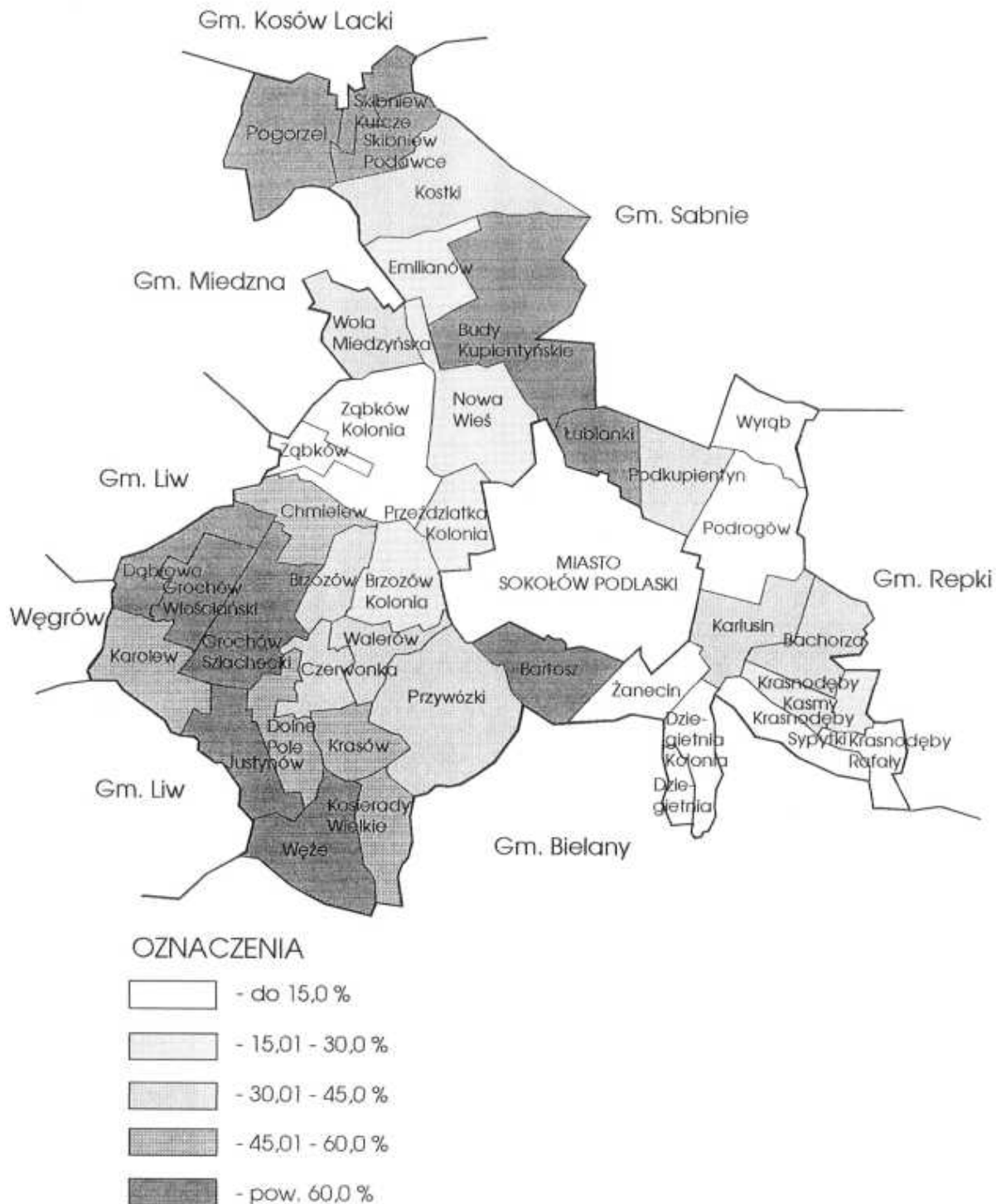

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SOKOŁÓW

Procentowy udział żyta w stosunku do ogólnej powierzchni upraw zbóż.

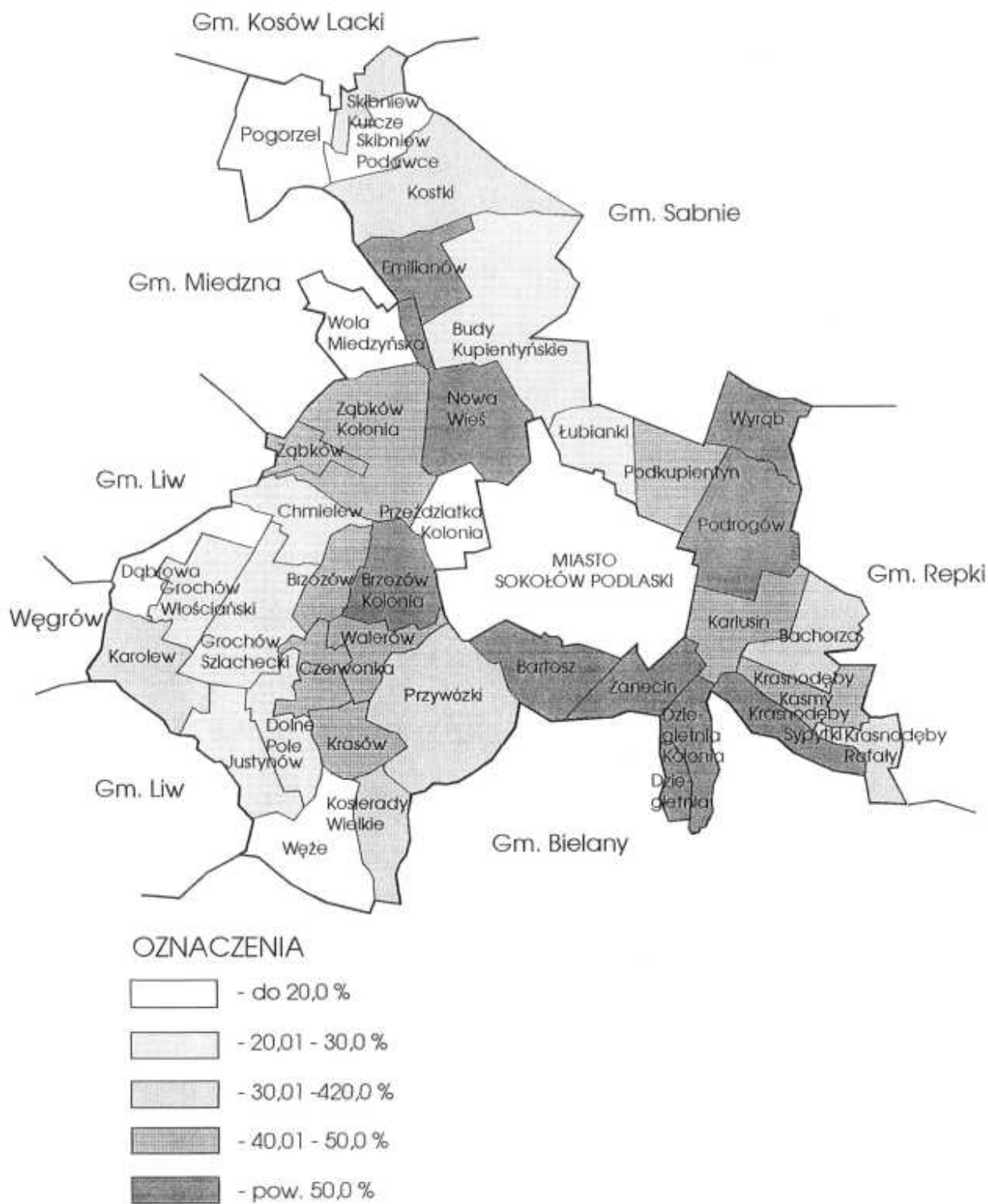
SKALA 1:100.000

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SOKOŁÓW

Procentowy udział pszenicy w stosunku do ogólnej powierzchni upraw zbóż.

SKALA 1:100.000

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SOKOŁÓW

Procentowy udział owsa w stosunku do ogólnej powierzchni upraw zbóż.

SKALA 1:100.000

OZNACZENIA

- - do 5,0 %
- - 5,01 - 10,0 %
- - 10,01 - 15,0 %
- - 15,01 - 20,0 %
- - pow. 20,0 %

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SOKOŁÓW

Procentowy udział pszenżyta w stosunku do ogólnej powierzchni upraw zbóż.
SKALA 1:100.000

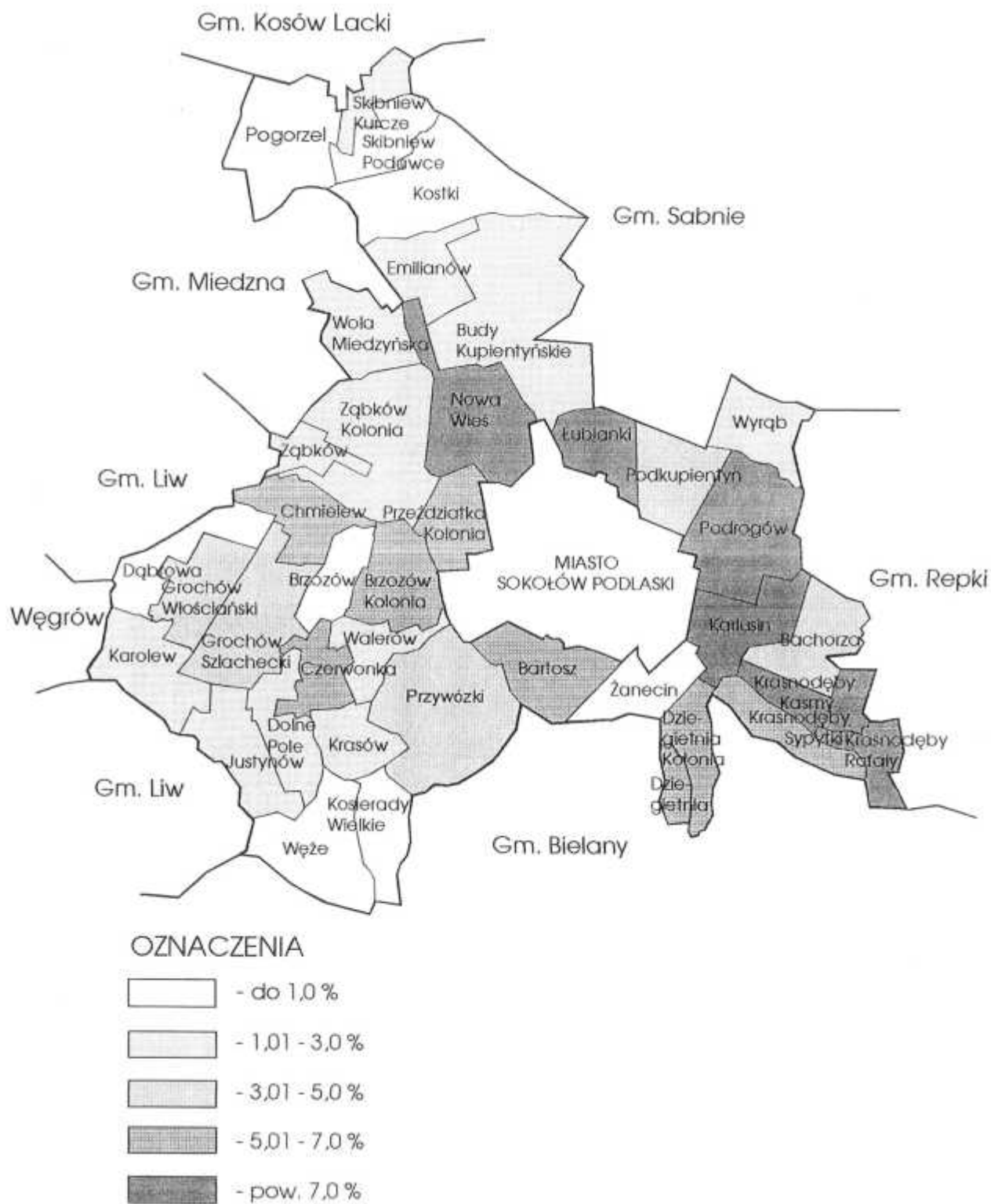
OZNACZENIA

- - do 5,0 %
- - 5,01 - 10,0 %
- - 10,01 - 15,0 %
- - 15,01 - 20,0 %
- - pow. 20,0 %

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SOKOŁÓW

Procentowy udział uprawy buraków na 100 ha UR

SKALA 1:100.000

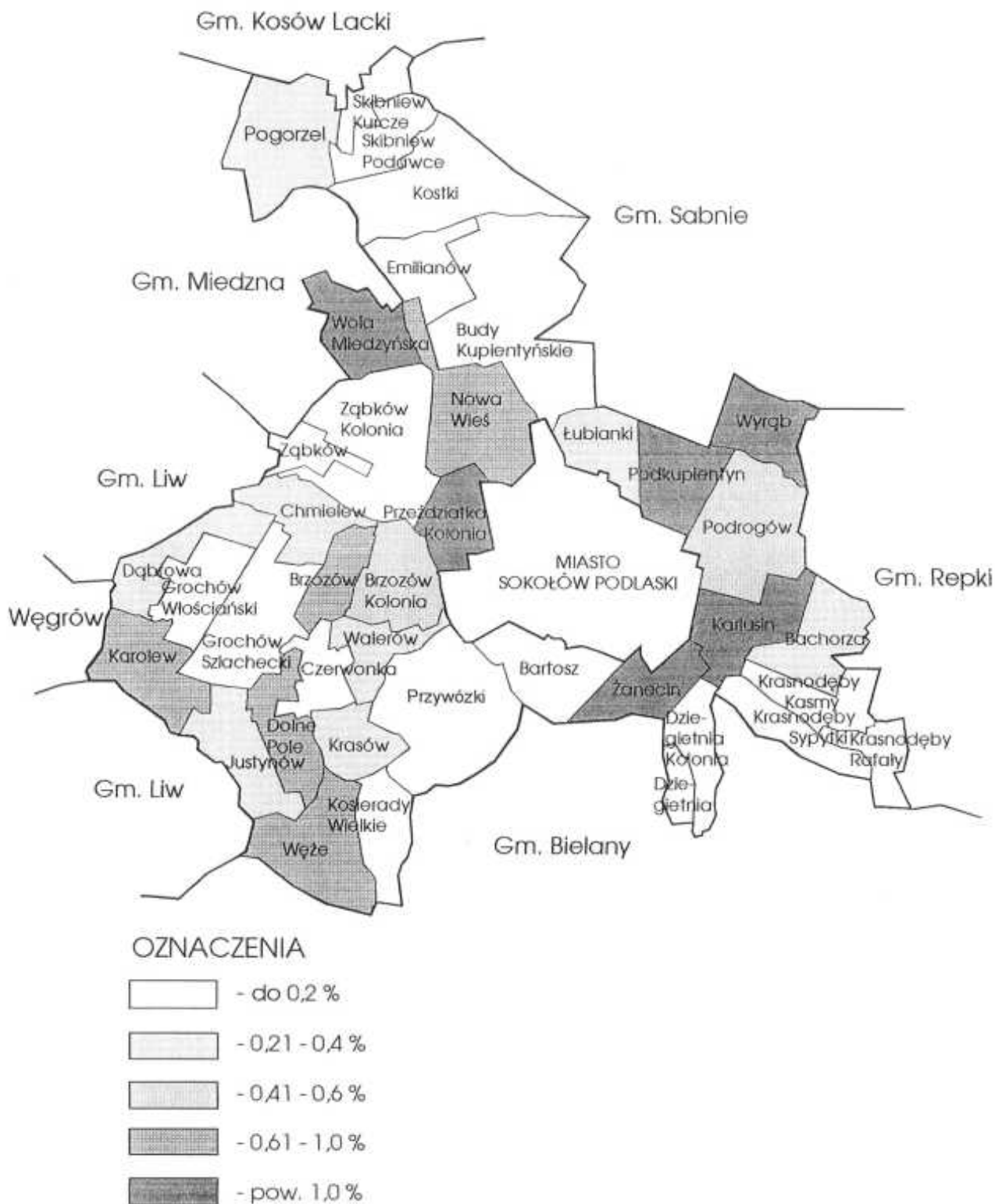

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SOKOŁÓW

Procentowy udział upraw warzyw gruntowych na 100 ha UR

SKALA 1:100.000

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SOKOŁÓW

Obsada bydła w sztukach na 100 ha użytków rolnych.

SKALA 1:100.000

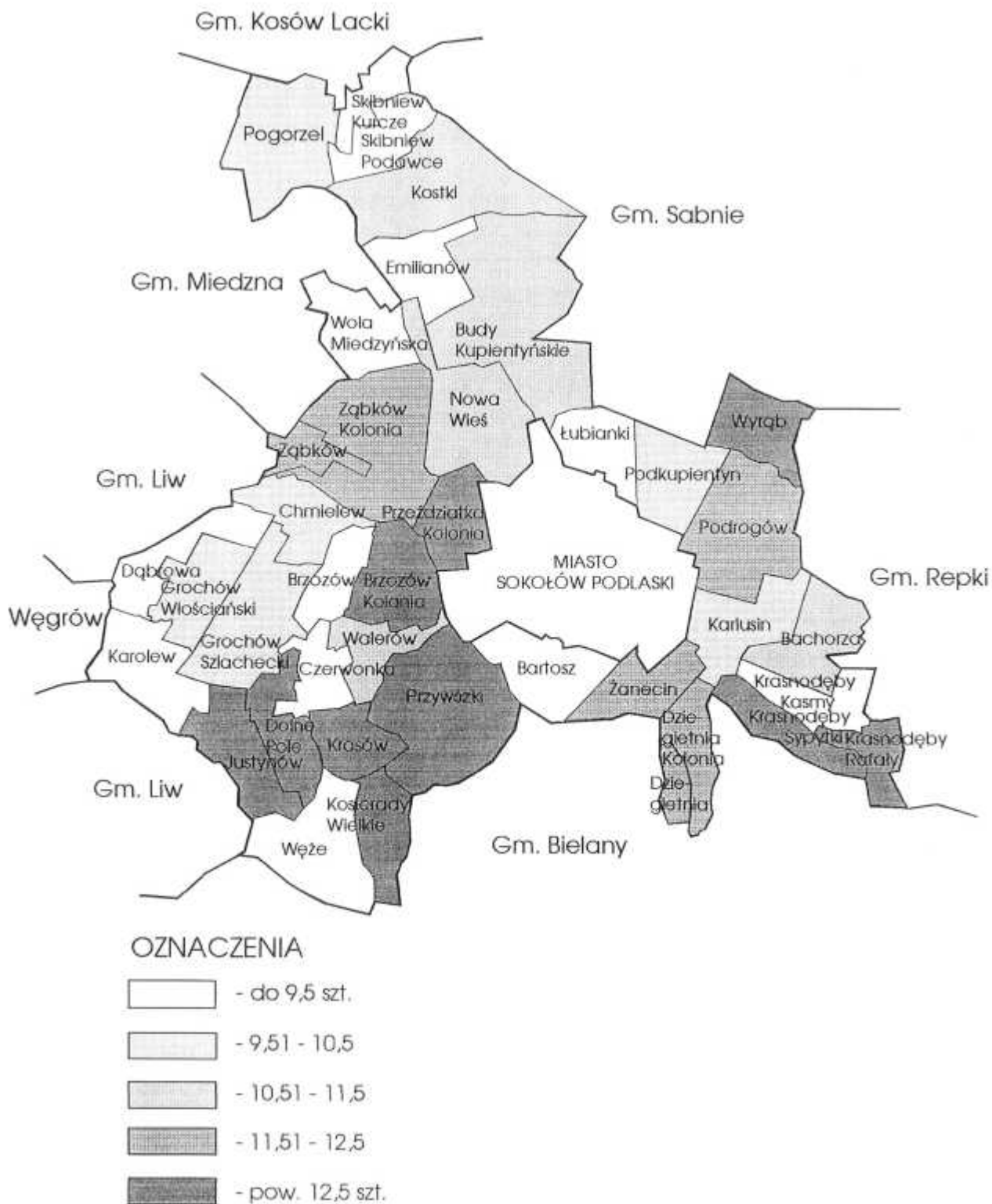
OZNACZENIA

- - do 30,0 szt.
- - 30,01 - 45,0
- - 45,01 - 60,0
- - 60,01 - 75,0
- - pow. 75,0 szt.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SOKOŁÓW

Liczba ciągników na 100 ha użytków rolnych.
SKALA 1:100.000

IV INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

1. ZAOPATRZENIE W WODĘ

Na terenie gminy Sokołów Podlaski we wsi Kolonia Bartosz znajduje się ujęcie wody stanowiące źródło zaopatrzenia w wodę głównie miasta Sokołowa Podlaskiego. Ujęcie eksploatowane jest przez Przedsiębiorstwo Usług Inżynieryjno-Komunalnych w Sokołowie Podlaskim. PUIK posiada pozwolenie wodnoprawne nr OS.II.6210/72/96 z dnia 1.08.1996r. ważne do 31.07.2001 r. na pobór wód podziemnych z ujęcia w ilości 422 m³/h. Ujęcie składa się w sumie z siedemnastu odwiertów, z czego jedenaście to czynne studnie głębinowe, cztery - studnie nieczynne, przeznaczone do likwidacji oraz dwa, służące jako piezometry. Dwie z wymienionych eksploatowanych studni znajdują się w granicach administracyjnych gminy Sokołów Podlaski.

Woda surowa wydobyta z ujęcia poddawana jest procesom uzdatniania w Stacji Uzdatniania Wody znajdującej się w Sokołowie Podlaskim przy ul. Bosco. Uzdatnianie wody odbywa się w układzie dwustopniowej filtracji na filtrach ciśnieniowych (odżelazianie i odmanganianie) po uprzednim jej napowietrzeniu. Woda uzdatniona dostarczana jest odbiorcom poprzez rozdzielczą sieć wodociągową.

Z wodociągu miejskiego korzysta ok. 16500 mieszkańców miasta oraz istniejące zakłady przemysłowe. Według realizowanej obecnie koncepcji zaopatrzenia w wodę ujęcie miejskie dostarcza wodę również dla potrzeb bytowo-gospodarczych części miejscowości gminy Sokołów Podlaski. Docelowo przewiduje się dostarczanie wody z ujęcia miejskiego do wszystkich wsi gminy. Dotychczas gmina wybudowała rozdzielczą sieć wodociągową zasilaną z ujęcia miejskiego do wsi: Kolonia Brzozów, Brzozów, Chmielew, Grochów, Czerwonka, Dolne Pole, Justynów, Nowa Wieś, Kolonia Budy Kupientyńskie, Żanecin, Dziegietnia, Krasów, Przywózki, Kolonia Przeździatka, Ząbków, Kolonia Ząbków, Wólka Miedzyńska. Aktualnie realizowana jest sieć wodociągową dla wsi: Krasnodęby Sypytki, Krasnodęby Kasmy, Krasnodęby Rafały.

Sieć wodociągową dla pozostałych wsi jest w fazie projektowania.

Oprócz opisanego ujęcia miejskiego na terenie gminy znajduje się jeszcze 13 studni głębinowych w następujących miejscowościach:

Czerwonka	-1 studnia,
Bachorza	-2 studnie,
Pogorzal	-1 studnia,

Przeździatka	-2 studnie,
Przywózki	- 1 studnia,
Ząbków	- 1 studnia,
Nowa Wieś	- 1 studnia,
Justynów	- 3 studnie,
Grochów Szlachecki	- 1 studnia.

Wymienione studnie nie stanowią istotnego źródła zaopatrzenia w wodę mieszkańców gminy. W większości są one nie eksploatowane, a pojedyncze czynne studnie zaopatrują w wodę lokalne wodociągi zakładowe.

Dostarczana wodociągami zbiorowymi woda posiada jakość odpowiadającą normom, a jej ilość pokrywa zapotrzebowanie na cele bytowo-gospodarcze i przeciwpożarowe. Ogółem na terenie gminy wybudowano (łącznie z obecnie realizowanymi) ok. 69,1 km sieci wodociągowej głównej i ok. 33,4 km przyłączy wodociągowych. Woda z wodociągu dostarczana jest do ok. 900 gospodarstw. Szacuje się, że stopień zwodociągowania gminy obecnie wynosi ok. 61%.

Znaczna część mieszkańców jednak ciągle jeszcze korzysta ze studni kopanych ujmujących płytkie poziomy wód gruntowych. Zwierciadło wody stabilizuje się w nich w zależności od warunków atmosferycznych, zaś jakość nie spełnia norm sanitarnych.

Nierozwiązanym problemem w gminie jest brak zabezpieczenia przeciwpożarowego obszarów niezwodociągowanych.

Ujęcia służące zbiorowemu zaopatrzeniu ludności w wodę wymagają ochrony poprzez tworzenie stref ochronnych. Oprócz zabezpieczenia stref ochrony bezpośredniej (ogrodzenie terenu w promieniu 8-10 m od krawędzi obudowy studni) obowiązkiem użytkownika jest wykonanie dokumentacji hydrogeologicznych, które określą zasięg ewentualnych stref ochrony pośredniej i rygory w nich obowiązujące. Dotychczas dokumentacja dla stref ochrony pośredniej nie została wykonana dla żadnej ze studni zasilającej wodociągi wiejskie.

Niezależnie od wyznaczenia stref ochrony pośredniej ujęć wód podziemnych zaleca się zachowanie wzmożonego nadzoru sanitarnego w promieniu ok. 300 m od źródeł wody dla wodociągów zbiorowych, w których wyklucza się lokalizowanie inwestycji mogących pogorszyć jakość ujmowanych wód.

2. ODPROWADZANIE ŚCIEKÓW

Na terenie gm. Sokołów Podl. jedyną eksploatowaną oczyszczalnią ścieków jest oczyszczalnia zakładu "LENEX" w Bachorzy o przepustowości 600 m³/d, która pracuje tylko dla potrzeb w.w. zakładu.

Nie ma natomiast zbiorczych systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków z gospodarstw domowych, obiektów użyteczności publicznej i pozostałych zakładów. Ścieki te gromadzone są najczęściej w zbiornikach bezodpływowych, a następnie wywożone na miejską oczyszczalnię w Sokołowie Podlaskim. Wywóz ścieków taborem asenizacyjnym zapewnia Przedsiębiorstwo Usług Inżynieryjno-Komunalnych w Sokołowie Podlaskim zgodnie z zawartymi umowami.

Znaczna część ścieków bez oczyszczenia trafia jednakże do środowiska - rowów melioracyjnych, przydrożnych i do ziemi. Większość szamb nie funkcjonuje prawidłowo, ich szczelność pozostawia wiele do życzenia.

3. USUWANIE ODPADÓW STAŁYCH

Odpady stałe z terenu gminy, gromadzone są w wiejskich punktach gromadzenia odpadów i następnie wywożone na wysypisko zlokalizowane na gruntach wsi Suchodół gm. Sabnie. Gromadzenie odpadów odbywa się w typowych kontenerach o pojemności 1100 dm³ dzierżawionych od Przedsiębiorstwa Usług Inżynieryjno-Komunalnych w Sokołowie Podlaskim, które zapewnia również ich opróżnianie. Kontenery ustawione są w miejscach dostępnych dla mieszkańców.

Miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego gminy Sokołów Podlaski przewiduje na terenie gminy budowę wiejskich punktów gromadzenia odpadów w następujących miejscowościach:

1. Nowa Wieś- na potrzeby wsi: Nowa Wieś, Kolonia Budy Kupientyńskie, Budy Kupientyńskie i Łubianki,
2. Ząbków - na potrzeby wsi Ząbków i Wólka Miedzyńska,
3. Grochów Szlachecki - na potrzeby wsi: Grochów Szlachecki, Grochów Włociański, Chmielew, Brzozów, Kolonia Brzozów, Dąbrowa,
4. Krasów - na potrzeby wsi: Krasów, Walerów, Dolne Pole, Czerwonka,
5. Węże - na potrzeby wsi: Węże, Karolew, Justynów, Kosierady,
6. Przywózki - na potrzeby wsi Przywózki i Kolonia Bartosz,
7. Dziegietnia,

8. Karlusin - na potrzeby wsi Karlusin i Żanecin,
9. Wyrąb - dla wsi: Wyrąb, Podkupientyn i Podrogów,
10. Krasnodęby Kasmy - na potrzeby wsi: Bachorza, Krasnodęby Kasmy, Krasnodęby Rafały i Krasnodęby Sypytki.

Wysypisko w Suchodole posiada już niewielką pojemność, w związku z tym gminy rejonu Sokołów Podlaski utworzyły Związek Komunalny, którego celem jest perspektywiczne zagospodarowanie odpadów z administrowanego przez nie terenu.

4. ZAOPATRZENIE W GAZ

Gmina Sokołów Podlaski posiada opracowaną koncepcję gazyfikacji pt. "Aktualizacja koncepcji programowej gazyfikacji miasta Sokołów Podlaski z uwzględnieniem gminy Sokołów Podlaski". Opracowanie zostało wykonane przez GAZPROJEKT z Wrocławia.

Tereny gminy przecina gazociąg wysokiego ciśnienia 150, będący odgałęzieniem od magistrali 700 Kobryń - Warszawa. Początek odgałęzienia znajduje się w punkcie zaporowo-upustowym na terenie gminy Grębków. Dalej gazociąg 150 "Proszew - Sokołów Podlaski" przebiega przez gminy: Grębków, Liw, Bielany i Sokołów Podlaski do miasta Sokołowa Podlaskiego. Dalej przewiduje się budowę gazociągu wysokiego ciśnienia 150 relacji "Przywózki - Kosów Lacki" do gminy Kosów Lacki.

Przez gminę Sokołów Podlaski ww. istniejący gazociąg 150 przebiega przez grunty wsi: Węże, Kosierady, Przywózki i Bartosz.

Na terenie gminy nie ma rozdzielczej sieci gazowej, której budowa realizowana będzie wg opracowanej koncepcji.

5. ZAOPATRZENIE W CIEPŁO

Zakłady pracy i budynki mieszkalne zaopatrywane są w ciepło z lokalnych kotłowni opalanych przeważnie węglem kamiennym, rzadziej olejem lub gazem płynnym. Po zgazyfikowaniu wsi możliwe będzie zaopatrywanie w ciepło obiektów przy użyciu paliwa gazowego.

6. SIECI ENERGETYCZNE

Gmina Sokołów Podlaski zasilana jest w energię elektryczną ze stacji transformującej energię elektryczną wysokiego napięcia 110 kV do poziomu średniego napięcia 15 kV

zlokalizowanej na terenie miasta Sokołów Podlaski. Przez teren gminy przebiega jednotorowa linia wysokiego napięcia 110kV relacji Siedlce - Sokołów Podlaski - Węgrów - Małkinia. Linia jest w dobrym stanie technicznym, jednakże jej przebieg stanowi pewne ograniczenia w możliwościach lokalizacji w jej pobliżu obiektów kubaturowych.

Zarządzenie MGiE z dnia 28 stycznia 1985r., ogłoszone w Monitorze Polskim nr 3/85 poz.24 ustala odległości ochronne (podawane tu od osi linii), które nie mogą być mniejsze niż:

dla budynków mieszkalnych i takich, w których czas przebywania ludzi jest dłuższy niż 8 godz. na dobę:

19 m dla linii 110 kV,

dla budynków gospodarczych i takich, w których czas przebywania ludzi jest nie dłuższy niż 8 godz. na dobę:

8,5 m dla linii 110 kV.

Przy lokalizacji w pobliżu linii 110kV obiektów i urządzeń zagrożonych pożarem lub wybuchem należy zachować odległości ochronne zgodnie ze specjalnymi przepisami dot. budowy tych obiektów i urządzeń.

Przeciętnym odbiorcą energii elektrycznej w gminie Sokołów Podl. jest średnie gospodarstwo rolne, pobierające energię o mocy szczytowej 5-7,5kW do celów socjalnych oraz zasilania urządzeń służących produkcji rolnej. Z energii elektrycznej o mocy szczytowej przekraczającej 7,5 kW korzysta jedynie znikoma ilość gospodarstw oraz nieliczne zakłady produkcyjne i usługowe.

W skład systemów lokalnych, których funkcja sprowadza się do zasilania odbiorców energii zlokalizowanych w danej wsi, wchodzi linie średniego napięcia 15kV, stacje transformatorowe 15/0,4kV oraz linie niskiego napięcia bezpośrednio zasilające odbiorców.

W dobrym stanie technicznym są urządzenia po kapitalnych remontach i modernizacjach wykonanych w ciągu ostatnich kilkunastu lat. Zapewniają one dostawę energii o dobrych parametrach technicznych, pokrywają w pełni zapotrzebowanie bieżące, a także dysponują rezerwami mocy zainstalowanej w transformatorach 15/0,4kV.

Średni stan techniczny posiadają lokalne systemy urządzeń zasilających budowane ok. 15 - 20 lat temu, które mogą już wymagać częściowej rozbudowy i modernizacji, gdyż parametry techniczne energii w niektórych rejonach wsi ulegają pogorszeniu, zwłaszcza w szczytach

obciążeń. Dotyczy to głównie odbiorców zlokalizowanych na końcach długich obwodów linii NN oraz obszarów o większej dynamice rozwoju, w których rzeczywisty przyrost obciążenia przekroczył wartości wyliczone w fazie projektowania urządzeń.

Zgodnie z informacją RE Sokołów Podlaski na terenie gminy Sokołów Podlaski nie

planowana jest budowa nowych urządzeń energetycznych, które wymagają pozyskania terenu. Tereny wyznaczone pod budownictwo winny uwzględniać przebieg i lokalizację linii SN 15kV, stacji transformatorowych 15/04kV i linii nn.

VI INFRASTRUKTURA KOMUNIKACYJNA

1. UKŁAD DROGOWY

Na terenie gminy sieć dróg do dnia 31 grudnia 1998 roku składała się z następujących kategorii: krajowych, wojewódzkich, gminnych oraz ogólnodostępnych nie zaliczonych do żadnej z w/w kategorii. Poniżej przedstawiono wykaz i charakterystykę dróg wg nomenklatury obowiązującej do 31.12.1998 r. Wykaz dróg wg nowego podziału obowiązującego od 1.01.1999r. podano w drugiej części dokumentacji Studium - Kierunki zagospodarowania przestrzennego (rozd. V).

1.1 Drogi krajowe

Przez teren gminy do dnia 31 grudnia 1998 roku przebiegały następujące drogi krajowe:

- nr 63 Łomża - Śniadowo - Ostrów Mazowiecka - Małkinia - Kosów Lacki - Sokołów Podlaski – Siedlce III klasy technicznej o funkcji międzyregionalnej, realizująca powiązania woj. siedleckiego z woj. ostrołęckim i prowadząca ruch w kierunku Pojezierza Mazurskiego. Na terenie województwa służy do prowadzenia ruchu na kierunku północ - południe w jego części północno - wschodniej. Posiada nawierzchnię bitumiczną w średnim stanie o długości na terenie gminy 9,784 km i szerokości 6,0 m.
- nr 637 Warszawa - Stanisławów - Węgrów - Sokołów Podlaski - Drohiczyn - Radziwiłłówka - granica państwa, IV klasy technicznej o funkcji regionalnej, realizująca powiązania północnej części woj. siedleckiego z Warszawą i południowymi rejonami woj. białostockiego oraz powiązania na kierunku wsch. - zach. na terenie gminy. Posiada nawierzchnię bitumiczną w dostatecznym stanie, o długości na terenie gminy 11,827 km i szerokości 6,0 m.

1.2 Drogi wojewódzkie

Układ dróg wojewódzkich tworzyły następujące drogi:

- nr 680 Łomża - Zambrów - Ceranów - Sterdyń Osada - Sokołów Podlaski-IV klasy technicznej o funkcji regionalnej, realizująca powiązania woj. siedleckiego z łomżyńskim oraz realizująca powiązania wewnątrz wojewódzkie w pn.- wsch. części województwa (z gminami: Sabnie, Sterdyń, Ceranów). Posiada nawierzchnię bitumiczną, w średnim stanie, o długości na terenie gminy 1,807 km i szerokości 6,0 m.

- nr 36135 Wrotnów - Grzymały - Skibniew realizująca powiązania z północną częścią gm. Miedzna oraz z południową częścią gm. Kosów Lacki. Ma nawierzchnię bitumiczną w średnim stanie o długości 2,08 km i szerokości 5,0 m.
- nr 36142 Wyszków - Sokołów P. realizująca powiązania z zachodnimi obszarami gminy Bielany i z południowo-wsch. obszarem gm. Liw. Posiada nawierzchnię twardą ulepszoną, w dobrym stanie, o długości 8,250 km i szerokości 5,5 m.
- nr 36145 Węgrów (od drogi 36143) - Karolew - Węże realizująca powiązania południowo - zach. części gminy z Węgrowem. Posiada nawierzchnię twardą ulepszoną, w stanie średnim, o długości 6,378 km i szerokości 5,5 m.
- nr 36146 Grochów - Krasów realizująca powiązania wewnętrzne w południowo-zach. części gminy. Posiada nawierzchnię bitumiczną, w stanie dobrym, o długości 4,975 km i szerokości 6,0
- nr 36149 Miedzna - Sokołów P. realizująca powiązania z gminą Miedzna i wewnątrzgminne w zach. części gminy. Posiada nawierzchnię twardą ulepszoną częściowo w dobrym stanie oraz częściowo w złym stanie o długości 5,1 km i szerokości 5,0-5,5 m.
- nr 36150 Orzeszówka - Przeździatka Kolonia realizująca powiązania gminy Sokołów ze wsch. rejonem gminy Miedzna. Posiada nawierzchnię częściowo bitumiczną o długości 2,7 km i szerokości 5,0 m, częściowo twardą nieulepszoną (bruk) o długości 0,6 km i szerokości 5,0 m, częściowo gruntową ulepszoną o długości 1,5 km oraz częściowo gruntowo nieulepszoną o długości 0,8 km.
- nr 36151 Nowa Wieś - Budy Kupietyńskie realizująca wewnętrzne połączenia pomiędzy drogą krajową nr 63 a drogą wojewódzką nr 36150. Posiada nawierzchnię bitumiczną, w średnim stanie, o długości 1,84 km i szerokości 5,0 m.
- nr 36152 Miedzna - Kostki - Sabnie realizująca powiązania północnej części gminy z gminami: Miedzna i Sabnie oraz doprowadzająca ruch do przystanku PKP Kostki. Na terenie gminy ma długość 3,765 km. Posiada nawierzchnię częściowo twardą ulepszoną o długości 0,4 km i szerokości 5,5 m, częściowo twardą nieulepszoną o długości 0,2 km i szerokości 4,0 m, częściowo gruntową ulepszoną o długości 1,689 km oraz częściowo gruntową nieulepszoną o długości 1,476 km.
- nr 36157 Sokołów Podl. - Jabłonna Lacka - Krzemień realizująca połączenia gminy Sokołów Podl. z gminą Jabłonna Lacka i południowo-wsch. rejonem gminy Sabnie. Ma nawierzchnię twardą ulepszoną, w dobrym stanie, o długości 3,228 km i szerokości 5,5 m.
- nr 36163 Sokołów Podl. - Kamionka - Mołomotki realizująca powiązania z północną częścią gminy Repki. Na terenie gminy ma długość 2,65 km. Posiada nawierzchnię częściowo

bitumiczną o długości 0,41km i szerokości 4,0 m, częściowo twardą nieulepszoną o długości 1,858 km i szerokości 4,0 m oraz częściowo gruntową nieulepszoną o długości 0,382 km.

– nr 36164 Rogów - Bielany - Rozbity Kamień realizująca powiązania z gminą Repki i z gminą Bielany. Na terenie gminy ma długość 3,452 km. Posiada nawierzchnię częściowo bitumiczną o długości 1,218 km i szerokości 4,5 m, częściowo twardą nieulepszoną o długości 0,86 km i szerokości 4,2 m, częściowo gruntową nieulepszoną, w bardzo złym stanie, o długości 1,374 km.

– nr 36165 Sokołów Podl. - Paprotnia realizująca powiązania gminy Sokołów Podl. z północno

– wsch. rejonami gminy Bielany, z południowo - zach. obszarami gm. Repki i z gminą Paprotnia. Posiada nawierzchnię twardą ulepszoną, w dobrym stanie, o długości 1,7 km i szerokości 5,0 m.

Wszystkie w/w drogi wojewódzkie były sklasyfikowane jako V klasy technicznej. Oprócz wymienionych funkcji prowadziły bezpośrednią obsługę przyległych zagospodarowań. Na terenie niektórych większych miejscowości pełniły funkcje uliczne.

1.3 Drogi gminne

Do układu dróg gminnych zostały zaliczone następujące drogi:

- nr 3644001 (Rogów) - granica gm. Repki - Wyrąb - granica gm. Sabnie - (Kol. Kupientyn)
- nr 3644002 (Kupientyn) - granica gm. Sabnie - Wesola
- nr 3644003 Droga 63 (Emilianów) - granica gm. Miedzna
- nr 3644004 (Droga 36122) - granica gm. Miedzna - Pogorzal - Skibniew Podawce
- nr 3644005 (Grzymały) - granica gm. Kosów Lacki - Pogorzal - droga 36152
- nr 3644006 (Droga 36121 - Jartytory) - granica gm. Liw - Ząbków
- nr 3644007 (Wojewódki Górne) - granica gm. Bielany - Przywózki
- nr 3644008 (Kudelczyn) - granica gm. Bielany - Przywózki
- nr 3644009 (Hilarów) - granica gm. Sabnie - droga 3644021
- nr 3644010 Czerwonka - Brzozów - Chmielew
- nr 3644011 (Kozuchów) gr. gminy Bielany - granica gminy Repki - (Remiszew D.)
- nr 3644012 (Rozbity Kamień) - granica gm. Bielany - Węże Górne - Węże
- nr 3644013 (Wojewódki Górne) - granica gminy Bielany - Dziegietnia - granica gm. Bielany
- - (Brodacze)
- nr 3644014 Droga 63 (Sokołów Podl.) - Dziegietnia

- nr 3644015 Droga 637 (Sokołów Podl.) - Kowiesy - Remiszew Mały
- nr 3644016 Droga 36149 (Kol. Przedziatek) - granica miasta Sokołów Podl.
- nr 3644017 Droga 63 (Emilianów) - Wólka Miedzyńska
- nr 3644018 Ząbków - Kol. Ząbków - droga 36150
- nr 3644019 Grochów - Dąbrowa - droga 637
- nr 3644020 Czerwonka - Węże
- nr 3644021 Kostki - Skibniew
- nr 3644022 (Rozbity Kamień) - gr. gm. Bielany - Korabie - Kosierady - droga 36142 (Krasów)
- nr 3644023 Czerwonka - Przywózki
- nr 3644024 Czerwonka - Przedziatek
- nr 3644025 Justynów – Czerwonka.

Wszystkie wymienione drogi gminne mają przypisaną V klasę techniczną. Drogi gminne z założenia służą do bezpośredniej obsługi przyległych zagospodarowań.

1.4 Pozostałe drogi ogólnodostępne

Do dnia 31 grudnia 1998 roku na obszarze gminy istniały również drogi nie zaliczone do żadnej z w/w kategorii. Były to drogi ogólnodostępne. Zgodnie z ustawą o drogach publicznych mogły zostać zaliczone do dróg gminnych ew. powinny być zakwalifikowane jako drogi wewnętrzne lub ulec likwidacji. Zgodnie z ostatnimi zmianami do ustawy o drogach publicznych (Dz.U. Nr 106, poz. 668, art. 52) stały się one (od 1 stycznia 1999 r.) drogami wewnętrznymi. Budowa, utrzymanie, zarządzanie, finansowanie zadań i oznakowanie dróg wewnętrznych należy do zarządcy terenu.

2. UKŁAD KOLEJOWY

Przez teren gminy przebiega jednotorowa linia kolejowa drugorzędno znaczenia relacji: Ostrołęka - Małkinia - Siedlce, po której odbywa się ruch towarowy (z przystankiem w Kostkach). Z przyczyn ekonomicznych nie kursują pociągi pasażerskie.

3. KOMUNIKACJA ZBIOROWA

Obsługa ludności w gminie Sokołów Podlaski odbywa się transportem autobusowym. Komunikacja autobusowa prowadzona jest przez przedsiębiorstwo PKS (większość połączeń

realizowana jest przez PKS Sokołów Podlaski). Przez jej teren prowadzone są relacje o znaczeniu międzyregionalnym na kierunkach: Lublin - Siedlce - Łomża - Giżycko, Siedlce - Ostrów Maz. - Ostrołęka, Warszawa - Sokołów P. - Siemiatycze oraz powiązania międzygminne (z gminami: Miedzna, Jabłonna L., Kosów L., Sabnie), a także wewnątrzgminne. Osobowy transport kolejowy zastąpiono transportem autobusowym odbywającym się po drodze krajowej Nr 63.

4. ZAPLECZE TECHNICZNE KOMUNIKACJI NA OBSZARZE GMINY

Na terenie gminy znajdują się 2 czynne stacje paliw, po byłych SKR-ach w Czerwonce i Nowej Wsi, które rozprawdzają tylko olej napędowy. Na terenie gminy brak jest stacji obsługi technicznej pojazdów.

5. OCENA FUNKCJONOWANIA KOMUNIKACJI

5.1 Układ drogowy

W związku z wejściem w życie nowego podziału administracyjnego kraju, od dnia 01.01.1999 roku wprowadzono nową kategorię dróg - drogi powiatowe. Dotychczasowe drogi wojewódzkie stały się drogami powiatowymi. Pozostawiono dotychczasowe nazwy dróg. Na terenie gminy jedna droga krajowa o numerze 63 Łomża (droga 680) - Śniadowo - Ostrów Maz. - Małkinia - Kosów Lacki - Sokołów Podlaski (na odcinku od granicy gminy z gminą Kosów Lacki do granicy gminy z miastem Sokołów Podl.) została przekwalifikowana na drogę wojewódzką. Pozostała część tej drogi (od granicy gminy Sokołów Podlaski z miastem Sokołów Podlaski do granicy gminy z gminą Bielany) pozostała nadal drogą krajową.

Dotychczas była to droga o funkcji międzyregionalnej, w założeniach miała realizować połączenia na kierunku północ-południe (byłego województwa siedleckiego) z takimi miastami jak: Ostrołęka, Łomża, Lublin. Jednak ze względu na to, że rzeczywiste parametry tej drogi odbiegały od III klasy technicznej oraz na terenie gminy Małkinia na moście przez rzekę Bug droga ta ma w swoim ciągu linię kolejową, zmieniono kategorię na wojewódzką, ponieważ brak jest dużych środków finansowych na dostosowanie jej do pełnienia odpowiedniej funkcji

Gmina Sokołów Podlaski tworzy otulinę w stosunku do miasta Sokołowa Podlaskiego. Większość znaczących dróg rozchodzi się promieniście we wszystkich kierunkach. W związku z tym nie jest to korzystny układ dróg dla gminy. Dlatego w przyszłości należy dążyć do

trasowania dróg poprzecznych łączących istniejące drogi. 21,611 km dróg krajowych wymaga poszerzenia jezdni. Na obszarze gminy występuje wystarczająca gęstość sieci dróg wojewódzkich (od 1.01.1999r. powiatowych) - 49,748 km oraz duża gęstość dróg gminnych - 62,693 km.

Na ogólną długość dróg wojewódzkich (od 1.01.1999r. powiatowych) nawierzchnię twardą ulepszoną posiada 39,017 km, co stanowi 78,4%. Nawierzchnię twardą ulepszoną posiada 3,518 km dróg wojewódzkich (obecnie powiatowych), jest to 7,1%. Tylko 2,689 km (5,4%) dróg wojewódzkich (obecnie powiatowych) ma nawierzchnię gruntową ulepszoną oraz 4,532 km (9,1%) gruntową nieulepszoną.

Gorzej przedstawia się szerokość istniejących jezdni dróg wojewódzkich (od 1.01.1999r. powiatowych) bitumicznych. Około 18,848 km dróg wojewódzkich o nawierzchni bitumicznej posiada jezdnie o szerokości do 4,5 m. Są to za wąskie jezdnie ze względu na kursujące autobusy.

Znacznie gorszy jest stan sieci dróg gminnych. Na ogólną długość 62,693 km tylko 27,39 km (43,7%) dróg ma nawierzchnię twardą ulepszoną, 5,158 km (8,3%) ma twardą nieulepszoną. Połowa dróg gminnych ma nawierzchnie gruntowe nieulepszone o długości 29,495 km tj. 47,0%. Z tego powodu nie jest ona w stanie prawidłowo pełnić obsługi przyległych zagospodarowań.

5.2 Komunikacja zbiorowa

Ze względu na niedostatki techniczne sieci drogowej, zwłaszcza dróg gminnych, układ tras autobusowych jest niewystarczający przede wszystkim w zakresie powiązań wewnętrznych. Na terenie gminy niektóre miejscowości np. Dąbrowa, Krasnodęby Kasmy, Sypytki, Rafały nie posiadają połączenia komunikacyjnego, ze względu na nierentowność linii.

5.3 Zaplecze techniczne motoryzacji

Poziom zaopatrzenia w paliwo jest na dzień dzisiejszy wystarczający. Ze względu na bliskość miasta Sokołowa Podlaskiego, w którym jest zlokalizowanych 7 stacji paliw nie ma na razie pilnej potrzeby budowy stacji paliw na terenie gminy. Jednak w przyszłości ze wzrostem liczby samochodów oraz uaktywnienia rozwoju gminy może zaistnieć potrzeba budowy stacji paliw oraz usług typu: gastronomia, handel, miejsca na wypoczynek, urządzenia sanitarne.

6. WNIOSKI KOŃCOWE

Uwarunkowania inspirujące rozwój gminy:

- dobrze rozwinięta sieć dróg w gminie,
- przebieg dróg krajowych nr 63, 680 oraz 637 dających możliwość powiązań międzyregionalnych oraz drogi wojewódzkiej nr 63.

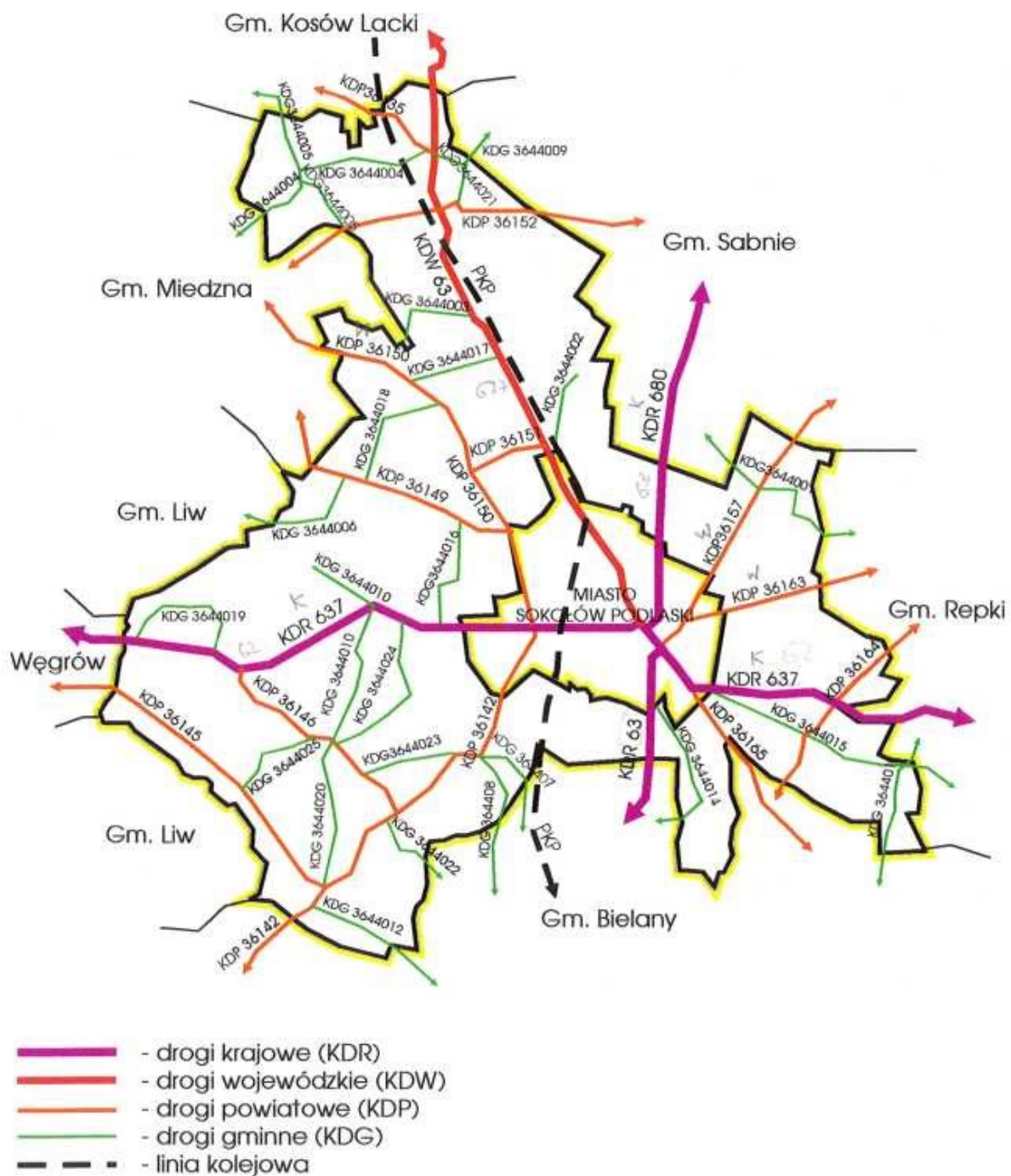
Uwarunkowania ograniczające rozwój gminy:

- brak środków finansowych w dostatecznej ilości na inwestycje i modernizacje dróg, 18,848 km dróg powiatowych wymaga poszerzenia jezdni,
- brak 29,495 km dróg gminnych o nawierzchni bitumicznej.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SOKOŁÓW

Schemat rozmieszczenia dróg (stan na 1.01,1999r.)

SKALA 1:100.000

VII CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA OBSZARÓW ZABUDOWANYCH

Obszar gminy otacza miasto Sokołów Podlaski i jest swego rodzaju "obwarzankiem" wokół miasta z wyraźnie zarysowanymi wypustkami w kierunku północnym i zachodnim. Kształt obszaru gminy można schematycznie opisać odwróconym zarysem litery "L" lub "T" z otworem na przecięciu się odnóg. W praktyce oznacza to, że połączenia komunikacyjne pomiędzy miejscowościami położonymi na przeciwległych krańcach mogą się odbywać wyłącznie poprzez teren miasta. Taki kształt obszaru gminy podkreśla i wymusza silną zależność od funkcji miasta. Inaczej mówiąc, "dziura" w obszarze gminy stanowi zarazem pod wieloma względami jej centrum. Logicznym uzasadnieniem jest więc lokalizacja siedziby władz samorządowych poza obszarem gminy - na terenie miasta Sokołowa Podl.

Kształt obszaru gminy wyraża także związek przyległych terenów z osiami schematycznego układu "L", tj. z drogą w kierunku zachodnim (do Węgrowa) oraz drogą i torami kolejowymi w kierunku północnym (do Małkinii przez Kosów Lacki).

Obszar gminy jest w miarę równomiernie zurbanizowany. Najczęściej występują odległości 1,5-2,0 km pomiędzy sąsiednimi wsiami. Ich układ przestrzenny ma przeważnie charakter tzw. ulicówki zdeterminowanej przebiegiem dróg lokalnych zależnym od topografii terenu i uwarunkowań historycznych. Tereny zabudowane tworzą najczęściej zwartą zabudowę po obu stronach drogi. Wyjątkami od tej zasady są wsie: Walerów, Karolew, Justynów, Żanecin, Brzozów Kolonia, Karlusin i Wyrąb.

Znikomy procent terenów zabudowanych stanowi zabudowa kolonijna, a tym bardziej rozproszona. Pomimo dużej zależności funkcjonalnej obszaru gminy od miasta, obszar miasta dość wyraźnie oddziela się terenami zwartej zabudowy od gminy. Jedynie wsie położone w bezpośrednim sąsiedztwie granic administracyjnych miasta zaczynają się w sposób pasmowy - wzdłuż dróg wjazdowych do miasta - łączyć z obszarem miasta.

Architektura zabudowy i architektura krajobrazu wymagają działań stymulujących i korygujących obecny stan, w szczególności w zakresie ładu przestrzennego i skali zabudowy.

Wg rejestru gruntów gminy Sokołów Podlaski (stan na 1.01.1998 r) tereny osiedlowe zajmowały łącznie 299 ha, co stanowi 2,2% powierzchni gminy. Z tego obszary zabudowane zajmowały 297 ha, a tereny zieleni w granicach osiedli 2 ha. Większość zabudowy (278 ha) stanowiły indywidualne gospodarstwa rolne i inne grunty indywidualne.

Wg stanu na 31.12.1996, na terenie gminy znajdowało się 2030 mieszkań o łącznej liczbie 7296 izb. Powierzchnia użytkowa mieszkań wynosiła 148,4 tys. m². Na jedną osobę przypadało

22,6 m² powierzchni użytkowej. Na jedno mieszkanie przypadało 3,23 osoby, a na jedną izbę 0,90 osoby.

Tabela VII. 1. Liczba i powierzchnia budynków gospodarczych w gminie Sokołów Podlaski w indywidualnych gospodarstwach rolnych w roku 1996.

Rodzaj budynków	Liczba budynków w szt.	Powierzchnia w m ²				Stopień wykorzystania w %			
		ogółem	wykorzystana na działalność		nie wykorzystana	ogółem	wykorzystana na działalność		nie wykorzystana
			rolniczą	poza rolniczą			rolniczą	poza rolniczą	
obory	581	66318	59968	-	6350	100,0	90,4	-	9,6
stajnie	-	221	221	-	-	100,0	100,0	-	-
chlewnie	93	11636	9613	-	2023	100,0	82,6	-	17,4
owczarnie	-	-	-	-	-	-	-	-	-
kurniki	155	4208	3377	-	831	100,0	80,3	-	19,7
stodoły	903	153184	151150	390	1644	100,0	98,7	0,3	1,1
szklarnie	-	956	856	-	100	100,0	89,5	-	10,5
tunele foliowe	-	4239	3989	-	250	100,0	94,1	-	5,9
pieczarkarnie	-	385	385	-	-	100,0	100,0	-	-
budynki wielofunkcyjne	625	89138	83315	624	1599	100,0	93,5	0,7	5,8

Źródło: Powszechny Spis Rolny 1996. Urząd Statystyczny w Siedlcach. 1998.

Wg danych Powszechnego Spisu Rolnego z roku 1996, na terenie gminy znajdowało się 581 obór o łącznej powierzchni 66.318 m². Na działalność rolniczą wykorzystywano 90,4% powierzchni. Na działalność pozarolniczą obory nie były wykorzystywane, natomiast 9,6% obór nie było wykorzystywanych. Liczba chlewni wynosiła 93. Zajmowały one 11.636 m², z czego na działalność rolniczą wykorzystywanych było 82,6%, a nie wykorzystywano 17,4% powierzchni. Powierzchnia stajni na terenie gminy była niewielka i wynosiła tylko 221 m². Znaczna jest liczba i powierzchnia kurników. Łącznie na terenie gminy znajdowało się 155 budynków o powierzchni 4.208 m², z czego 80,3% było wykorzystywanych w działalności rolniczej. Pozostała część tj. 19,7% nie była wykorzystywana.

Liczba stodoł wynosiła 903, a ich powierzchnia zajmowała 153.184 m². Na działalność rolniczą wykorzystywano 98,7% powierzchni stodoł, nie wykorzystywano 0,3%, natomiast na działalność pozarolniczą tylko 390 m², tj. 1,1% powierzchni. Powierzchnia szklarni w gospodarstwach rolnych na terenie gminy wynosiła 956 m² i była znacznie niższa od średniej dla gmin wiejskich woj. siedleckiego, która wynosiła 1.851 m². Część szklarni (10,5%) nie była wykorzystywana w działalności gospodarczej. Powierzchnia tuneli foliowych wynosiła 4.239

m² i była wyższa od średniej dla województwa siedleckiego, która wynosiła 3.380 m². Powierzchnia pieczarkarni była niewielka i wynosiła 385 m², co stanowi 0,7% powierzchni pieczarkarni w województwie siedleckim.

Część budynków wykorzystywanych do produkcji rolniczej ma charakter wielofunkcyjny, tzn. część budynku jest przeznaczona dla zwierząt, część na magazyny a część na działalność pozarolniczą. Na terenie gminy występowało 625 budynków wielofunkcyjnych o łącznej powierzchni 89.138 m², z czego na działalność rolniczą przeznaczono 93,5% powierzchni, pozarolniczą 0,7% a nie wykorzystywano 5,8% powierzchni.

VIII CHARAKTERYSTYKA DEMOGRAFICZNA I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

1. DEMOGRAFIA

1.1 Liczba ludności

Wg stanu na 31.12.1997 roku (Rocznik statystyczny woj. siedleckiego, 1997), gminę Sokołów Podlaski zamieszkiwało 6.555 osób, w tym 3.315 mężczyzn (50,6%) i 3.240 kobiet (49,4%). Na 1 km² przypadało 48 osób, podczas gdy na obszarach wiejskich woj. siedleckiego 54 osoby/km².

1.2 Rozmieszczenie ludności

Przestrzenne rozmieszczenie osiedli wiejskich jest na terenie gminy Sokołów Podlaski w przybliżeniu równomierne. Na terenie gminy znajduje się 39 miejscowości (obrębów geodezyjnych). Liczba mieszkańców w poszczególnych miejscowościach jest zróżnicowana. W środkowej części gminy znajduje się miasto Sokołów Podlaski, który jest odrębną jednostką administracyjną.

1.3 Zmiany liczby ludności

Zmiany liczebności na przestrzeni lat 1976-1996 przedstawiono w tabeli poniżej.

W pierwszym dziesięcioleciu, tj. w latach 1976-1985 liczba ludności systematycznie wzrastała - od 7703 (w r. 1976) do 8494 (w r. 1985). Nastąpił wzrost o 10,3% w stosunku do stanu z roku 1976. W roku 19... nastąpiła zmiana administracyjna granic gminy Sokołów Podlaski. Część miejscowości leżących w bezpośrednim sąsiedztwie Sokołowa została włączona do miasta. W związku z tym stan ludności wynosił w gminie w roku 1988-6588 osób. Do roku 1966 liczba ludności wynosiła 6555, zatem w drugim dziesięcioleciu (lata 1988-1996) zmiany liczby ludności były bardzo niewielkie. Można stwierdzić, że w tym okresie poziom liczby ludności był stabilny i wynosił niewiele ponad 6550.

Tabela. VIII. 1. Zmiany liczby ludności i podstawowe parametry demograficzne w gminie Sokołów Podlaski w okresie 1976-1996 w wybranych latach.

Rok	Liczba ludności	Liczba	Zmiana	Przyrost naturalny na	Saldo
-----	-----------------	--------	--------	-----------------------	-------

				kobiet na 100 mężczyzn	liczby ludności w %	1000 mieszkańców		migracji stałych
	ogółem	mężczyzn	kobiet			gmina Sokołów Podlaski	woj. siedleckie (wieś)	
1976	7703	3849	3854	100	100,0	14,4	10,5	-31
1978	8384	4187	4197	100	108,8	7,1	9,1	-64
1980	8580	4255	4325	102	111,4	7,7	8,6	35
1983	8541	4252	4289	101	110,9	7,0	9,1	-140
1985	8494	4218	4276	101	110,3	4,0	7,0	-77
1988	6588	3054	3534	116	100,0	2,2	5,9	-62
1991	6558	3318	3240	98	99,5	5,1	4,7	-17
1993	6651	3355	3296	98	100,9	2,8	3,8	-24
1996	6555	3315	3240	98	99,5	-2,7	1,0	-21

Źródło: Roczniki statystyczne woj. siedleckiego. Urząd Statystyczny w Siedlcach.

1.4 Przyrost naturalny i migracje stałe

Zmiany liczby ludności następują w wyniku przyrostu naturalnego i migracji stałych. Przyrost naturalny w latach 1976-1993 był dodatni, chociaż wykazywał stałą tendencję spadkową. Można wyróżnić trzy okresy, w których wskaźnik przyrostu naturalnego wyraźnie różnił się: rok 1976 (i prawdopodobnie lata wcześniejsze), kiedy wskaźnik ten wynosił 14,4, lata 1978-1983 kiedy wynosił 7-7,7 oraz lata 1985-1993, kiedy wynosił od 2,2 do 5,1. Ujemny przyrost naturalny zarejestrowano w roku 1996, kiedy wskaźnik ten wyniósł -2,7. Podobne tendencje utrzymywały się na innych obszarach rolniczych woj. siedleckiego (tab. VIII. 1).

Saldo migracji stałych niemal we wszystkich latach było ujemne i wynosiło od -17 w roku 1991 do -140 w roku 1983. Wyjątkiem był rok 1980, kiedy saldo migracji stałych było dodatnie i wynosiło 35 osób. Z gminy migrują głównie ludzie młodzi z przewagą kobiet, co spowodowało nadwyżkę mężczyzn na terenie gminy w stosunku do liczby kobiet.

1.5 Struktura wg płci i wieku

W dniu 31.12.1996 roku (dane US Siedlce) liczba ludności w gminie Sokołów Podlaski wynosiła 6.555 osoby, w tym 3.315 mężczyzn i 3.240 kobiet. Na 100 mężczyzn przypadało 95 kobiet. Wg danych Powszechnego Spisu Rolnego z roku 1996, struktura wiekowa ludności przedstawiała się następująco.

Tabela VIII.2. Struktura wieku ludności związanej bezpośrednio z rolnictwem w roku 1996. Oznaczenia: (n - liczba ludności, % - udział procentowy).

Wyszczególnienie		Klasy wieku w latach								Ogółem
		0-14	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-64	65 i więcej	
Ogółem	n	1316	456	723	748	798	506	219	723	5489
	%	24,0	8,3	13,2	13,6	14,5	9,2	4,0	13,2	100,0
Mężczyźni	n	673	235	395	401	442	253	110	303	2812
	%	23,9	8,3	14,0	14,3	15,7	9,0	3,9	10,8	100,0
Kobiety	n	643,0	221	328	347	356	253	109	420	2677
	%	24,0	8,3	12,3	13,0	13,2	9,4	4,1	15,7	100,0
Liczba kobiet na 100 mężczyzn		95	94	83	86	80	100	99	138	95

Źródło: Powszechny Spis Rolny 1996. Urząd Statystyczny w Siedlcach, 1998.

W ogólnej liczbie mieszkańców największy jest udział dzieci i młodzieży do lat 19. Stanowią oni 32,3% ogółu mieszkańców. Udział osób dorosłych w wieku 20-49 lat jest w poszczególnych klasach wiekowych zrównoważony i wynosi około 13-14%, natomiast w starszej klasie wiekowej, w przedziale 50-59 lat, wynosi tylko 9,2%. Łącznie ludność w przedziale wiekowym od 20 do 59 lat stanowi 50,5% populacji, natomiast w wieku 60 lat i więcej 17,2% ogółu ludności.

Pod względem struktury płci, średnio przypada 95 kobiet na 100 mężczyzn. Wskaźnik ten bardzo wyraźnie zmienia się w poszczególnych klasach wieku, od wartości zrównoważonej, zbliżonej do 1:1 wśród dzieci oraz w przedziale wiekowym 50-64 lata, do wartości 138 kobiet na 100 mężczyzn w wieku 65 lat i więcej. Liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn jest najniższa wśród ludzi młodych i w średnim wieku, t.j. od 20 do 49 lat. Wartość wskaźnika waha się od 80 do 86 kobiet na 100 mężczyzn. Tak duży niedobór kobiet w młodszych klasach wieku wynika z wysokiego wskaźnika migracji stałych. Duża część młodych kobiet opuszcza gminę na stałe, przenosząc się zazwyczaj do miasta. Odwrócenie proporcji następuje w wieku późniejszym i jest efektem nadumieralności mężczyzn, która daje się zauważać już w przedziale 50-59 lat.

1.6 Poziom wykształcenia

Wg danych z Powszechnego Spisu Rolnego z roku 1996, struktura wykształcenia ludności gminy Sokołów Podlaski w wieku powyżej 15 lat przedstawiała się jak niżej podano. Wykształceniem wyższym legitymowało się tylko 1,8% mieszkańców gminy. Jest to wartość niewiele wyższa od wskaźnika dla obszarów wiejskich woj. siedleckiego. Z wykształceniem średnim, tj. policealnym, średnim zawodowym i średnim ogólnokształcącym było łącznie

19,9% ludności, ale z bardzo wyraźną przewagą wykształcenia zawodowego. Wskaźnik ten był wyraźnie wyższy od średniej dla woj. siedleckiego, która wynosiła 15,1%. W grupie z wykształceniem zasadniczym zawodowym znajdowało się 27,4% ludności gminy.

Tabela VIII.3. Poziom wykształcenia ludności w gm. Sokołów w wieku powyżej 15 lat. Dane z roku 1996.

Wyszczególnienie		Poziom wykształcenia							Ogółem
		wyższe	Policealne	średnie zawodowe	średnie ogólnokształcące	zasadnicze zawodowe	podstawowe ukończone	podstaw, nieukończone i bez wykształc.	
Ogółem	n	74,0	60	653	123	1143	1768	352	4173
	%	1,8	1,4	15,6	2,9	27,4	42,4	8,4	100,0
Mężczyźni	n	31	13	296	20	748	898	133	2139
	%	1,4	0,6	13,8	0,9	35,0	42,0	6,2	100,0
Kobiety	n	43	47	357	103	395	870	213	2034
	%	2,1	2,3	17,6	5,1	19,4	42,8	10,7	100,0
Obszary wiejskie woj. siedleckiego		1,4	1,3	11,1	2,7	27,7	45,4	10,5	100,0

Źródło: Powszechny Spis Rolny 1996. Urząd Statystyczny w Siedlcach, 1998.

Najliczniejsza jest grupa z wykształceniem podstawowym, która stanowi 45,4% ogółu mieszkańców gminy w wieku powyżej 15 lat. Ludność z wykształceniem podstawowym niepełnym i bez wykształcenia stanowiła 8,4% ogółu dorosłej ludności gminy. Ogólnie można stwierdzić, że poziom wykształcenia mieszkańców gminy Sokołów Podlaski nie odbiega od wartości średnich dla obszarów wiejskich woj. siedleckiego.

Dają się zauważyć niewielkie różnice w poziomie wykształcenia mieszkańców gminy w zależności od płci. Znacznie większy odsetek kobiet posiada wyższe i średnie wykształcenie.

Wartość średnia w grupie mężczyzn wynosi 16,7%, a w grupie kobiet 27,1%. W szczególności dotyczy to wykształcenia policealnego i średniego ogólnokształcącego. W grupie z wykształceniem zasadniczym zawodowym wyraźnie dominują mężczyźni - 35,1% mężczyzn osiąga ten poziom wykształcenia, podczas gdy wśród kobiet tylko 19,4%. W grupach z wykształceniem podstawowym oraz niepełnym podstawowym lub bez wykształcenia, nieco większy odsetek stanowią kobiety. Wynika to z faktu, że niskim poziomem wykształcenia legitymują się zazwyczaj ludzie starsi, a z powodu zwiększonej umieralności mężczyzn w wieku średnim i starszym, udział kobiet z niskim wykształceniem relatywnie wzrasta.

2. RYNEK PRACY

Spośród ludności dorosłej (powyżej 15 lat) zamieszkującej gminę Sokołów, 55,9% utrzymywało się z jednego źródła dochodu, z czego 27,4% utrzymywało się z pracy w swoim gospodarstwie rolnym. Z dwóch źródeł utrzymywało się 44,1% ludności. Ogółem 29,8% ludności utrzymywało się wyłącznie lub głównie z pracy w swoim gospodarstwie rolnym. Na obszarach wiejskich woj. siedleckiego, z jednego źródła utrzymywało się 49,4%, a z dwóch źródeł 50,6% ludności. Wyłącznie lub głównie z pracy w swoim gospodarstwie rolnym utrzymywało się na terenie województwa 32,3% ludności.

Tabela VIII.4. Struktura wieku użytkowników gospodarstw rolnych w gminie Sokołów. Dane z roku 1996.

Wyszczególnienie	Wiek użytkownika gospodarstwa rolnego							Ogółem	
	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-64	65 i więcej		
Ogółem	n	4,00	195	360	441	238	79	179	1496
	%	0,3	13,0	24,1	29,4	15,9	5,3	12,0	100,0
Mężczyźni	n	4	157	298	354	190	56	102	1161
	%	0,3	13,5	25,7	30,5	16,4	4,8	8,8	100,0
Kobiety	n	-	38	62	87	48	23	77	335
	%	0,0	11,3	18,5	26,0	14,3	6,9	23,0	100,0
Obszary wiejskie woj. siedleckiego		0,3	9,2	21,0	24,8	17,6	8,4	18,7	100,0

Źródło: Powszechny Spis Rolny 1996. Urząd Statystyczny w Siedlcach, 1998.

Biorąc pod uwagę wiek użytkowników gospodarstw rolnych, należy stwierdzić, że tylko 12% właścicieli gospodarstw posiada więcej niż 65 lat. Gospodarstwa te są zatem prowadzone przez osoby w wieku emerytalnym. Na 1496 gospodarstw, 335 (22,4%) prowadzonych jest przez kobiety. O ile w gospodarstwach, których właścicielami są osoby młode i w średnim wieku (20-59 lat) przeważają mężczyźni, o tyle udział kobiet jako właścicieli gospodarstw wyraźnie wzrasta w najstarszej grupie wiekowej - powyżej 65 lat. Wynika to z faktu, że w takich gospodarstwach szybciej umierają mężczyźni i kobiety pozostają ich użytkownikami. W porównaniu z woj. siedleckim, udział właścicieli w niższych klasach wieku (20-49 lat) na terenie gminy Sokołów jest nieco wyższy, a w starszych klasach wieku 50 lat i więcej) jest niższy. Świadczy to o lepszej strukturze wiekowej właścicieli indywidualnych gospodarstw

rolnych w gminie Sokołów Podlaski, w porównaniu z innymi obszarami woj. siedleckiego.

3. ZASOBY I WARUNKI MIESZKANIOWE

Wg stanu na 31.12.1996 r., na terenie gminy znajdowało się 2030 mieszkań (7296 izb), których łączna powierzchnia wynosiła 148.400 m². Powierzchnia jednego mieszkania wynosiła średnio 73,1 m², a jednej izby 20,3 m². Powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na jedną osobę wynosiła 22,6 m². Na jedno mieszkanie przypadało 3,23 osoby, natomiast na jedną izbę 0,90 osoby. W zabudowie wiejskiej woj. siedleckiego średnia powierzchnia jednego mieszkania wynosiła 67,9 m², a średnia powierzchnia jednej izby 20,4 m². W miastach wskaźniki te wynosiły odpowiednio 57,2 m² oraz 16,2 m². Wynika z tego, że na obszarach wiejskich powierzchnia mieszkań jest wyraźnie większa. Jednocześnie mieszkania w gminie Sokołów były wyraźnie większe od średniej dla woj. siedleckiego, przy zbliżonej średniej wielkości izby. Inne wskaźniki były także korzystniejsze, gdyż średnia powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na jedną osobę wynosiła na obszarach wiejskich województwa 18,8 m², na jedno mieszkanie przypadało 3,62 osoby, a na jedną izbę 1,09 osoby. Na obszarach miejskich wskaźniki te wynosiły odpowiednio 17,5 m², 3,27 osoby oraz 0,93 osoby. Pomimo większej powierzchni mieszkań budowanych na wsi, są one bardziej przegęszczone niż mieszkania w miastach woj. siedleckiego.

Warunki mieszkaniowe - w ocenie respondentów ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców gminy - można określić jako przeciętne. 56% mieszkańców gminy jest zadowolona z obecnych warunków mieszkaniowych, natomiast 44% złożyło przeciwną deklarację. Odsetek rodzin w których każdy członek posiada własny pokój wynosi 50, a średnia powierzchnia przypadająca na jedną osobę w rodzinie wynosi 20 m². 77% budynków mieszkalnych zaopatrzonych jest w wodę, 71% w centralne ogrzewanie, 31% w gaz oraz 65% w splukiwany ustęp.

W najbliższych 10 latach 5,7% respondentów zamierza rozpocząć budowę nowego domu, 17% rozbudowę, a 9% wyposażenie obecnie zamieszkiwanego budynku w c.o. wodę, gaz lub kanalizację. Ponad połowa (57%) respondentów nie planuje w tym zakresie żadnych zmian.

4. JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW²

Jakość życia mieszkańców gminy oceniono w oparciu o wyniki ankiety przygotowanej na

---

² Przy opracowywaniu rozdziału korzystano z wyników ankiety opracowanej przez dr Annę Adameczyk-Habib.

potrzeby "Studium..." zawierającej 54 pytania z różnych dziedzin życia. Zebrano 35 wypełnionych ankiet z 20 miejscowości.

Spośród ankietowanych 45% stanowili mężczyźni i 55% kobiety. Średnia wieku ankietowanych wynosiła 44 lata. Respondenci z wyższym wykształceniem stanowili 13% ankietowanych, z wykształceniem średnim 40%, z zasadniczym zawodowym 27%, z podstawowym ukończonym 20%. Biorąc pod uwagę strukturę ludności pod względem wykształcenia w całej gminie, w grupie respondentów wyższy jest udział osób z wykształceniem wyższym, średnim i zawodowym, a niższy z podstawowym lub podstawowym nie ukończonym (patrz rozdział "Poziom wykształcenia"). Biorąc pod uwagę fakt, że materiały ankietowe zebrano z 20 miejscowości (spośród 39 występujących w gminie), można uznać, że jest on reprezentatywny dla całej gminy.

Większość ankietowanych mieszka w gminie od urodzenia (53%). Łącznie z osobami mieszkającymi na terenie gminy od urodzenia ale z przerwami, odsetek tej grupy wynosi 56%. Znaczny jest procent ludności napływowej. Osoby mieszkające w gminie od kilku lub kilkunastu lat (rzadziej dłużej) stanowią aż 41% ogółu ludności, a łącznie z osobami mieszkającymi od dłuższego czasu na terenie gminy ale z przerwami, wynosi 44%. Zdecydowana większość ankietowanych (97%) nie zamierzała zmieniać miejsca zamieszkania. Tylko 3% ankietowanych deklarowało taki zamiar (przeniesienie się do innej miejscowości w granicach gminy).

Większość mieszkańców gminy utrzymuje się z pracy na roli. Pomimo tego, że 91% ankietowanych ocenia, że produkcja rolna jest obecnie nieopłacalna (3% uważa że jest opłacalna, a 6% nie miało na ten temat zdania), 92% respondentów nie zamierza sprzedać własnego gospodarstwa. 31% respondentów zamierza w ciągu najbliższych 3 lat powiększyć obszar własnego gospodarstwa, 41% deklarowało ich modernizację, a 28% respondentów planuje prowadzić je bez zmian.

Przeciętne miesięczne dochody podawane przez respondentów wynoszą 743 zł (wartość maksymalna 2000 zł, minimalna 30 zł), co jest wartością znacznie niższą od średniej krajowej, która wynosi około 1300 zł. W ocenie mieszkańców gminy, przeciętne dochody, które pozwalałyby na pokrycie bieżących wydatków i zabezpieczenie finansowe własne i rodziny wynoszą 1970 zł (maksymalna podana wartość wynosiła 10.000 zł). Należy stwierdzić, że przeciętne wymagania finansowe mieszkańców gminy są niewysokie i niewiele przekraczają średnią krajową.

Wydatki na utrzymanie domu i rodziny pochłaniają średnio 42% budżetów, około 44% przeznaczonych jest na produkcję rolną, a 23% pochłaniają podatki i inne koszty obowiązkowe.

Bardzo niewielka część mieszkańców korzysta z wczasów. Tylko 9% wyjeżdża na wczasy raz na kilka lat, 6% korzysta z wczasów rzadziej niż raz na kilka lat, a 84% nie korzysta z wczasów. Żaden z respondentów nie deklarował też corocznego korzystania z wczasów.

47% respondentów pracuje poza miejscem zamieszkania. Wynika z tego, że duża część mieszkańców gminy dojeżdża do pracy. Średni czas dojazdu do pracy (wyjazd i powrót) zajmuje około 50 minut, a najczęstszymi środkami lokomocji są PKS i własny samochód. Częste są wyjazdy mieszkańców do najbliższych miast, z czego znaczna część są dojazdami do pracy. 18% respondentów wyjeżdża do miasta codziennie, 24% kilka razy w tygodniu, raz w tygodniu wyjeżdża 36%, raz w miesiącu 15% a 6% rzadziej. Mieszkańcy gminy najczęściej wyjeżdżają do Sokołowa i Siedlec, rzadziej do Węgrowa.

Pomimo braku opłacalności produkcji rolnej (w ocenie respondentów), tylko niewielka część właścicieli gospodarstw rolnych deklarowała zamiar podjęcia w najbliższych latach inną działalność gospodarczą. Prawdopodobny zamiar podjęcia innej działalności gospodarczej deklarowało tylko 3% ankietowanych, odpowiedzi negatywnej udzieliło 65% respondentów, a 12% deklarowało, że prawdopodobnie nie podejmie takiej pracy. 19% respondentów pytanie nie dotyczyło.

W ocenie mieszkańców najbliższe sklepy, w których dokonują codziennych zakupów są dobrze zaopatrzone (tak odpowiedziało 47% respondentów) lub przeciętnie zaopatrzone (także 47%). Żadna z osób ankietowanych nie uważała, że najbliższy sklep jest źle zaopatrzony. 6% ankietowanych nie miało w tej sprawie zdania.

Do najpowszechniej występujących patologii społecznych respondenci zaliczali pijaństwo (wymieniało je 80% ankietowanych) oraz złodziejstwo (31% ankietowanych). 6% respondentów wymieniało także narkomanię.

Poziom nauczania w szkołach na terenie gminy respondenci określali jako średni. Tak uważało 55% ankietowanych. Znaczna część mieszkańców (38%) uważa, że ten poziom jest wysoki, a tylko 7% ocenia jako niski. 38% ankietowanych jest zadowolona z bezpłatnej opieki lekarskiej, 50% jest przeciwnego zdania, a 12% deklaruje, że z tego nie korzysta. 24% ankietowanych często korzysta z prywatnej opieki lekarskiej, 51% korzysta rzadko, a 24% nie korzysta z lecznictwa prywatnego.

Większość mieszkańców gminy (82%) czuje się bezpiecznie w swojej miejscowości. Tylko 12% deklarowało, że czuje się zagrożona. Jednocześnie 38% uznawało, że działania policji na terenie gminy w zakresie utrzymywania porządku i bezpieczeństwa są nieskuteczne, 18% uważało że działania te są skuteczne, a aż 44% nie miało w tej sprawie zdania.

Okolo 1/3 mieszkańców uważa, że środowisko przyrodnicze na obszarze gminy nie jest

skażone, 21% uważa że jest skażone, a 42% określa je jako skażone lokalnie. 44% mieszkańców uważa, że problem usuwania odpadów w miejscowości w której mieszkają, nie jest rozwiązany, a 56% uważa, że problem ten jest rozwiązany właściwie.

IX STRUKTURA WŁASNOŚCI GRUNTÓW

Strukturę własności gruntów dla gminy Sokołów sporządzono na podstawie rocznego sprawozdania Urzędu Rejonowego w Sokołowie Podlaskim: Geod-02 - wykaz gruntów wg stanu na 01.01.1998 r. Zachowano numery i nazwy grup rejestrowych wyszczególnione w w.w. sprawozdaniu.

Tabela IX. 1. Struktura własności gruntów dla gminy Sokołów wg danych Urzędu Rejonowego w Sokołowie Podlaskim. Stan na 01.01.1998 r.

L.p.	Nr grupy rejestrowej	Wyszczególnienie grupy rejestrowej	Powierzchnia ogólna gruntów	Udział
1	II	Lasy państwowe	1014	7,4
2	III	Inne państwowe i społeczne gospodarstwa	4	
3	IVc	Grunty przeznaczone pod zabudowę - państwowe i komunalne	17	0,01
4	IVd	Inne państwowe i społeczne grunty nie będące gospodarstwami rolnymi	115	0,8
5	Va	Rolnicze spółdzielnie produkcyjne	24	0,2
6	Via	Indywidualne gospodarstwa rolne	11.929	87,0
7	VIIb	Inne grunty indywidualne	77	0,5
8	VIII	Wspólnoty gruntowe	9	0,1
9	IX	Fundusz Ziemi - grunty Agencji Rolnej Skarbu Państwa	8	0,1
10	IX	Fundusz Ziemi - pozostałe grunty Skarbu Państwa	82	0,6
11	X	Państwowe wody i rowy	29	0,2
12	XI	Drogi publiczne i inne będące w powszechnym korzystaniu	291	2,1
13	XII	Inne tereny komunikacyjne (kolejowe), bez dróg	62	0,4
14	-	Powierzchnia wyrównawcza	57	0,4
15	-	Powierzchnia geodezyjna	13.718	100,0

Źródło: Roczne sprawozdanie Geod-2 Urzędu Rejonowego w Siedlcach z dn. 26.03.1998.

Największą powierzchnię (11.929 ha) zajmują grunty indywidualnych gospodarstw rolnych, co stanowi 87% powierzchni gminy, a łącznie z innymi gruntami indywidualnymi (77ha) 87,5%. Znaczącą powierzchnię zajmują także grunty Lasów Państwowych (1014 ha, co stanowi 7,4%). Drogi publiczne i inne pozostające w powszechnym korzystaniu zajmują łącznie 291 ha (2,1% pow. gminy). Inne grunty państwowe oraz komunalne, należące do grupy IVc i IVd zajmują łącznie niewielką powierzchnię - 132 ha, co stanowi 1% pow. gminy. Kolejowe

tereny komunikacyjne zajmują 62 ha (0,4%), państwowe wody i rowy 29 ha (0,2% powierzchni). Niewielka powierzchnia (24 ha) jest własnością rolniczej spółdzielni produkcyjnej oraz wspólnoty gruntowej (9 ha).

Pod względem struktury własności gruntów, sytuacja w gminie Sokołów jest podobna jak w innych gminach woj. siedleckiego, gdzie zdecydowanie dominuje indywidualna własność ziemi.

X UWARUNKOWANIA DOTYCZĄCE OCHRONY WARTOŚCI KULTUROWYCH I KRAJOBRAZOWYCH

1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA KULTUROWEGO NA TERENIE GMINY SOKOŁÓW PODLASKI

Obiekty zabytkowe na terenie gminy reprezentowane są przez budownictwo sakralne, zespoły dworsko-parkowe oraz w największym stopniu przez wiejskie budownictwo drewniane, którego przykłady znajdują się w miejscowościach na terenie całej gminy. Do najciekawszych obiektów zabytkowych na terenie gminy można zaliczyć:

1. Zespół dworsko parkowy w Bachorzy, założony XVII w., od początku XIX w. w rękach rodziny Dernałowiczów. Około 1850 r. gruntownie przebudowany. Folwark Bachorza wchodził w skład majątku Repki, będącego jednym z większych majątków w tym regionie Podlasia.
2. Kościół parafialny p.w. Św. Wojciecha w Skibniewie-Podawcach. Pierwotny kościół wzmiankowany w 1477. Kolejny, drewniany, orientowany o konstrukcji zrębowej wzniesiony w 1743, przebudowany w 1788. Ołtarz główny i ołtarze boczne barokowe. W dzwonnicy murowanej z 2 poł. XIX w. znajduje się dzwon odlany w Gdańsku w 1717 r. przez Michała Wittwercka.

Ponadto na zainteresowanie zasługuje kościół parafialny p.w. Św. Jana Chrzciciela w Czerwoncu. Pierwotny kościół fundowany w 1519 r. przez Kiszaków. Kolejny drewniany wzniesiony w 1829 r. lub 1834 r., spalony w 1950r. Obecny murowany, wybudowano w latach 1952-1958 wg projektu arch. Stanisława Marzyńskiego, nadając mu ciekawą neogotycką formę.

W „Słowniku Geograficznym Królestwa Polskiego” z 1880 r. znajdują się wzmianki o niektórych miejscowościach z terenu gminy. Są to m.in.:

„Brzozów wieś w powiecie sokołowskim, gm. Grochów, parafia Czerwonka. Liczy 16 domów, 188 mieszkańców i 792 morgi obszaru.”

„Czerwonka Sokołowska lub Grochowska, wieś włościańska, powiat sokołowski, gm. Grochów, par. Czerwonka, należąca do dóbr Grochów i urządzona kolonialnie. Liczy 18 domów, 133 mieszkańców, 267 mórg rozległości Kościół parafialny drewniany, wystawiony w 1519 r. przez Piotra Stan. Kiszkę, a obecny z r. 1834 r. drewniany, ok. 1860 r. odnowiony przez

Władysława Rawicza. Parafia dekanatu sokołowskiego, dawniej węgrowskiego, liczy 450 wiernych."

*"**Dziegietnia lub Dziegietnica**, wieś i folwark, powiat. Sokołowski, gm. Kudelczyn, parafia Sokołów. W 1827 r. liczyła 10 domów, 91 mieszkańców i 521 mórg obszaru. Należały dawniej do dóbr funduszu edukacyjnego."*

*"**Emilianów** - folwark, powiat sokołowski, gm. Kudelczyn, par. Sokołów. Ma 5 domów, 90 mieszkańców, 351 mórg rozległości, gleba pszenna, położenie płaskie, okolica lesista. Na gruntach Emilianowa p. Stan. Hirszman, właściciel dóbr Przedziatka, odkrył rzadki w tych stronach pokład kamienia wapiennego."*

*"**Grochów**- wieś i folwark w powiecie sokołowskim, gm. Grochów, parafia Czerwonka. Posiada szkołę początkową, 34 domy i 408 mieszkańców. Gmina Grochów z urzędem we wsi Czerwonka, ludności 2444, rozległości 7317 mórg. Sąd gminny okrąg 111 Przedziatka o 6 wiorst; stacja pocztowa Sokołów; od urzędu gminnego o 7 i pół, od Siedlec 28 i pół wiorst. W skład gminy wchodzi: Brzozów, Chmielew, Czerwonka, Dolne-pole, Grochów, Justynów, Karniew, Rozbity-kamień, Trebeń, Walerów i Węże. Dobra Grochów składają się z folw. Grochów i Brzozów; rozległość wynosi 2920 m.; folwark Grochów grunta orne i ogrody, mórg 582, łąk mórg 76, lasu m. 1554, nieużytki i place m. 54, razem ni. 2266, bud. Mur. 8, drewn. 40, płodozmian 7-półowy; folwark Brzozów grunta orne i ogrody m. 514, łąk m. 33, nieużytki i place m. 21, razem m. 568, bud. drewn. 17, płodozmian 11-półowy. Nadto gruntów wieczysto czynszowych m. 96. Gorzelnia, browar, cegielnia, dwa młyny wodne, w niektórych miejscowościach pokłady torfu".*

*"**Justynów** wieś w powiecie sokołowskim, gm. Grochów, par. Czerwonka; ma 26 domów, 338 mieszkańców i 572 morgi obszaru".*

*"**Kostki** wieś w pow. Sokołowskim, gm. Dębe Nowe, par. Skibniew, od Sokołowa wiorst 7, od Elżbietowa wiorst 3; ma 20 domów, 148 mieszkańców, 900 mórg obszaru. Tu narodził się 18 grudnia 1837 r. Tomasz Święcki, autor opisu " Starożytnej Polski", zmarły w Busku d. 06 września 1837. W rękopisie zostawił " Historyczną wiadomość o znakomitych rodzinach polskich". Według Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego dobra Kostki z wsiami Kostki i Skibniew miały w 1866 r. rozległość domininalną mórg 1036; wieś Kostki- osad 34, z gruntem mórg 393; Skibniew Podawce os. 2, z gruntem mórg 4."*

“Kosierady Wielkie i Kosierady-Korabie, wsie w powiecie Sokołowskim, gmina Kudelczyn, parafia Rozbity Kamień. Kosierady Wielkie mają 21 domów, 147 mieszkańców, 473 morgi, a Kosierady Korabie 18 domów, 122 mieszkańców, 403 morgi rozległości.”

“Krasnodęby Kośmy, Krasnodęby Rafały, Krasnodęby-Spytki, wsie pow. Sokołowski, gm. Wyrozęby, parafia Sokołów, a dla Krasnodęby-Rafały parafia Kożuchówek. Krasnodęby-Kosmy mają 20 domów, 141 mieszkańców, 371 mórg; Krasnodęby-Spytki mają 8 domów, 65 mieszkańców, 310 mórg; Krasnodęby-Rafały mają 10 domów, 57 mieszkańców, 334 morgi rozległości.”

“Skibniew w 1476 r. Scubnyewo, trzy wsi t.n., powiat sokołowski, gm. Olszew, par. Skibniew : a) Skibniew Podawce, ma kościół parafialny drewniany, erekcji niewiadomej (1723 odnowionej) zbudowany w 1788 r., szkołę początkową ogólną, 24 domy. Wieś ta wchodziła w skład majątku Kostki, b) Skibniew Kurcze, 12 domów c) Skibniew Sąkale, 13 domów. W akcie z 1476 r. występuje Nicolaus de Scubnyewo (Kodeks Mazowiecki, 271) Skibniewska parafia należy do dekanatu sokołowskiego (dawniej węgrowskiego) i liczy 2210 dusz.”

2. ZASOBY OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH

2.1 Stanowiska archeologiczne

Czerwonka - cmentarzysko z epoki żelaza, okres halsztacki:

-popielnica oraz dwie przystawki z grobu ciałopalnego, popielnicowego kultury łużyckiej.

Dolne Pole - znalezisko powierzchniowe z epoki żelaza, okres wczesnośredniowieczny:

-jamy z fragmentami ceramiki kultury prapolskiej.

Emilianów - znalezisko powierzchniowe z epoki brązu:

- fragmenty ceramiki kultury trzcinieckiej.

2.2 Zabytkowe zespoły dworskie, pałacowe i parkowe

1. **Bachorza** - zespół dworsko-parkowy, wł. Skarbu Państwa, wpisany do rejestru zabytków pod Nr A-259 decyzją z dn. 20-02-1978 r.

– dwór, mur. ok. 1850 r. arch. Franciszek Jaszczold;

– rządcówka, mur., ok. 1850 r.;

– budynek gospodarczy mur. ok. 1850 r.;

- piwnica murowana, ok. 1850 r.;
- park krajobrazowy, z końca. XIX w.
- 2. **Ząbków** - pozostałości zespołu dworskiego:
- oficyna mur. z k. XIX w.;
- pozostałości parku, poł. XIX w.

2.3 Zabytkowe obiekty, zespoły sakralne i cmentarze

1. **Czerwonka** - kościół parafialny p.w. Św. Jana Chrzciciela, murowany.
2. **Czerwonka** - cmentarz parafialny, założony w II poł. XIX w., najstarszy nagrobek z 1881 r.
3. **Grochów Włościański** - kapliczka, poł. XIX w.
4. **Nowa Wieś** - cmentarz choleryczny z lat 1850-1860.
5. **Skibniew Podawce** - zespół kościoła par. p.w. Św. Wojciecha, wpisany do rejestru zabytków pod Nr 3/27 decyzją z dn. 05-01-1954 r.:
  - kościół drewniany z 1743 r. przebud. w 1788, restaur. w 1876 r.;
  - dzwonnica mur. z 2 poł. XIX w.;
  - plebania, drewn., l. 30-e XX w.;
  - kostnica, mur. z 2 poł. XIX w.
6. **Skibniew Podawce** - cmentarz parafialny założony pod koniec XVIII w., najstarszy istniejący nagrobek z 1821 r.

2.4 Zabytkowa architektura obiektów mieszkalnych i użyteczności publicznej

1. **Brzozów**
  - domy drewniane, m.in.: Nr 41, 43.
2. **Chmielew**
  - domy drewniane Nr: 14, 16, 26, 52, 58.
3. **Czerwonka**
  - zagroda Nr 40;
  - budynek biblioteki;
  - budynki drewniane Nr: 2, 6, 11, 16, 17, 19, 22, 24, 25, 37, 34, 40.
4. **Dolne Pole**
  - domy drewniane Nr: 3, 5, 8, 18, 20, 22.
5. **Emilianów**

– dom drewniany Nr 2.

6. Grochów Włościański

– domy drewniane Nr: 35, 43, 45, 51, 54, 113.

7. Justynów

– domy drewniane Nr: 18, 20, 28.

8. Karolew

– zagroda Nr 11;

– domy drewniane Nr: 18, 32.

9. Kosierady Wielkie

– domy drewniane Nr: 10, 18, 19, 21, 28.

10. Kostki

– zagroda Nr 25;

– domy drewniane Nr: 13, 22, 29, 31, 33, 35, 51.

11. Krasnodęby-Kasmy

– dom Nr 13.

12. Krasnodęby-Rafaly

– dom Nr 5.

13. Krasnodęby-Sypytki

– domy Nr: 5, 22.

14. Krasów

– domy drewniane Nr: 1, 7, 10, 13.

15. Nowa Wieś

– dwór, obecnie szkoła podstawowa, drewniana, poi. XIX w., przebud. w latach 1955-1956;

– domy drewniane Nr: 8, 20, 22, 24, 25, 27.

16. Pogorzal

– domy drewniane Nr: 5, 8, 11, 17, 18, 21, 33;

– spichlerz w zagrodzie Nr 24.

17. Przy wózki

– budynek drewniany dawnego Urzędu Gminy, obecnie szkoła, poł. XIX w.;

– zagroda, ul. Sokołowska nr 2.

18. Skibniew-Kurcze

– budynki drewniane Nr: 3, 11, 12.

19. Skibniew Podawce

- zagroda młynarska, lata 30-e XX w.:
  - młyn drewniany;
  - dom nr 88;
- budynki drewniane Nr: 23, 30, 36, 40, 52, 54, 80.

20. Walerów

- domy drewniane Nr: 4, 13, 25, 32, 34, 36, 40, 44.

21. Węże

- budynek szkoły, drewniany pocz. XX w.;
- domy drewniane Nr: 12, 31, 61, 65.

22. Wólka Miedzyńska

- zagroda Nr 37;
- domy drewniane Nr: 20, 30, 36, 48, 49, 52.

2.5 Stanowiska archeologiczne w granicach objętych zmianą Studium nr 1:

Na obszarze objętym zmianą znajduje się stanowisko archeologiczne, znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków AZP 53-78/5. Stanowisko archeologiczne może podlegać ochronie w formie ujęcia w ewidencji zabytków lub poprzez ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162 poz. 1568 z późn. zm.).

XI ISTNIEJĄCE I POTENCJALNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA

1. SKAŻENIA ATMOSFERY

Na obszarze woj. siedleckiego większe zakłady przemysłowe emitujące do atmosfery duże ilości zanieczyszczeń gazowych i pyłowych występują głównie w miastach - Siedlce, Sokołów, Mińsk Maz., Garwolin. Dla gminy Sokołów Podlaski największe znaczenie mają zakłady przemysłowe zlokalizowane w Sokołowie, z których emisje oddziałują bezpośrednio na obszar miasta i gminy. Pewne znaczenie mają rozproszone źródła emisji położone na obszarze gminy. Należą do nich:

- kotłownie zakładowe i komunalne;
- paleniska domowe;
- środki transportu;
- źródła wtórne (np. wysypiska odpadów);
- zanieczyszczenia napływające z innych, bardziej odległych obszarów.

Wielkości dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń powietrza są określone w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dn. 12.02.1990 r. w sprawie ochrony powietrza przed zanieczyszczeniami (Dz.U. Nr 15, poz. 92). Na terenie woj. siedleckiego pomiary zanieczyszczeń powietrza są prowadzone przez Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Siedlcach oraz Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej w Warszawie. W ostatnich latach prowadzone są pomiary w 2 punktach monitoringu krajowego oraz w 8 punktach monitoringu wojewódzkiego. Są one rozmieszczone poza obszarem gminy Sokołów. Najbliższy punkt monitoringu wojewódzkiego zlokalizowany jest w Sokołowie przy ul. 8-go Sierpnia 1d. Wyniki pomiarów prowadzone na obszarach rolniczych wskazują, że nie są przekroczone normy dopuszczalnych stężeń. Można przypuszczać, że także w gminie Sokołów wskaźniki te nie są wyższe niż na innych obszarach typowo rolniczych woj. siedleckiego. Pomiary przeprowadzone w Sokołowie (dane z roku 1994) obejmujące stężenia dwutlenku siarki SO₂, dwutlenku azotu NO₂ i pyłu zawieszonego nie wykazały przekroczenia dopuszczalnych stężeń średniorocznych i średniodobowych.

Na terenie gminy Sokołów głównymi źródłami zanieczyszczeń atmosfery są paleniska domowe oraz środki transportu. Zanieczyszczenia napływające z innych obszarów są niewielkie, ze względu na korzystne położenie gminy.

Najbardziej powszechnym, ale stosunkowo niewielkim źródłem zanieczyszczenia atmosfery są paleniska domowe. Większość gospodarstw używa do tego celu węgla

kamiennego, czasami o znacznym stopniu zasiarczenia. Paliwem uzupełniającym jest drewno. Powoduje to lokalne zanieczyszczenie atmosfery, głównie tlenkami węgla i dwutlenkiem siarki, ale ze względu na niewielką zwartość oraz ulicowy układ zabudowy wiejskiej, zanieczyszczenia te szybko przenoszone są poza obręb osiedli. Korzystne byłoby zastąpienie węgla kamiennego innymi nośnikami energii - np. olejem napędowym, gazem ziemnym a także drewnem (sortymentami nieprzydatnymi do innych celów).

Najpoważniejszym problemem są zanieczyszczenia transportowe. Oddziałują one lokalnie, ale ich uciążliwość może być znaczna, tym bardziej, że znaczna część wsi położona jest przy głównych drogach. Szczególnie dotyczy to drogi krajowej Siedlce-Łomża o dużym nasileniu ruchu, który wzrasta z roku na rok oraz pozostałych dróg krajowych. Takie wsie jak Żanecin, Emilianów, Kostki, Skibniew-Podawce, Karlusin, Brzozów i Grochów, położone przy drogach krajowych, są szczególnie narażone na oddziaływania szkodliwych gazów emitowanych przez samochody. Na innych drogach natężenie ruchu jest znacznie niższe, w związku z tym szkodliwe oddziaływania są także zmniejszone.

2. ZANIECZYSZCZENIA WÓD POWIERZCHNIOWYCH I PODZIEMNYCH

Monitoring wód powierzchniowych prowadzony jest przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska. Kontrolą obejmowanych jest corocznie około 24% długości głównych rzek województwa. Z cieków przepływające przez gminę Sokołów monitoringiem objęta jest tylko Cetynia. Punkty pomiarowe znajdują się poza obszarem gminy - w Sokołowie, Kupientynie i Białobrzegach. Oznaczane są fosforany, fosfor ogólny, azot ogólny, tlen rozpuszczalny, BZT5, zawiesina i przewodnictwo. We wszystkich punktach pomiarowych Cetynia niesie wody pozaklasowe. O stanie ich wód w innych ciekach można wnioskować tylko pośrednio - prawdopodobnie są one duże lub znaczne. Zanieczyszczenia mogą pochodzić głównie z przydomowych szamb, z których ścieki mogą być odprowadzane nielegalnie do rzeki oraz ze spływów powierzchniowych, głównie nawozów mineralnych z pól i łąk.

Zanieczyszczenie niewielkich zbiorników wodnych jest prawdopodobnie zróżnicowane i prawdopodobnie znaczne, szczególnie tych położonych w granicach zabudowy wiejskiej.

Wody podziemne znajdują się pod kontrolą Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Jakość wód podziemnych z eksploatowanych zbiorników jest dobra. Nie wymagają one uzdatniania. Są pobierane z 13 studni głębinowych zlokalizowanych w 9 miejscowościach.

Najpoważniejszym problemem związanym z zanieczyszczeniem wód, jest skażenie płytkich wód gruntowych wykorzystywanych na potrzeby bytowe ze studni kopanych.

Większość gospodarstw zaopatruje się w wodę ze studni kopanych. Wg badań przeprowadzonych na terenie woj. siedleckiego, 45% studni kopanych posiadało wodę skażoną, nie kwalifikującą się do wykorzystania. Prawdopodobnie zbliżony odsetek studni kopanych jest zanieczyszczonych w gminie Sokołów. Główną przyczyną zanieczyszczenia było przesiąkanie ścieków z nieszczelnych szamb, budynków gospodarskich (gnojowica) i innych. Eliminowanie tych zagrożeń powinno polegać na likwidowaniu źródeł zanieczyszczeń, tj. budowie wodociągów zbiorowych i kanalizacji, oczyszczalni zbiorowych, budowie szczelnych szamb oraz małych oczyszczalni przydomowych.

3. SKAŻENIA GLEBY

Monitoringowe badania skażenia gleb metalami ciężkimi (ołowiem, cynkiem, kadmem, miedzią, niklem) oraz siarką, są prowadzone na obszarze kraju od roku 1992, w tym także na terenie woj. siedleckiego. Dotychczasowe wyniki wskazują, że podwyższona zawartość metali ciężkich występuje w woj. siedleckim tylko lokalnie i na niewielkich powierzchniach. Na większości powierzchni utrzymuje się naturalna zawartość metali ciężkich. Na terenie gminy Sokołów nie wykazano obszarów o podwyższonej zawartości metali ciężkich. Większe jest natomiast skażenie siarką. Około 11% badanych gleb wykazywało podwyższoną zawartość siarki.

Inaczej jednak przedstawia się stan skażenia gleb metalami ciężkimi przy głównych trasach komunikacyjnych. Badania przeprowadzone w latach 1993-1994 przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska m.in. przy głównych trasach komunikacyjnych wykazały znaczne przekroczenia norm w niektórych punktach pomiarowych. Z tras przechodzących przez gminę Sokołów badania prowadzono przy drodze krajowej Siedlce-Łomża, a punkt pomiarowy znajdował się na terenie miasta Sokołowa. Zawartość ołowiu (dane z lat 1993-1994) była bardzo zróżnicowana i wahała się od 1,3 do 189,1 mg/kg sm, podczas gdy wartość tzw. tła geochemicznego dla tego pierwiastka wynosi 10,3 mg/kg sm. Wartości dla kadmu wynosiły od 0,0 do 11,0 (tło geochemiczne 2,27 mg/kg sm), dla cynku 12,7 do 100,0 (tło 36 mg/kg sm) oraz dla miedzi 2,9 do 21,4 mg/kg sm (wartość tła geochemicznego - 8,8 mg/kg sm).

Z powyższych badań wynika, że skażenie metalami ciężkimi przy głównej trasie komunikacyjnej przebiegającej przez gminę Sokołów - w stosunku do wartości tła geochemicznego - jest zróżnicowane, ale w dużej liczbie pomiarów znacznie przekraczało tę

wartość. Wskazuje to raz jeszcze na znaczną uciążliwość tras komunikacyjnych o dużym nasileniu ruchu dla mieszkańców gminy i środowiska naturalnego.

4. ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z „PRODUKCJI” ODPADÓW

Odpady powstające na terenach wiejskich są bardzo zróżnicowane pod względem ich pochodzenia i szkodliwości dla środowiska. Każde gospodarstwo rolne lub sadownicze jest niewielkim przedsiębiorstwem w którym wykorzystywane są różne maszyny, produkty i substancje. Specyfika ta sprawia, że odpady na terenach wiejskich są bardzo różnorodne i często zawierają szkodliwe związki chemiczne (np. pestycydy i insektycydy), chociaż zazwyczaj w niewielkich ilościach.

Inną cechą odpadów na terenach wiejskich jest duże rozproszenie źródeł ich powstawania. Na obszarach o rozproszonej zabudowie rolniczej (typu kolonii), źródeł powstawania odpadów jest tyle, ile zabudowań gospodarskich. Utrudnia to gromadzenie odpadów w wyznaczonych miejscach oraz ich zagospodarowanie lub utylizację. W dużych osiedlach wiejskich problem ten jest o tyle łatwiejszy, że odległości do wyznaczonych punktów gromadzenia odpadów (np. kontenerów) są niewielkie. Brak pełnego zrozumienia tego problemu wśród ludności i potrzeby zagospodarowania odpadów oraz trudności obiektywne wynikające np. z kosztów transportu odpadów na wysypisko lub do punktów ich gromadzenia powodują, że problem ten jest często "rozwiązywany" metodą najprostszą - wyrzuceniem odpadów poza obręb gospodarstwa, najczęściej do pobliskiego lasu, wyrobiska, "oczka wodnego" itp.

Zjawisko to jest niestety powszechne i występuje także na obszarze gminy Sokołów. Szkodliwość dla środowiska takich "dzikich" wysypisk zależy od ilości nagromadzonych odpadów oraz ich charakteru i pochodzenia. Niewielkie ilości odpadów nie zawierających szkodliwych substancji chemicznych nie są zagrożeniem dla środowiska, powodują jednak zaśmiecanie krajobrazu i w rażący sposób deformują jego naturalność i estetykę. Najbardziej szkodliwe dla środowiska są odpady wyrzucane do "oczek wodnych", bagienek lub pozostawiane na ich skrajach. Te niewielkie zazwyczaj zbiorniki wodne pełnią bardzo ważną rolę w krajobrazie. Są środowiskami, które w istotny sposób wzbogacają bioróżnorodność krajobrazu rolniczego lub leśnego. Są często jedynymi miejscami występowania na terenie gminy niektórych gatunków roślin i zwierząt, szczególnie wodnych i bagiennych. Ponadto, jako zbiorniki wodne, wpływają korzystnie na biocenozy występujące w ich otoczeniu.

Traktowanie (przez całe dziesięciolecia) śródpolnych i śródleśnych oczek wodnych i bagienek jako nieużytków i podejmowanie działań zmierzających do ich likwidacji (np.

poprzez osuszanie lub traktowanie jako miejsce gromadzenia odpadów), przyniosło bardzo niekorzystne skutki ekologiczne. Ze względu na małą powierzchnię, życie biologiczne w tych rezerwarach wodnych może być łatwo zniszczone, nawet przez niewielkie ilości środków chemicznych (np. pozostałości nawozów mineralnych lub innych środków wykorzystywanych w rolnictwie). Problem ten powinien być jak najszybciej rozwiązany. W celu ich zabezpieczenia przed dalszą dewastacją, najcenniejsze pod względem przyrodniczym bagienka i „oczka wodne” powinny być objęte ochroną w formie użytków ekologicznych.

5. ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z ROZWOJU SYSTEMU TRANSPORTOWEGO

Główne zagrożenia wynikające z rozwoju systemu transportowego omówiono punkcie 1 (skażenia atmosfery) oraz poniżej w punkcie 7 (hałas i wibracje). Nie są to jednak wszystkie zagrożenia dla środowiska i człowieka. Innym zagrożeniem jest wysoka wypadkowość. Wypadki drogowe są jedną z głównych przyczyn śmiertelności w Polsce, a okaleczenia, urazy i często długotrwałe leczenie powypadkowe są przyczyną dużych strat zarówno indywidualnych jak i w skali całej gospodarki.

Zagrożenia dla środowiska naturalnego wynikają przede wszystkim z dużej śmiertelności wielu gatunków zwierząt na trasach szybkiego ruchu. Główne szlaki komunikacyjne – szczególnie w dolinach rzecznych i na obszarach leśnych – są poważnymi barierami dla migrujących zwierząt. Dotychczas nie budowano żadnych zabezpieczeń, które powodowałyby zmniejszenie strat wśród zwierząt powodowanych przez pojazdy, takich jak przepusty pod nasypami drogowymi, kładki, ogradzanie szczególnie ruchliwych i niebezpiecznych odcinków dróg. Bardzo wskazane jest zwrócenie uwagi na ten problem podczas modernizacji i przebudowy dróg krajowych przechodzących przez obszar gminy.

6. ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z OBECNOŚCI PROMIENIOWANIA NIEJONIZUJĄCEGO

Do promieniowania niejonizującego zaliczane jest pole elektromagnetyczne wytwarzane przez różnego rodzaju urządzenia elektroenergetyczne. Wyróżnia się pole elektromagnetyczne o częstotliwości 50 Hz wytwarzane przez urządzenia energetyczne i linie przesyłowe oraz pola elektromagnetyczne o częstotliwości od 0,1 MHz do 300 GHz, wytwarzane zazwyczaj przez urządzenia radiokomunikacyjne, radionawigacyjne i radiolokacyjne. Promieniowanie elektromagnetyczne jest szkodliwe dla ludzi i zwierząt, a

ochrona przed nim polega na ograniczaniu występowania sztucznych pól elektromagnetycznych oraz ograniczaniu czasu przebywania ludzi w tych polach.

Podstawą prawną ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym jest Rozporządzenie Rady Ministrów z 5.11.1980 r. w sprawie szczegółowych zasad ochrony przed elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym (Dz.U. Nr 25, poz. 101). Pomiary promieniowania elektromagnetycznego prowadzą na terenie kraju tylko wyspecjalizowane jednostki:

- w zakresie 50 MHz - Zakłady Pomiarowo-Badawcze Energetyki "Energopomiar";
- w zakresie 0,1-300 MHz - Państwowa Agencja Radiokomunikacyjna;
- w zakresie 300MHz-300 GHz - Przemysłowy Instytut Telekomunikacji.

Na obszarze gminy Sokołów nie występują urządzenia emitujące pola elektromagnetyczne o częstotliwości innej niż 50 MHz, które powodowałyby negatywne oddziaływania na ludzi i środowisko. Z typowych urządzeń energetycznych występują stacje transformatorowe i napowietrzne linie przesyłowe, w szczególności linia wysokiego napięcia 110 kV, dla której - z powodu emitowanego promieniowania - muszą być zachowane odległości ochronne.

Obecność napowietrznych linii energetycznych powoduje także innego rodzaju zagrożenia dla chronionych gatunków ptaków. Dotyczy to głównie gatunków dużych, takich jak bociany białe, żurawie, ptaki drapieżne. Liczne linie energetyczne powodują zabijanie się ptaków podczas lotu oraz porażanie ich prądem podczas siadania na słupy lub przewody.

7. ZAGROŻENIA HAŁASEM I WIBRACJAMI

Dopuszczalne wskaźniki poziomu hałasu zostały określone w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 30.09.1980 r. w sprawie ochrony środowiska przed hałasem i wibracjami (Dz.U. Nr 24, poz. 90). Zgodnie z tym rozporządzeniem normowane są dwa wskaźniki oceny hałasu: równoważny poziom dźwięku oraz maksymalny, krótkotrwały poziom dźwięku. Na terenie gminy Sokołów można wyróżnić następujące kategorie hałasu:

- hałas komunikacyjny (drogowy, kolejowy i lotniczy);
- hałas przemysłowy (niektóre zakłady rzemieślnicze, usługowe).

Hałas lotniczy na terenie gminy Sokołów jest odczuwalny rzadko i nie ma większego znaczenia. Hałas powodowany przez transport kolejowy także jest niewielki ze względu na niewielki ruch na istniejącej linii kolejowej. Największe znaczenie ma drogowy hałas

komunikacyjny na drogach krajowych. Duże natężenie ruchu, w tym ciężkiego sprzętu transportowego (TIR-ów) jest szczególnie uciążliwe dla mieszkańców, których posesje znajdują się bezpośrednio przy drodze, a domy mieszkalne czasami w odległości zaledwie kilku-kilkunastu metrów od jezdni.

Uciążliwość i szkodliwość hałasu komunikacyjnego jest zazwyczaj ignorowana przez ludzi, o czym świadczy rozwój budownictwa mieszkalnego wzdłuż dróg krajowych. Jest to zjawisko niekorzystne (także ze względu na zanieczyszczenie powietrza) i należy temu przeciwdziałać. Nowe budynki mieszkalne powinny być lokalizowane w pewnej odległości od ruchliwych tras komunikacyjnych.

Hałas przemysłowy występuje tylko lokalnie i w warunkach gminy Sokołów może być emitowany przez niektóre zakłady rzemieślnicze, naprawcze lub usługowe.

Wibracje są drganiami wywoływanymi najczęściej przez pracujące maszyny lub pojazdy (samochody, pociągi) i przenoszonymi przez grunt na obiekty budowlane, ludzi i zwierzęta. Drgania są szkodliwe dla człowieka. Mogą powodować także osłabianie konstrukcji budynków lub innych budowli. Ich szkodliwość zależy od natężenia oraz czasu trwania. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska nie prowadzi badań w zakresie wibracji, dlatego ich poziom nie jest znany. Można jedynie przypuszczać, że wibracje są odczuwalne i mogą być szkodliwe wzdłuż głównych tras komunikacyjnych.

8. ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z EKSPLOATACJI SUROWCÓW MINERALNYCH

Zagrożenia dla środowiska wynikające z eksploatacji surowców mineralnych - w przypadku gminy Sokołów są to tylko surowce budowlane - są zazwyczaj niewielkie. Wynika to z faktu, że eksploatacja zachodzi na niewielkich powierzchniach i na niewielkich głębokościach. W przypadku eksploatacji wglębnej, poniżej poziomu lustra wody gruntowej, może dojść do obniżenia poziomu wody gruntowej na terenach przyległych, "ściągnięcia" wody do powstałego zbiornika i przesuszania przyległych do wyrobiska gruntów.

W przypadku powierzchniowej eksploatacji form wypukłych (np. wzgórz morenowych) następuje zniekształcenie krajobrazu poprzez zniszczenie tych form. Może to prowadzić do eliminacji niektórych rzadkich gatunków roślin i zwierząt, szczególnie piasko- i ciepłolubnych,

zasiedlających południowe stoki takich form. Najpoważniejszym zagrożeniem dla środowiska jest pozostawianie wyeksploatowanych wyrobisk bez uporządkowania i rekultywacji. "Zaśmiecają" one krajobraz i często stają się miejscem nielegalnego gromadzenia odpadów, czasami szkodliwych odpadów chemicznych, co potęguje zaśmiecanie krajobrazu i (czasami) zanieczyszczanie wód gruntowych.

XII POWIĄZANIA ZEWNĘTRZNE

I POWIĄZANIA PRZYRODNICZE

1. Naturalne powiązania przyrodnicze

Naturalne powiązania przyrodnicze na terenie gminy Sokołów są wykształcone stosunkowo słabo i dotyczą przede wszystkim zwierząt i roślin związanych ze środowiskiem leśnym i krajobrazem rolniczym. Przy południowo-zachodniej granicy gminy występuje jeden z większych i ciekawszych kompleksów leśnych w woj. siedleckim - uroczysko Ruchna. Na długości około 6 przylega on do granicy gminy. Drugi duży kompleks leśny znajduje się w północno-wschodniej części gminy i w 90% położony jest w granicach gminy. Na zachód od Dąbrowy znajduje się mniejszy od w.w. kompleksów rozciągający się w kierunku północnym. Uroczyska te są położone z dala. od największych lasów woj. siedleckiego (np. lasów Ceranowskich czy Łochowskich), ale poprzez system niewielkich kompleksów i zadrzewień, posiadają naturalne połączenia, które odgrywają ważną rolę w przemieszczaniu się zwierząt i roślin.

Powiązania ekosystemów wodnych są bardzo słabe, ze względu na brak większych rzek i cieków wodnych. Na terenie gminy występuje co prawda kilka małych rzek, ale są to odcinki początkowe, o stosunkowo słabo wykształconych dolinach.

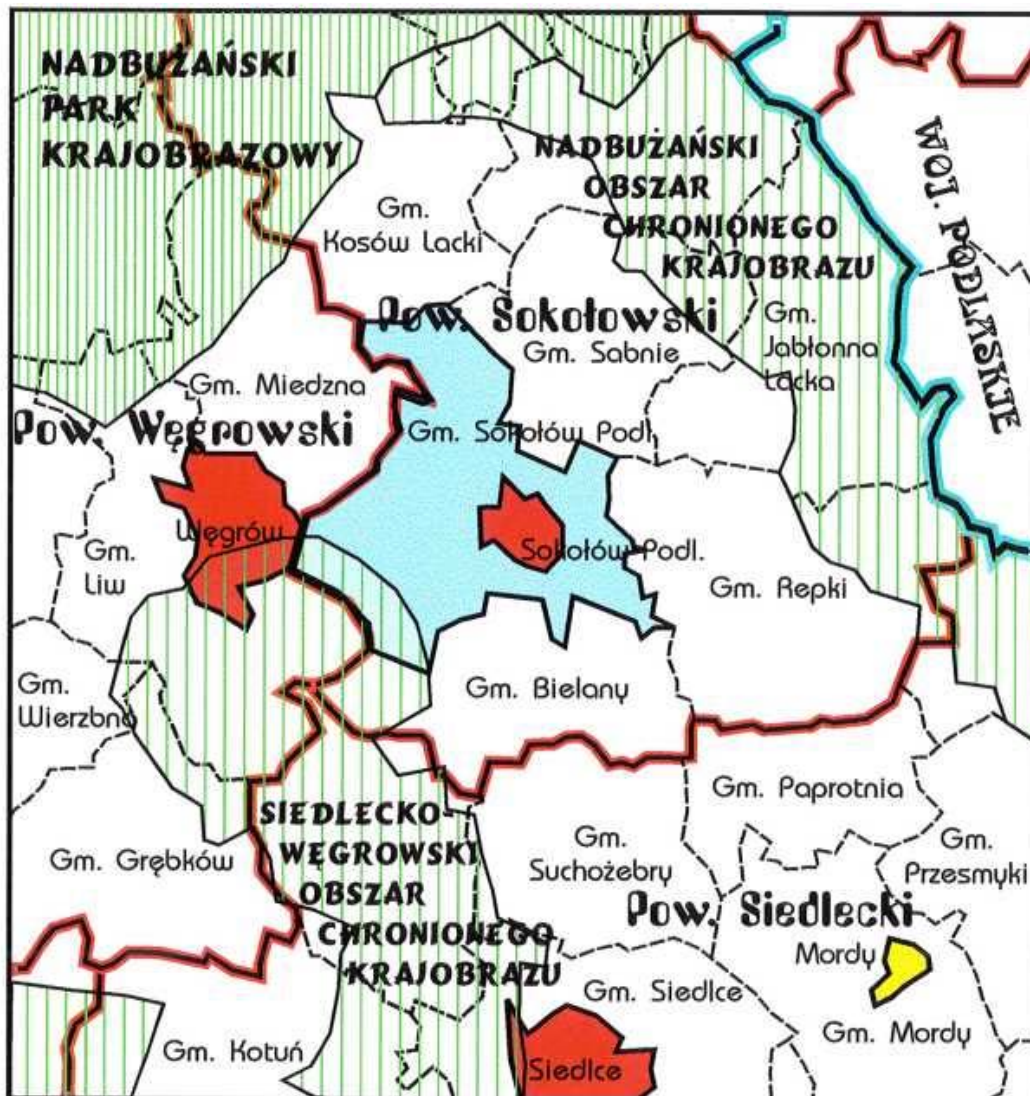
2. Powiązania wynikające ze struktury Ekologicznego Systemu

Obszarów Chronionych

W granicach gminy znajduje się tylko jeden wielkopowierzchniowy obszar - Siedlecko-Węgrowski Obszar Chronionego Krajobrazu. W jego granice wchodzi południowo-zachodni fragment gminy. Obszar ten obejmuje m.in. wymieniany już kompleks leśny uroczyska Ruchna oraz fragment doliny Liwca.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SOKOŁÓW

Położenie gminy Sokółów na tle Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych środkowo-wschodniej Polski Skala 1:300.000

OZNACZENIA

	- granice województw		- parki krajobrazowe
	- granice powiatów		- obszary chronionego krajobrazu
	- granice gmin		
	- miasta powiatowe		
	- miasta nie będące siedzibami powiatów		

XIII POWIĄZANIA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

1. Powiązania w zakresie gospodarki wodno-ściekowej

W zakresie zaopatrzenia w wodę istnieją powiązania zewnętrzne z miastem Sokołów Podlaski. Wszystkie wodociągi istniejące, realizowane i projektowane zasilane są i będą z miejskiej stacji uzdatniania wody w Sokołowie Podlaskim.

W zakresie gospodarki ściekowej gmina Sokołów Podlaski posiada tymczasowe powiązanie z miastem Sokołów Podl., albowiem część ścieków z jej terenu wywożona jest na oczyszczalnię miejską w Sokołowie. Przewiduje się, że ze względu na centralne położenie miasta Sokołów Podlaski i niewielkie koszty dowozu ścieków do oczyszczalni miejskiej, z terenów przyległych do miasta powiązanie to będzie nadal funkcjonowało również po wybudowaniu oczyszczalni lokalnych na terenie gminy.

2. Powiązania w zakresie zagospodarowania odpadów

W zakresie zagospodarowania odpadów gmina Sokołów Podlaski posiada powiązania z sąsiednią gminą Sabnie, gdzie zlokalizowane jest miejskie wysypisko odpadów komunalnych w miejscowości Suchodół.

3. Powiązania w zakresie infrastruktury sieciowej przesyłowej

W układzie regionalnym istnieją powiązania w zakresie infrastruktury energetycznych sieci przesyłowych. Przez teren gminy przebiega w kierunku wschód-zachód jednotorowa linia wysokiego napięcia 110kV relacji Siedlce-Sokołów Podl.-Węgrów-Małkinia. Linia ta ma istotne znaczenie w zasilaniu miasta i gminy Sokołów Podlaski.

Przez teren gminy przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia doprowadzający gaz do Sokołowa Podlaskiego. W zakresie zaopatrzenia w gaz gmina Sokołów Podlaski będzie powiązana z miastem Sokołów Podlaski, gdzie znajduje się stacja redukcyjno-pomiarowa pierwszego stopnia oraz sąsiednimi gminami Kosów Lacki i Bielany.

XIV POWIĄZANIA KOMUNIKACYJNE

Przez teren gminy przechodzą drogowe i kolejowe szlaki komunikacyjne. Główne połączenia są realizowane w kierunku północ-południe poprzez krajową drogę międzyregionalną KDM 63 relacji Siedlce-Sokołów-Ostrów Maz. oraz krajową drogę regionalną KDR 680 relacji Sokołów-Łomża oraz kilka dróg wojewódzkich i gminnych.

Połączenia komunikacyjne w kierunku wschód-zachód w środkowej części gminy są realizowane głównie poprzez krajową drogę regionalną KDR 637 relacji Warszawa-Wegrów-Sokołów-Drohiczyn i dalej do granicy państwa, a w części północnej przez dosyć gęstą sieć dróg wojewódzkich i gminnych.

Połączenia komunikacji drogowej w południowej i środkowej części gminy mają układ koncentryczny, ze względu na położenie miasta Sokołowa, w którym zbiegają się drogi z różnych kierunków. W części północnej układ dróg jest w kierunkach północ-południe i wschód-zachód.

Powiązania wynikające z rozkładu dróg kolejowych dotyczą tylko jednej linii kolejowej relacji Siedlce-Małkinia-Ostrołęka o niewielkim znaczeniu dla ruchu pasażerskiego.

XV POWIĄZANIA GOSPODARCZE I SPOŁECZNE

Ze względu na specyficzne położenie gminy Sokołów, która otacza miasto Sokołów, najbardziej widoczne są powiązania społeczne i administracyjne z tym miastem, w którym do roku 1975 była siedziba powiatu, w latach późniejszych siedziba Urzędu Rejonowego na Rejon Sokołowska, a od 1.01.1999 r. siedziba nowo powołanego powiatu sokołowskiego. Sokołów Podlaski jako dosyć duży ośrodek miejski z bogatą infrastrukturą gospodarczo-społeczną (banki, zakłady przemysłowe, szkoły średnie i inne instytucje), posiada duże znaczenie dla mieszkańców gminy Sokołów, tym bardziej że odległość z wielu miejscowości do centrum miasta wynoszą tylko kilka km. Dotychczasowe powiązania społeczne i administracyjne obejmowały przede wszystkim dwa kierunki - z miastem Sokołów Podlaski i z Siedlcami jako stolicą województwa. W mniejszym stopniu powiązania te dotyczyły Węgrowa, miast o podobnej randze jak Sokołów Podlaski, od 1.01.1999 r. siedziby powiatu, odległego od Sokołowa o 15 km.

Po 1.01.1999 r. osłabną powiązania społeczne (głównie administracyjne) z Siedlcami, natomiast wzrosną z Sokołowem jako siedzibą powiatu oraz z Warszawą - siedzibą urzędów centralnych oraz władz nowego województwa mazowieckiego w granicach którego znajduje się powiat sokołowski.

Powiązania społeczne gminy z miejscowościami położonymi w kierunku północnym i południowym są bardzo słabe ze względu na duże odległości do najbliższych miast (Wołomin, Tuszcz, Łochów, Węgrów, Garwolin) oraz ich mniejszą rangę w regionie.

Istnieją silne powiązania gospodarcze gminy Sokołów z miastem, ze względu na występowanie na jego obszarze dużych zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego. Zakłady mięsne, cukrownia i inne mniejsze, są naturalnymi odbiorcami produktów od rolników z okolicznych wsi, co ułatwia zbyt płodów rolnych.